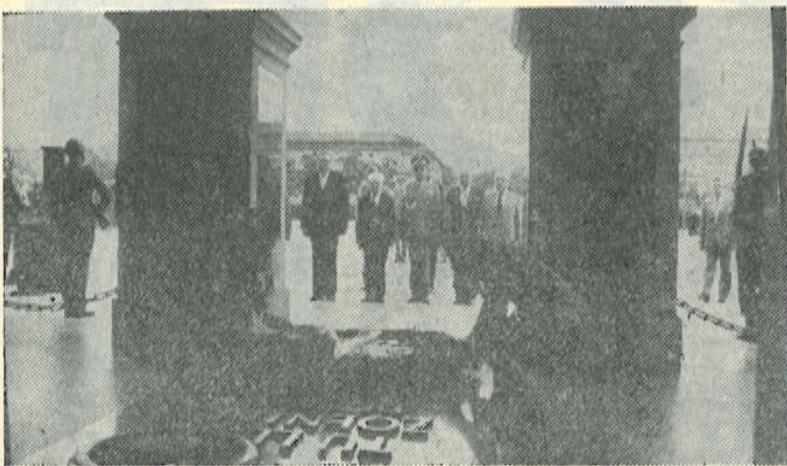

zivoř

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • SRPEN • AUGUST • SIERPIEŃ 1985 (ČÍSLO 327) CENA 10 ZŁ

OSLÁVY SVIATKU Obrodenia ľudového Poľska vyvrcholili slávnostným zhromaždením pri hrobe Neznámeho vojaka vo Varšave, ku ktorému najvyšší poľskí predstaviteľ Wojciech Jaruzelski, Henryk Jabłoński spoločne s ďalšími stranickými a štátnymi činiteľmi i predstaviteľmi veľvyslanectiev v PLR položili vence a kyticu kvetov. Na námestí Vítazstva sa potom za účasti početného obyvateľstva uskutočnila slávnostná vojenská prehliadka. Na Stadióne desatrocia vo Varšave bola mierová slávnosť s bohatým kultúrnym programom. Slávnosti a akadémie sa uskutočnili na území celej krajiny. V predvečer štátneho sviatku za účasti najvyšších predstaviteľov PLR odhalili vo Varšave pamätník padlým v službe i obrane ľudového Poľska. Vybudovali ho na námestí pri Zeleznej brane na počesť príslušníkov milicie a civilných obyvateľov, ktorí v rokoch 1944–48 položili životy pri obrane ľudovej moci.

NA TROJDŇOVEJ oficiálnej návštive v Juhoslávii bol začiatkom júna t.r. I. tajomník ÚV PZRS, premiér Wojciech Jaruzelski, Rozhovory W. Jaruzelského s predsedníčkom Zväzovej výkonnej rady SFRJ Milkou Planinicovou a ďalšími vládnymi činiteľmi SFRJ potvrdili zhodu názorov oboch štátov na všetky najdôležitejšie medzinárodné problémy. Poľsko a Juhoslávia sa vyslovili predovšetkým za zvýšenie všetkého úsilia pre zniženie medzinárodného napätia, obmedzenie zbrojenia a pre likvidáciu atomového nebezpečenstva. Návštava W. Jaruzelského v SFRJ bola dôležitou udalosťou v živote oboch štátov, čo potvrdili vo vyhlásení prijatom na záver návštavy, v ktorom sa ona hodnotí ako užitočná a plodná. Priznivo sa v posledných rokoch rozvíjala najmä hospodárska spolupráca medzi oboma štátmi. Naďalej však jestvujú možnosti jej rozšírenia, hovorí o tom vo vyhlásení obsiahnutá predpoveď a to až o 60 percent. zvýšenia

vzájomnej výmeny. Poľsko a Juhoslávia spája veľmi veľa, oveľa viac ako ich delí. Preto široka spolupráca v rôznych oblastiach je nielen možná, ale aj užitočná.

MÍROVÉ SHROMÁŽDĚNÍ DUCHOVNÍCH. Ve dnech 2.–9. června kultury uskutočnilo VI. všeckršťanské mirové shromáždění za vence 1985 se v pražském Paříži 600 delegátů 97 zemí všech kontinentov světa. Sedmdesát pozorovatelů bylo též zastoupeno 59 mezinárodních organizací. Prezident ČSSR Gustáv Husák zaslal účastníkům shromáždění pozdravné poseství. Zahajovací projev přednesl prezident Křesťanské mirové konference biskup dr. Károly Tóth. Zasedání se v jednotlivých pracovních skupinách zabývalo globální strategií mirové činnosti, mirovým posláním křesťanských církvi, společnou odpovědností mirových sil za překračování překážek, jež brání míru,

2 MILIÓNY Z FSM. Po štrnáctich rokoch od podpisania licencnej zmluvy medzi Polmotom a talianskou firmou Fiat, 13. júla t.r. zišiel z tychského montážneho pásu FSM 2-miliónový automobil.

Dva dni skôr vo Varšave podpisali zmluvu medzi oboma firmami, ktorá začne druhú etapu rozvoja továrni. Výroba nového automobilu sa má začať 31. marca 1987 r. Nový automobil – 126 restyling – bude mať motor s obsahom 703 ccm, uložený vodorovne v zadu. Umožní to zväčšiť priestor kufra a súčasne zmenšiť spotrebu pohonného látok. Budú tiež umiestnené tretie zadné dvere čo zväčší komfort cestovania.

VOL'BY DO SEJMU PL'R

TESTOM SPOLOČENSKEJ VYSPELOSTI

Októbrové voľby do Sejmu budú deviate v povojsnovom Poľsku. Budú to zároveň prvé parlamentné voľby po kríze, akú prežívala naša krajina v rokoch 1980–1981. A to tiež stanoví o význame a nútí uvažovať o vplyve Sejmu VIII. volebného obdobia na verejný život v krajine. Predovšetkým však treba si uvedomiť psychospoločenské následky faktu, že tento Sejm bol zvolený v marci 1980, teda niekoľko mesiacov pred augustovými udalosťami.

V horúcom období po decembri 1981 sa z rôznych strán ozývali slová kritiky aj na adresu Sejmu, ktorý robili čiastočne zodpovedným za krízu. Napriek tomu si Sejm zachoval značnú prestíž, pretrval toto bûrlivé obdobie, naučil sa v ťažkých podmienkach náležite plniť svoje kontrolné funkcie a niekedy dokonca mediačné budť brzdiace voči priliš unahľaným rozhodnutiam. Aktivita Sejmu spôsobila, že jeho postavenie sa niečom nenarušilo, ale sa upevnilo a stúpli. Skrátka Sejm VIII. volebného obdobia uniesol veľkú tarchu zodpovednosti za vychádzanie z krízy.

Po vlaňajších voľbách do národných výborov, ktoré znamenali svojú sondáž situácie v našej krajine, je voľba nového parlamentu kontinuitou stabilizačných procesov, ktoré sa začali po počasí vojskovej stavu. Historický význam tohto pre naše zriaďanie tak dôležitého politického aktu, akým budú najbližšie parlamentné voľby, mal by si uvedomiť všetci občania. Môže tomu slúžiť volebná kampaň. Počas nej však nestaci vyzývať k občianskej zodpovednosti za osudy vlasti a národa. Nevyhnutné je šírenie pochopenia, aké sú súvislosti medzi pôsobnosťou Sejmu — najvyššieho orgánu štátnej moci — a úspešnou kontinuitou socialistickej obnovy verejného života, v tom i zavŕšením hospodárskej reformy.

Ked hovorime o význame nadchádzajúcich volieb, nemôžeme zabúdať, že novozvolení poslanci budú mať veľa práce v takých zložitých oblastiach, ako dosiahnutie spoločensko-ekonomickej rovnováhy na základe hospodárskej reformy, demokratizácia vykonávania štátnej moci, rozšírenie záruk zákonnosti, morálne obrodenie spoločnosti. Okrem toho budú prejednávať perspektív Poľska v poslednej dekáde nášho storcia. Preto ich predstavivosť, intelektuálny a odborný potenciál a pocit zodpovednosti musia byť adekvátne k úlohám, ktoré budú pred nimi. Ide teda o to, aby sme do Sejmu zvolili najlepších.

Všeobecne povedané poľským občanom by malo záležať na zvolení takých poslancov, ktorí budú dobre reprezentovať múdrost a skúsenosť spoločnosti, ako aj efektívne uskutočňovať realne zdôvodnené aspirácie národa a životné potreby socialistického štátu. Nebudú to ľahké úlohy. V Sejme by teda mali byť poslanci, ktorí nielen dokážu pomôcť v zdolávaní bežných ťažkostí, ale aj budú schopní riešiť nové problémy. Napokon pred novým Sejmom bude stále problém — z ťažkých vari najtažší: ako zoskúpiť sily všetkých občanov, aby ich spoločne dobro — Poľská ľudová republika — mohla zdolať úlohy budúcnosti. (ra)

VÝZVA ÚV KSSČaS

V súvislosti s blížiacimi sa voľbami do Sejmu PLR Ústredný výbor Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku sa na svojom zasadení dňa 28. júla t.r. obrátil s výzvou na všetkých krajanov a členov našej organizácie na Spiši, Orave a v českých strediskach o aktívnu účasť v predvolebnej kampani a samých voľbách. Zároveň vyjadril presvedčenie, že tak ako vlaňajšie voľby do národných výborov sa aj voľby do Sejmu PLR stanú opäťovným prikladom vysokej občianskej vyspelosti všetkých krajanov, ako aj prejavom plnej podpory Volebnej deklarácie Vlasteneckého hnutia národnej obrody a programu socialistickej obnovy krajiny, ktorý načrtla Poľská zjednotená robotnícka strana.

Naša masová účasť vo voľbách bude významným príspevkom do postupujúceho procesu národného dorozumenia a jednotnej činnosti všetkých ľudi dobrej vôle na ceste socialistických spoločenských premen, príspevkom k upevneniu demokracie a ľudovlády v našej krajine. Od toho, koho 13. októbra t.r. zvolíme, bude závisieť vo veľkej miere ako budeme žiť a aké rozvojové perspektívy budú mať naše obce, oblasti, mestá a celá krajina.

V ČÍSLE:

Turnaj 3 obcí	6
Rozhovor s náčelníkom	7
O recitáciách	8
Oravský sviatok	10–11
Banská Bystrica	12
Súradnice ústupu	13
Nové výkupné ceny	22

Merateľné výsledky

V minulom roku Hlavná správa Zväzu ochotníckych protipožiarov zborov vyzvala, okrem štatútneho súťaženia, na podpísanie dodatočných svojpomocných prác na počesť 40. výročia PĽR. Rozprávam sa o tom s predsedom Státnej poistovne, predsedom Hlavnej správy OPZ (OSP) — dr. Anatolom Adamským.

— Aký bol cieľ dodatočného súťaženia?

— Všeobecne vieme, že na vidiek a v gminách je ešte veľa práce. Ani to nie je tajomstvo, že od 1. januára 1982 platia nové predpisy, týkajúce sa súťaženia. Nešlo nám o zmenu predpisov, ale jednoducho sme vyzvali všetky OPZ, aby povzbudili hasičov k ešte väčšej účasti v svojpomocných prácach tak pri výstavbe nových objektov, ako aj oprave a obhospodáreniu už jestvujúcich.

— V dnešných podmienkach každá, dokonca tā najmenšia svojpomocná praca, si vyžaduje finančovanie. A viem, že hasičské zbyty majú fažnosti so získaním peňazí vlastnými silami...

— Ano, je to pravda. Odkedy hasičské zábavy prestali prinášať zisky, ochotníci hľadajú iné spôsoby ako získať peniaze. A dokonca začínajú pomýšlať na jednoduché služby obyvateľstvu. Napríklad v horských a prímorských oblastiach, keď budujú novú strážnicu snažia sa dodatočne vybudovať niekoľko miestností, aby ich prenajímali turistom.

— Ale sú to minimálne zisky a výstavbu strážnice, vodovodu či cesty je dnes veľmi nákladná.

— Vieme, že pri každej svojpomocnej práci vlastný vklad hasičov-ochotníkov musí vynášať priajmeniu 30 %. Veľkú pomoc poskytuje Státna poistovňa (PZU) z tzv. preventívneho fondu. Minulý rok sme z tohto fondu vydali na podporovanie svojpomocných prác 2,6 miliárd zl. Tento rok na tento účel dávame už 3,5 miliárd zl. Suma je vysoká, ale ide nám o komplexné vybavenie troch veľmi dôležitých otázok: teda dávane peniaze predovšetkým na výstavbu strážnic, vodovodov a ciest. Tento rok sme dokonca rozšírili okruh finančnej pomoci na výstavbu... malých čistiarní stôk najmä tam, kde už sú alebo sa budujú vodovody. Za posledné tri roky urobili skoro trojnásobne viacej, ako v predošlých rokoch.

— Výsledky súťaženia sú už spočítané a odmeny rozdané...

— Samozrejme! Predsedníctvo Hlavnej správy Zväzu OPZ konštatovalo, že súťaženie výdatne prispelo k všeobecnej angažovanosti hasičov a členov spoločenských organizácií, ktoré sú členmi Spoločenského všeobecného protipožiarneho frontu. A stalo sa dôležitým činiteľom, ktorý má vplyv na zdokonaľovanie pôsobnosti OPZ a inštancii zväzu.

— Hovorili ste o veľkej pomoci ŠP (PZU), ako to vypadá v uplynulom štyridsaťročí PĽR?

— Druhá svetová vojna spôsobila veľké zničenie národného majetku; straty v poľnohospodárstve, ochrnutie dopravy, zastavenie priemyslu. Musela sa uskutočniť rýchla rekonštrukcia ekonomiky krajiny. Z prostriedkov poistovne roľníci rekonštruovali svoje gazdovstvá, kupovali stroje pre výrobu stavebných materiálov. Poistovňa vydávala inštruktážne brožúry o budovaní na vidiek. Z inej pôsobnosti v oných rokoch to bolo: udeľovanie finančnej pomoci na prestavbu celých dedín, uskutočňovanie protipožiarnych akcií zásobovania vidieka vodou, ako aj začiatok zakladania hromozvodov. Príznivé zmeny aké nastali v spoločensko-hospodárskej politike po roku 1956 mali tiež vplyv na usmernenie preventívnej pôsobnosti poistovne. Nastáva väčší záujem o stav vidieckeho stavebnictva, čo je spojené s protipožiarou bezpečnosťou, ako aj s rozvojom poľnohospodárskej produkcie. Sejmový zákon zo dňa 2. decembra 1958 o majetkovom a osobnom poistení po prvýkrát rovnobežne kladie preventívnu a odškodnú pôsobnosť, čo vyplýva zo všeobecných pred-

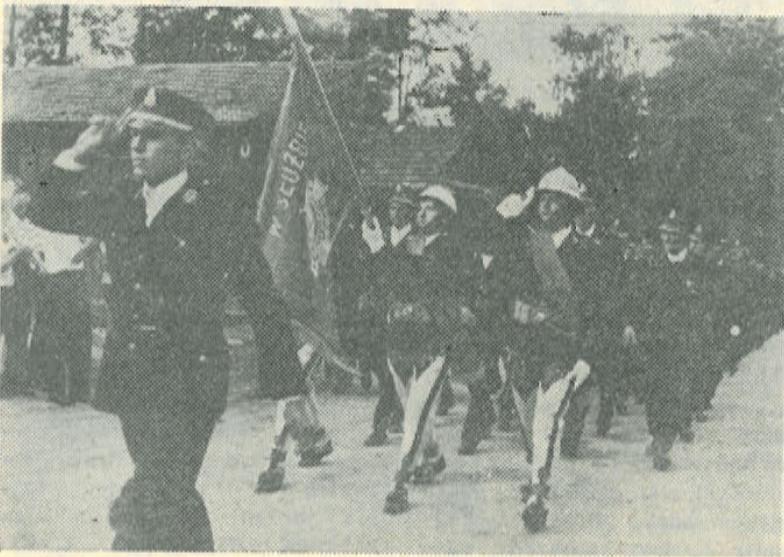
Slávostný pochod hasičského zboru z Novej Belej. Dokumentárna snímka J-F Pacigu

pokladov, k akým prihliadali pri vytyčovaní novej hospodárskej politiky, hlavne na vidiek. Zákon zaručil pevné finančné základy pre rozvoj prevencie. Preventívna pôsobnosť zahrnula týmto spôsobom tri hlavné smery: preventívnu ohňovú pôsobnosť, preventívnu poľnohospodársku pôsobnosť a preventívnu nehodovú pôsobnosť. Najviac finančných prostriedkov sa určovalo a naďalej určuje na ohňovú prevenciu, kde sa veľká pozornosť venuje otázke zlepšenia stavu vidieckej zástavby, ako aj jej zabezpečenia pred požiarom. ŠP podporuje tiež výstavbu rôznych protipožiarnych zariadení, ako sú vodné nádrže, strážnice, sieť telefónických spojov na vidiek, zakladanie ľahkých hromozvodov a pomoc pri organizovaní vidieckych materských škôl. Treba spomenúť rozšírenie preventívnej ohňovej pôsobnosti na jednotky socialistického sektora v oblasti zvyšovania protipožiarnej bezpečnosti pri prihliadnutí k modernej technike, ako napr. poplašnej aparátury, ktorá podľa možnosti čo najskôr signalizuje požiar. Keď z časovej perspektívy hľadáme na pôsobnosť ŠP musíme zdôrazniť, že jej zakladným cieľom bolo a je obmedzovanie osudových strát, alebo ich predchádzanie. Finančné náklady v rokoch 1961—1980 činili celkom 14 641,9 mil. zl, z čoho na ohňovú prevenciu určili 8090,1 mil. zl. A každoročne sa zvyšujú prostriedky na preventívnu pôsobnosť a rozširuje sa oblasť preventívnej pôsobnosti.

— Všeobecne sa hovorí, že požiarnictvo a ŠP majú mnoho spoločných cieľov. V akej miere predsed ŠP pomáha predsedovi Zväzu ochotníckych protipožiarov?

— Myslím si, že spojenie týchto dvoch funkcií v jednej osobe nespôsobuje kolíziu a iba pomáha. Nech za ilustráciu spoločnej akcii ŠP a požiarnictva poslúži preventívna činnosť uskutočňovaná na Podhradí. Za posledných desať rokov sme investovali veľa prostriedkov na výstavbu ciest, strážnic, vodovodov. Dobré cesty majú predsa rozhodujúci vplyv na rýchlosť intervencie v prípade požiaru či katastrofy. A predstavte si, že výplaty odškodného v tejto oblasti sú výdatne znížili. Vyplatilo sa to obom stránkam. Je to mimoriadne dôležité dnes v období vychádzania z krízy v období ekonomickej reformy. Ak zaplatíme odškodné za splálené gazdovstvo, iba sa nám zdá, že vyrovnavame straty. Predsa také gazdovstvo nevyrába tak potrebné tovary, a my si nemôžeme dovoliť, aby sme spaľovali chlieb. V mestách pomáhamo pri ďalšej výstavbe oblastných a vojvodských zázemí. Sú to preda technické základne pre OPZ. A ešte jedno — keď používam slovo požiarnictvo, mám na mysli tak ochotníkov, ako aj funkcionárov. Pre mňa požiarnictvo je jedno. Tak teda protipožiarna ochrana a ŠP majú veľa spoločných cieľov. To čo je výhodné pre nás, je výhodné pre požiarnictvo a naopak.

Rozprával sa:
ZBIGNIEW RUTA

VRCHOLNÉ STRETNUTIE V NOVEMBRI. 3. júla súbežne v Moskve a Washingtone oznámili, že na základe vzájomnej dohody sa v tomto roku stretnú generálny tajomník ÚV KSSZ Michail Gorbačov a prezident USA Ronald Reagan v Ženeve. K stretnutiu dôjde 19. a 20. novembra t.r. Bude to prvé stretnutie vodcov Sovietskeho zväzu a Spojených štátov po

viac ako 6 rokoch. Predtým, v rámci príprav k rozhovorom, sa prezident USA Ronald Reagan stretne v septembri s novým ministrom zahraničných vecí Eduardom Ševardnadze. V júli prezident Ronald Reagan prešiel dvoma väzonymi operáciami, počas ktorých mu odstránil časť hrubého čreva s rakovinovým nádorom. Krátko po operácii prezident sa opäť ujal funkcie šéfa štátu.

MOSKVA. V Kremlí na spoločnom zasadnutí oboch komôr Najvyššieho sovietu ZSRR zvolili 2. júla za predsedu Prezidia Najvyššieho sovietu ZSSR člena Politického byra ÚV KSSZ Andreja Gromyku, ktorý od roku 1939 pôsobil v diplomatických službách a 28 rokov bol ministrom zahraničných vecí, doteraz najdlšie na svete. A. Gromyko patrí k

najvýznamnejším postavám svetovej politiky.

Za ministra zahraničných vecí zvolili člena Politického byra ÚV KSSZ Eduarda Ševardnadze, doterajšieho ministra vnútra Gruzinska.

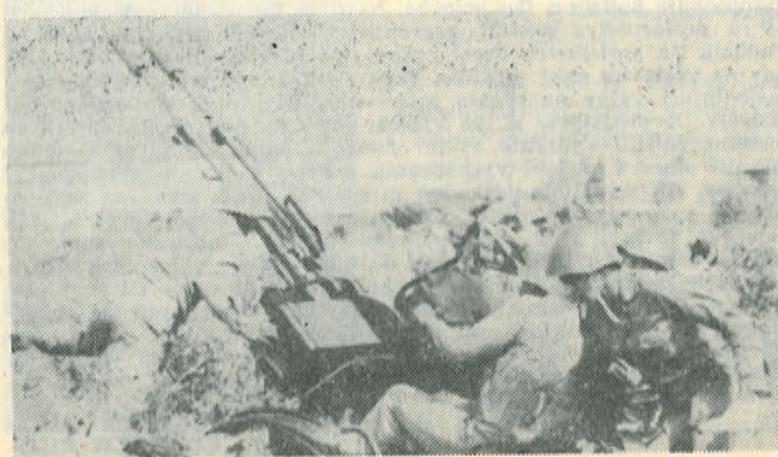
Zmeny nastali aj v zložení Politického byra ÚV KSSZ a Rady ministrov ZSSR. Na snímkach: Andrej Gromyko a Eduard Ševardnadze.

JOHANESBURG. V Juhoafrickej republike vyhlásili výnimcoň stav, aby zadržali ďalším protirasisitickým vystúpeniam černošského obyvateľstva. Napriek prijatým bezpečnostným opatreniam v krajinе vypukajú ďalšie ohniská protestov. Polícia, ktorá obdržala mimořiadne oprávnenia, zadržuje predovšetkým protirasisitických činilev. Počet uväznených neustále rastie. Vyhlásenie vojnového stavu v Juhoafrickej republike sa oceňuje „ako otvorené priznanie rasisického režimu, že stráca kontrolu nad krajinou“. Na snímke: demonštranti pochodujú ulicami mesta a spievajú oslobodzovacie piesne.

INDICKÝ MINISTERSKY PŘEDSEDA Rádziv Gándhi podepsal dohodu s predákem hlavní politické skupiny strany Sikkhú Harchandem Singhem Longowalem o zakončení etnicko-náboženského konfliktu v Pendžábu. Některé skupiny Sikkhů však uzavřené porozumění odmítly. Na snímku: Gándhi předává dokument Longowalovi.

VÝZNAMNÝ ČESKÝ BIOLOG RNDr Vladimír J.A. Novák, DrSc, člen korespondent Československej akademie věd, podstatne přispěl k rozvoji československé biologie a je zakladatelem oboru evoluční biologie v Československu. Narodil se 22. dubna 1919 v Praze, kde také vystudoval přírodní vědy a zeměpis na Karlově univerzitě. Po ukończeniu studia pracoval jako asistent na Zoologickém ústavu přírodovědecké fakulty Karlovy univerzity, od r.

TRAGÉDIA V TALIANSKU. V oblasti Tesero pretrhla voda priehradu, zaliala mnoho obcí, zmietla z povrchu zeme domy, hotely a rekreačné penzióny. Počet smrteľných obetí sa odhaduje na okolo 300 osôb. Na snímke: dedinka Stava rozdelená na dve časti vodným tokom.

FRANCESCA COSSIGU, 56-ročného predstaviteľa strany kresťanskej demokracie, predsedu Senátu, zvolili v poradí za ôsmeho prezidenta Talianska. Zaujímavé je to, že F. Cossiga získal požadovanú väčšinu hlasov už v prvom hlasovaní, kým napr. prezidenta Giovanni Leone zvolili v 23. hlasovaní. F. Cossigu podporilo 5 strán vládnej koalície a taktiež komunistická strana, ktorá je v opozícii. Nový prezident, vzdelaním právnika, je predstaviteľom „centra“ svojej strany a prívržencom dobrých vzťahov s komopolitikom, bol ministrom vnútra, premiérom a naposledy predsedom Senátu.

ROBERT MUGABE, ministerský predseda Zimbabwe, a jeho vládnouci strana ZANU-PF výrazne zvíťazili v prvých všeobecných volbách po ziskaní nezávislosti. ZANU-PF získala 63 ze 79 mandátov. Výsledky voleb potvrdily etnické rozdelenie Zimbabwe. V západnej provincii Matabeleland opozičná strana Joshua Nkomo PF-ZAPU získala všetkých 15 mandátov. Mugabe oznámil, že zavede systém jednej strany a že môžu byť rovnako zrušený predpis, zaručujúci biele menšinám, čítajúcim 100 tisíc, 20 miest v parlamente. Byla by to odpoveď m. na to, že poskytla podporu bývalému ministerskému predsedom Smithovi.

Snímky:

UPI, CAF, AP,
CSTK, TASS

NAJMLADŠÍM víťazom dvojhry mužov v historii wimbledonského turnaja sa stal nečakane iba sedemnásťročný Boris Becker z NSR, ktorý vo finále porazil o desať rokov staršího Kevinu Currena (USA). Becker dosiahol aj ďalší unikát — vyhral Wimbledon ako prvý hráč, ktorý v turnaji neboli všetci nasadený. Na snímke Boris Becker s pohárom, ktorý vyhral na ďalšom turnaji v Londýne.

HELSINKY. Po 10 rokoch sa v hlavnom meste Finska opäť zišli predstaviteľia 35 štátov — signatárov Konferencie o európskej bezpečnosti a spolupráci. Tentoraz delegácie viedli ministri zahraničných vecí, ktorí sa pokúšali zhodnotiť výsledky helsinskéj konferencie a dať odpoveď na otázku, ako boli v praxi realizované rozchodenutia Záverečného aktu pamätného rokovania z r. 1975. Zdôrazňovalo sa, že napriek existujúcim napätiám vo vzťahoch Východ-Západ, sú výsledky KEBS nielen nepodvažiteľné, ale tvoria základ, ktorý pri dobrej vôle partnerov môže prispieť k prekonaniu ľažkostí v mnohých otázkach mierovej koexistencie. Významnou udalosťou bolo stretnutie diplomatických šéfov ZSRR a USA Eduarda Sevardnadzeho a Georgea Shulta.

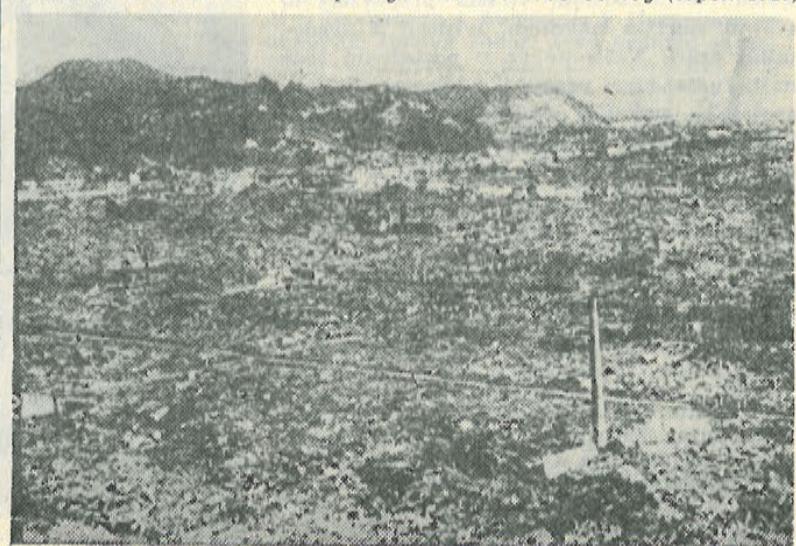

Pred Pomníkom míru v parku Matsuyama v Nagasaki se každoročně konají slavnosti na památku obětí atomové bomby.

HIROŠIMA 45. V záverečnej fázi druhé svetovej války, po kapitulácii Nemecka, kdy ještě pokračovaly válečné operace, Američané 6. srpna 1945 poprvé užili jadernou zbraň. Shodili na japonské mesto Hirošimu atomovou bombu o sile 20 kt TNT. Následkom výbuchu bylo asi 78 tisíc zabitych, približne 37 tisíc ranených a asi 14 tisíc nezvěstných z celkového počtu 255 tisíc obyvateľ mesta. V dôsledku pozdějších následkov záření se u obyvateľ Hirošimi objevily prípady leukémie, kataraktu a poruchy v rozvoji dětí. 39 let od okamžiku výbuchu jsou následky ještě hrozivé.

Po válce byla Hirošima obnovena. Dostala titul mezinárodního města míru. Výročí bombardování tu připomínají manifestace proti zbrojení a slavnosti na počest obětí. V posledních letech zesílily podobné manifestace na celém světě. Jejich účastníci nechtějí druhou Hirošimu a Nagasaki, protestují proti zbrojení a rozmístění raket. Bohužel výroba jaderných zbraní se nesnižuje. Celý svět proto pozorně sleduje všechna jednání a rozhovory týkající se odzbrojení.

Hiroshima srovnána se zemi po výbuchu atomové bomby (srpen 1945)

Nastupuje folklórny súbor Ostrisovaň

Riaditeľ GKS Ryszard Klamerus (zľava) dáva posledné pokyny konferecierovi podujatia kr. Františkovi Harkabuzovi

TURNAJ TROCH OBĆI

„Oravský diel tvoria hrebenie nevysokých vrchov roziaťé plynkými dolinami, ktoré sú súčasťou Veľkého európskeho rozvodia rozdeľujúceho povodie Baltického a Čierneho mora. Celý horský masív tvarom pripomína grécke písmeno Omegu obratené o 90 stupňov, ktoré vykresluje doliny dvoch potokov: Oravky a Bukovinského potôčika. Tu medzi nevysokými kopcami sa skryli tri obce — Bukovina, Harkabuz a Podsrnie.“

Toľko som o troch oravských obciach z gminy Raba Wyżna prečítať v pozvánke na Sviatok oravského dielu. A skutočne, je to prekrásna oblasť. Donedávna málo známa, neprístupná, ale predovšetkým nerozpropagovaná. Čistý priezračný vzduch, mnoho lesov, krištáľová voda, krásne kopce a panenská príroda, to sú prednosti tohto oravského zájutia. Dokázali by uspokojiť aj najnáročnejšieho turista. Ale u nás sa uprednostňujú predovšetkým módne oblasti, samozrejme na škodu samých ľudí, ktorí si chénu v klude a samoté oddychnú.

Tieto tri neveľké obce sú akoby odtrhnuté od Oravy a v gmine medzi silnejšími partnermi boli odkázané viac samé na seba. Tomu, že nezaostali, vďačia predovšetkým svojim smelým návrhom, tvrdosti a svedomitej práci. Naštastie sa v poslednom čase našli ľudia, ktorí postrehli húzevnatých ľudí, svojrázne oravské prostredie a pekný folklór. Tak došlo k obnoveniu súboru v Harkabuze a k zorganizovaniu sviatku. S iniciatívou prišiel riaditeľ Gminného kultúrneho strediska Ryszard Klamerus. Nápad podporili miestni aktivisti a občania, vďaka ktorým sa mohol dňa 29. júna v Harkabuze uskutočniť prvý ročník Sviatku oravského dielu, a vlastne turnaja troch oravských obcí.

Podujatie prilákalo veľké húfy obyvateľov Harkabuze, Podsrnia a Bukoviny. Turnaj sa začal, keď sa slova a vlastne mikrofónu ujal krajan František Harkabuz, ktorý veľmi šikovne a vtipne uvádzal jednotlivé čísla programu. Na začiatku určil porotu, ktorú úlo-

hou bolo hodnotiť vystúpenia súťažiacich. V porote boli ľudia priamo nezviazaní s týmito obcami — Marian Nowak — tajomník GV PZRS, Ryszard Klamerus — riaditeľ GKS a ja tzn. redaktor Života. Pomáhali im richtári — Jozef Sikora z Harkabuza, Stanislav Król z Bukoviny a Stanislav Choma z Podsrnia.

Potom sa v diaľke ozval hlas trúby zo smrekovej kôry, ktorým sváko Oskvarek zvolával pastierov a pastierky k vatre vedľa koliby, kde pripravovali chutnú praženicu a hriatô.

Zatiaľ už na neveľké pódium vedľa harkabuzskej školy vystúpili gádzinky — predstaviteľky všetkých obcí, ktoré súťažili v Oberaní 5 zemiakov. Najrýchlejšie ich obrala gádziná z Bukoviny. V súťaži plátania diery zvíťazila zasa gádziná z Podsrnia, podobne

Takto súťažili siláci

Sváko Oskvarek predvádza pastiersku trúbu zo smrekovej kôry

ako v konkurencii na najrýchlejšie zjedenie žemľovky. Najlepšími kuchárkami boli zasa Bukovčanky, ktoré navorili staré oravské jedlá tzn. zemiakové halušky a kapustu z hríbami a podali ich v tradičných misiach z drevenými lyžicami. Potom nasledovali ďalšie, tentoraz skôr chlapské disciplíny, ako preťahovanie sa lanom, šplhanie sa na žrd', lámanie ruky, zdvíhanie závažia, v ktorých body ziskávali predovšetkým predstavitelia Harkabuza.

Horúčka medzi divákmi sa po každej konkurencii zvyšovala. Preživali každý úspech svojich zástupcov. Často mali svojich vlastných „víťazov“. Ale tleskali a povzbudzovali všetkých účastníkov, ktorí zapolili naozaj ostro a s chutou. Každý z nich chcel získať čo najviac bodov, ktoré v celkovej klasifikácii mohli mať rozhodujúci význam. Bojovalo sa teda o každý bod a sekundu.

Pravdepodobne najväčšou ozdobou celého podujatia bolo vystúpenie obnoveneho súboru Ostrisovanie MS KSSCaS z Harkabuza. Je to autentický súbor, ktorého členovia sa na scéne dokážu skutočne tešiť a zabávať, jednoducho mať radost z vystúpenia. Jeho prednostami sú pekné tance, spev,ladné pohyby a už teraz zaujímavý program, ktorý dokázal nadchnúť divákov, čo vyjadrili dlhotrvajúcim vrelým potleskom. Samozrejme, súbor má ešte veľa medzier, ktoré však možno odstrániť pravidelným nacielením. Učiníkujú v ňom spolu mladí aj starší. Všetci sa dobre zabávali a neodstrašil ich ani dážď. Počasie v tento deň bolo veľmi vrtošivé, každú chvíľu pršalo.

Poslední súťažili richtári v znalosti predpisov. Potom každý z nich predstavoval spoločenské práce za celé štyridsaťročie. Všetky obce za spoločenskú aktivitu dostali po 5 bodov, ale porota dodatočne pridelať body za spôsob podania. Tu zvíťazilo Podsrnie, ale v celkovej klasifikácii iba o 2 body podľahlo Harkabuzu, ktorý nazbierał najviac t.j. 42 bodov. Tretia Bukovina získala 33 bodov. Teda na symbolický stupenok pre víťazov sa postavila obec Harkabuz a získala 100 tisíc zlých.

Bolo to skutočne pekné podujatie, hodne nielen pochvaly, ale predovšetkým nasledovania. Ved' v turnaji súťažili nielen pretekári, ale aj celé obce. Je to dobrá forma aktivizácie dediny a príjemná zábava.

Text a snímky: DOMINIK SURMA

NÁŠ ROZHовор

s náčelníkom Michałom Andrzejczukom

— Úvodom nášho rozhovoru by som vás chcel poprosiť, aby ste našim čitateľom predstavili svoju gminu a krátko ju charakterizovali.

— Gmina Raba Wyżna zahrnuje 9 obcí so skoro 15 tis. obyvateľmi. Najväčšimi dedinami sú Raba Wyżna, Spytkowice a Skawa a každá z nich má okolo 3 300 obyvateľov. Ďalšími obcami sú Bielanka, Sieniawa, Rokiciny no a 3 dediny, Podsrnie, Harkabuz a Bukovina, ktorých časť obyvateľov je slovenského pôvodu. Najväčšia z týchto dedín, Podsrnie má ok. 700 obyvateľov, Harkabuz ok. 500 a Bukovina ok. 250.

Väčšina obyvateľov žije z práce v poľnohospodárstve, ale treba povedať, že je to iba jeden z prameňov výživy. Veľmi veľa ľudí je nutených hľadať iné pracovné príležitosti, najmä z ohľadu na ľahké klimatické a terénne podmienky a veľké rozdrobenie gazdovstiev. Gazdovstvá sú väčšinou malé, po 2 a 3 ha.

Pokiaľ ide o poľnohospodársku produkciu v gmine, v min. r. sme predali 5 mil. litrov mlieka a ok. 700 ton mäsa.

— A ako sa vo vašej gminnej štatistike predstavujú oravské obce?

— V percentných výpočtoch nie je to možno podieľať príliš veľký, ale zato tam vidieť určitú špecializáciu. Napr. rolníci z Bukoviny napredujú v predaji mlieka, v min. r. predali od každej štatistiky vedenéj kravy skoro 1900 litrov mlieka. Je to pekný výsledok, najmä keď zoberieme do úvahy podmienky. Druhá obec v poradí gminného rebríčka Skawa dosiahla iba 1500 litrov od jednej kravy. Dobré výsledky v predaji ošpaných a jatočného dobytka dosahujú rolníci z Harkabuza, dobré, ale v porovnaní s inými dedinami. Lebo ako som hovoril, v meradle celej gminy nie sú to hodnotky veľké. Napr. v Bukovine sme vykúpili iba 1,6 perc. z celkového gminného výkupu a v Harkabuze 5,5 perc., čiže je to iba zlomok. Je zrejmé, že v Harkabuze alebo Bukovine treba viac pracovať, aby sa dosiahli také výsledky ako v Spytkowiciach. V Bukovine sú podmienky podobné ako v Zakopanom, 800 m nadmorská výška a ostrejšie, skoro horské klimatické podmienky.

— Pre rolníkov sú stále najdôležitejšou otázkou poľnohospodárske stroje a materiály pre poľnohospodársku produkciu. Ako vyzerať prídeľ vo vašej gmine?

— Celkovo je ľahká situácia. Komisie, ktoré rozdeľujú stroje, alebo stavebné materiály, majú ľahkú úlohu. Komu skôr predeliť: či mladému rolníkovi alebo takému, ktorý pracuje už dvadsať rokov a dosahuje dobré výsledky. Alebo odbojárovi, ktorý si to už zaslúžil a v práci na poli si zničil svoje zdravie.

— Koho teda uprednostňujete?

— Každý prípad hodnotíme zvlášť, zaujíma me k nemu individuálne stanovisko. Všeobecná zásada tu neplatí. Snažíme sa tak tiež, aby pridel poľnohospodárskych strojov bol úmerný podielu jednotlivých obcí na celkové gminnej produkcií.

— Domnievam sa však, že žiadosti na prídel poľnohospodárskych strojov máte veľa...

— Žiadosti máme toľko, že keby sme chceli pridelat traktory všetkým rolníkom, ktorí ich chce a ktorí splňajú podmienky, tzn. majú prinajmenšom 5 ha gazdovstvo a primeranú produku, to v súčasnosti by sme potrebovali 100 traktorov.

— Koľko teda dostávate traktorov, početne, na štvrt roka?

— V priebehu celého roka dostavame iba ok. 20 traktorov...

— Chcel by som sa vás teraz opýtať na postup práce na výstavbe školy v Harkabuze a vôbec, kedy bude škola otvorená? Ved' terajšie podmienky sú veľmi ľahké.

— Výstavba školy neustále napreduje, jej časť je už v prevádzke. Hotových je sestried, v ktorých sa už deti učia. V škole je ústredné kúrenie a kanalizácia. Teraz budujeme druhú časť školy. Na jeseň chceme budovu zastrešiť, aby sme počas zimy mohli dokončiť a odovzdať naozaj hotovú. Na poschodi pripravujeme byty pre učiteľov. Myšlim si, že na podmienky Harkabuza to bude pekná škola. Je to veľká škola, triedy sú jasné, prieskanné.

— Ako ste už sám počas nášho rozhovoru spomenuli, na území vašej gminy žijú občania slovenskej národnosti. Ako ich hodnotíte?

— Treba povedať, že musí to byť dobré, vysoké hodnotenie. Väčšinou sú to ľudia ešte neskazeni, priateľski voči iným, ktorí dobre rozumejú skutočnosti, kto vie či nie lepšie, ako tí, ktorí sa považujú, hádam za viac vzdelaných, za viac ostrejšých. Zoberme napríklad posledné voľby do národných výborov. V tých obciach neboli žiadnené problémy. Najväčšia účasť bola práve v Podsrni, Harkabuze a Bukovine. Jedným slovom, musíme ich hodnotiť veľmi vysoko.

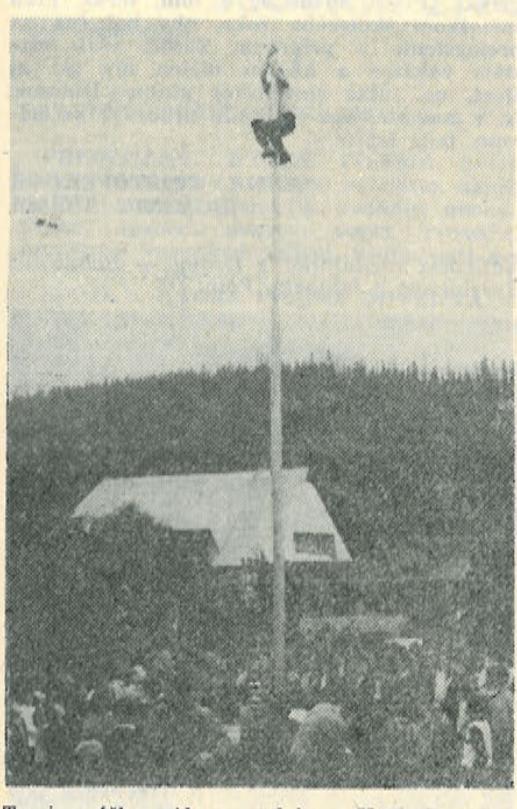
— Našich čitateľov zaujímajú aj kultúrne otázky. Ako teda vyzerá kultúrny život v obciach vašej gminy?

— Začiem asi znova od Podsrnia, Harkabuza a Bukoviny, od oravskej časti gminy. Hoci ich my ináč nerozdelenie, predsa tie obce majú iný, svoj vlastný folklór. V každej obci je mládež, rolnický klub, krúžok vidieckych gazdiničiek, hasiči a myslím si, že pri využití tohto ľudského potenciálu a správnej inšpirácií GKS, ale aj využití tradícií, ktoré ešte ľudia majú v sebe, možno veľa spraviť. Máme ľahkosti s miestnosťami aj v Harkabuze a Bukovine. V Harkabuze sa obnovuje ľudový súbor. Jeho vedenie sa dohollo so školou, ktorá sa stala pre nich sídlom a miestom skúšok. Najlepšie podmienky sú v Podsrni kde je pekný rolnický klub. Vôbec rolnické klubovne sú kultúrnymi strediskami v každej obci. Veľkú zásluhu na tom majú miestni aktivisti, mládež a richtári. Veľa toho nemáme ale napríklad sviatok Oravského dielu bude impulzom, že by sa začalo diať niečo konkrétné.

Naše kultúrne stredisko zasa plánuje kúpiť starú chalupu v Podsrni, v ktorej po renovácii chce spraviť oravský miniskanzen. Boli by v nej exponované výsledky hmotnej kultúry Oravcov a najmä staré rolnické náradia a iné pamiatky spojené s touto oblasťou.

— Želám vám teda veľa úspechov v realizácii všetkých plánov a ďakujem za rozhovor.

Zhováral sa: DOMINIK SURMA

To je výška. Ako pretekár z Harkabuza ju zdolal za 22 sekúnd.

Postskriptum k recitačným súťažiam

O recitačných súťažiach na Spiši a Orave sme už pisali, ale skôr informatívne, v minulom čísle Života (str. 24). Teraz, po určitom časovom odstupe sa k recitáciám chceme vrátiť so zámerom širšieho pohľadu na klady a nedostatky spojené s ich organizovaním.

Všetci učitelia slovenského jazyka na súťaž vybrali svojich najlepších žiakov tzn. recitátorov, ktorí si do Novej Belej a Jablonky prišli zmerať svoje sily s rovesníkmi z ostatných škôl. Účinkujúci svoje sily a schopnosti sústredovali na to, aby čo najlepšie vystihli náplň básne, vyjadrili myšlienky básnika a čo najlepšie ich interpretovali. Neboli to úplne originálne interpretácie, skôr tradičné, ale nie školácke. Ako členovia porôd sme pozorne sledovali vystúpenia jednotlivých recitátorov a všimali sme si nielen znalosť textu, ale predovšetkým výslovnosť, interpretáciu a celkový umelcovský dojem.

Skoro všetci účinkujúci prednesli dve básne, ktoré boli rôzne, od rôznych autorov, náročné, väzne, ale aj ľahšie a veselšie. Celkovo možno povedať, že žiaci dobre recitujú. Samozrejme, v prednesoch niektorých žiakov sa vyskytli chyby, ktoré často vyplývali z veľkého duševného zážitku a trémy. Ale najčastejšie sa opakujúcou chybou, ktorá však vzniká už v priebehu vyučovacieho procesu, bola zmäkčená výslovnosť slabiky -la. Tak teda namiesto slov sedela, — čítala a pod. žiaci vyslovujú — sedela, čítala a pod. Zasa opačne je s výslovnosťou slabik — de-te, -ne, -le. Tieto vyslovujú príliš tvrdzo. Inou chybou je výslovnosť slabiky — lo, napr. — lôdka (lod'ka). Nie sme sice jazykovedcami a tobôž nie odborníkmi ortoepie, ktorí by tých chýb možno našli aj viac. Ale aj tak možno postrehnúť, že takéto chyby sa opakovali u žiakov z tých istých skôl. Rozumieme, že podobne ako my, ani učitelia nie sú vždy jazykovedcami. Nemáme preto voči nim námietky. Ide nám predovšetkým o poukázanie na tieto nedostatky, čo by im

malo pomôcť v práci, aby v budúcnosti mohli tieto chyby sami odstraňovať.

Napriek tomu takmer po dvoch hodinách počúvania detských prednesov, človek ľutoval, že sa to už skončilo. Pekné, melodické hľasy a ľubožvúčna slovenčina dokázali zoubudit tie najkrajšie pocití, aké človek môže mať z hovoreného slova. Určit víťazov nebolo ľahko, ale myslíme si, že porotám, tak v Novej Belej, ako aj v Jablonke sa podarilo veľmi objektívne určiť tých najlepších. Poradie, ktoré sme uvierajnili v minulom čísle to možno ani tak neodzrkadľuje, najmä z ohľadu na nízky počet súťažiacich. Odmeny dostala prevažná väčšina účastníkov. Nie všetci boli spokojní a to tak učitelia, ako aj žiaci. Chápeme, že všetci chceli vyhrať, obsadiť popredné miesto, ale bola to súťaž a iného východiska nebolo, než určiť poradie aspoň na prvých troch mestach. Nízky počet súťažiacich bol dôsledkom toho, že nie všetky školy poslali na súťaž svojich predstaviteľov. Nevieme si však vysvetliť prečo?

Organizačnimi recitačnými súťažami sú: Kuratórium osvety a výchovy v Novom Sáčki, základné školy na Orave a Spiši, KSSCaS a naša redakcia. Toho roku však na organizovaní súťaží podiel Kuratória neboli viditeľný. Ešte v min. roku na porade v Novom Targu bolo povedané, že recitačné súťaže sú náhradou za olympiádu, a budú hodnotené ako olympiády z iných predmetov so všetkými z toho vyplývajúcimi dôsledkami, o.i. s tým, že na ceny pre víťazov prispeje aj Kuratórium. Žiaľ nestalo sa tak, ale naopak, Kuratórium, akoby vôbec strati o recitačné súťaže záujem. Smieme tak tvrdiť, lebo sa ani nezmohlo na oficiálne oznámenie súťaže riaditeľom škôl a školským inšpektorom. Oprávnilo to dokonca niektorých riaditeľov, ako napr. v Tribši, že neboli ochotní bez tohto dokladu poslat žiakov a učiteľku na súťaž a v Jablonke sa súťaž mohla konáť iba v deň pracovného pokoja, teda v sobotu, hoci termín bol stanovený na porade učiteľov v Novom Targu

na 27. mája. Dokonca aj naša redakcia sa musela dozvedieť cez postranné osoby o termíne súťaže na Spiši. (Pozvánku na Oravu sme dostali). Na súťaži neboli taktiež žiadni predstaviteľ Kuratória, čo doteraz bolo vždy dobrým zvykom.

Smieme teda povedať, že tohorečné súťaže sa konali iba vďaka osobnej angažovanosti a obetavosti učiteľov slovenského jazyka. Tak teda namiesto olympiády zo slovenského jazyka, bola opäť iba recitačná súťaž, ale vďaka dobre pripraveným žiakom a vďaka aktívite učiteľov predsa súťaž vydareňa.

Svojich úloh sa dobre zhstili školy v Jablonke a Novej Belej. Zdá sa však, že lepšie na Spiši, keďže do príprav sa zapojilo nie len vedenie školy, ale aj rodičovské združenie.

Myslime si, že podobne ako nám, taktiež ani školám neprospeva každoročne menený poriadok súťaže. Toho roku každú školu reprezentovali dvaja žiaci, z každej skupiny po jednom. Iba školy so slovenským jazykom v Novej Belej a Jablonke mali po 4 kandidátov.

Myslime si, a je to aj mienka niektorých učiteľov, že najlepšie by bolo, aby počet recitátorov bol stanovený podľa počtu žiakov. Napr. Za 10 žiakov 1 reprezentant za 20 — dvoch a pod. Pokiaľ ide o skupiny, zdá sa nám že treba vytvoriť štyri skupiny, hoci tu medzi učiteľmi sú veľmi rozdielne názory. Podobne treba vopred určiť tematickú básni, a najmä ujasniť, či žiaci budú recitovať ľubožvúčne básni alebo vopred určené. Podľa nás, voľbu básni treba ponechať učiteľom, keďže ti najlepšie vedia, aká báseň sedí každému žiakovi. V inom prípade súťaž strati na zaujímavosti, bude schematická. Na Orave ešte učitelia navrhovali, aby pozývali do poroty učiteľov zo Spiša a opačne. Ide im o maximálnu objektivitu, ktorá sa však podľa nás nikdy nedá dosiahnuť.

Všetky uvedené otázky by mal obsahovať poriadok recitačných súťaží, ktorý by vsak mali prerokovať a pripraviť učitelia na svoju poradu. Sú predsa k tomu najviac kompetentní, netreba to hadám zdôrazňovať.

Tieto a iné otázky treba raz navždy ujasniť a upresniť. Je to v záujeme žiakov, učiteľov, ale aj rozvoja vyučovania slovenského jazyka. Preto hovorime o tom, teraz, pred začiatkom školského roka, aby bol čas na premyslenie a prípravu. Zatiaľ však ešte stále čakáme a hádam nielen my ale aj žiaci, na súťaž slovenskej piesne. Dúfame, že v novom roku sa bude pracovať po novom, teda lepšie.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ
DOMINIK SURMA

Najlepšia recitátorka z Oravy — Bohuslava Sperláková z Jablonky Foto: DS

Radost žiakov a učiteľov z obdržaných odmiest. Foto: AMK

ŠTEFAN STRÁŽAY

Nespíte

Koľko vás leží, detí,
vojakov, nevydatých žien,
už navždy tichých
a zem je vám ťažká.

Gombíky na šatách
sa nelesknú, vaše ruky
sa nedotknú noža
ani sponky.

Nespíte, neodpočívate,
ste mŕtvi, koľkých z vás
zabili!

A nad vami, nehybnými,
pomaly, ale veľmi vysoko
rastú stromy.

VÍTEZSLAV NEZVAL

Vteřina

Miláčku ty máš v ústech zralou třešni
Jak chutná ti?
Takové odpoledne jako dnešní
se nevrátí

Miláčku ty máš v ústech plno jahod
a v očích vřes
A já jenž žiji celý život z náhod
jsem šťasten dnes

Kresba: Areta Fedaková

SLOVNÍK ŽIVOTA (125)

PRAVOPIS PREDLOŽIEK, SPOJOK A ČASTÍC

PREDLOŽKY, KTORÉ PIŠEME SPOLU (zložené predložky): kvôli / niekomu i niečomu, namiesto, napriek, naproti, oproti, počas, podľa, pomedzi, spomedzi, pomimo, ponad, sponad, poniže, sponiže, popod, spopod, popred, popri, povedľa, povyše, poza, spoza, uprostred, vprostred, vďaka, vedľa, voči a pod.

Ale: istí v ústrety.

SPOJKY, KTORÉ PIŠEME DOVEDNA: akoby (= ako keby), ako-koľvek, akože, kdežto, lenže, nakoľko, nielen, nielenže, pretože, sotvaže, sťaby, takže, žeby...

SPOJKY A SPOJKOVÉ VÝRAZY, KTORÉ PIŠEME ODDELENE: ak by, ak len, ako by (v opytovacích vŕtach), čo aj, hoc aj, len čo, (na) miesto aby, toľko čo, a tak, a tým, a teda, a nie, a predsa, a preto, a to, a jednako...

POĽSKY

POĽSKY	SLOVENSKY
lubczyk	ligurček (bot.)
lubiany	milovaný
lubić	mať rád
lubieźnica	zmyselná žena
lubieźnik	chlipník
lubieźność	smilnosť
Jubować się	mať záľubu
luby	milý, prijemný
lucerna	lucerna
lucifer	lucifer
lud	Ľud, národ
ludność	obyvateľstvo

CESKY

milostný nápoj
milovaný
mít rád
smyslná žena
chlipník
vilnosť
mít zalíbení
milý, přijemný
lucerka
lucifer
lid, národ
obyvatelstvo

ludobójca

ludobójstwo

ludojad

ludowiec

masový vrah

genocida

ludožrút

príslušník Ľudovej

strany

Ľudovládny

Ľudovláda

Ľudový

etnograf

Ľudožrút

Ľudožrútsky

lejáren

Ľudia

pracujúci

Ľudský

Ľudstvo, Ľudskosť

hlaveň

vetracie okienko

medzera, škára,

svetlik

cukrová poleva

sladké drlevko

prepych

prepychový

vynikajúci človek,

kapacita,

lumen

lump, pijan

lumpovať

námesačný

vyšplachnúť

masový vrah

genocida

lidožrout

lidovec

lidovládny

lidovláda

lidový

etnograf

lidožrout

lidožroutský

odléváRNA

odlévať, slévať

lidé

pracujíci

lidský

Ľidstvo, Ľidskost

hlaveň

vétrák, okenička

mezera, okénko ve

střeše na půdu,

světlík

cukrová poleva

lékořice

přepych

přepychový

kapacita,

lumen

lump, darebák

flámovat

námesační

chrstnout

ZIVOT

Cíllo 8/1985 Ročník 28

ORAVSKÝ SVIATOK '85

Ignacy Jasica,
najstarší
huslista
Pastierskeho
sviatku

Jedenásť rokov usporadúvajú na Orave jarné vyháňanie oviec a dobytka na pašu čiže Pastiersky sviatok. XI. ročník Pastierskeho sviatku sa konal v dňoch 15.—16. júna 1985 vo Veľkej Lipnici Kíčorach a Jablonke.

Prvý deň sa podujatие odohrávalo v Kíčorach. Tu sa scházali Oravci, turisti a hlavne ľudovi speváci, inštrumentalisti a súbory. Aj tento rok počasie neprialo. Prudký dážď znemožnil uskutočniť tieto sláv-

nosti v prírode pod Babou horou. Preto sa všetci záujemci ľudovej tradície stretli v malej sále remízy v Kíčorach, kde prebiehala súťaž o Pastiersky cengáč. Súťaže sa zúčastnilo 9 ľudových kapiel, 11 inštrumentalistov, 7 spevákov a 7 speváckych skupín. Z nadšením som počúvala hru a spev jednotlivcov a skupín. Mala som možnosť sledovať staré oravské pesničky, ktoré sa už dnes málo spievajú. Všetci účastníci vystupovali v pekných ľudových krojoch. Naozaj o Pastiersky sviatok je veľký záujem medzi staršími a aj mladými. Najmladší účastník mal šest rokov a najstarší osiemdesať. V tejto súťaži našu Spoločnosť reprezentovali dve ľudové kapely z Harkabuza a Veľkej Lipnici-Privarovka a ženské trio z Harkabuza. Musím poznamenať, že vystúpenie kapely z Harkabuza sa mi páčilo. Hrali s citem skoro už zabudnuté oravské melodie a taktiež im v repertoári nechybali rezké pesničky. Aj kapela Vengrinovcov z Privarovky hrala dobre vo svojom tradičnom štýle.

Chytná kapela Vengrinovcov z Privarovky

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

ZÁŘÍ — SEPTEMBER

1.IX.1939. Toho dne za svítání německá vojska překročila hranice Polska bez vypovězení války. Útok hitlerovského Německa zahájil druhou světovou válku. Pro polský národ to znamenalo leta krvavých zápasů, nejprve o přežití, potom o národní a společenské osvobození. O osudech zářijové kampaně bylo vzhledem k obrovské vojenské převaze Německa předem rozhodnuto. Přes vůli odporu polského národa, přes obrovské hrdinství polských vojáků skončila porážka. Byla to především politické a vojenská porážka těch, kteří vládli v předválečném Polsku, porážka mezinárodní i vnitřní politiky. V důsledku této politiky Polsko vstoupilo do války bez pomoci svých nejbližších sousedů a přirozených spojenců, jako Československo a Sovětský svaz, a bez účinné pomoci svých západních spojenců.

Válka v září 1939 uzavřela krátke období nezávislosti polského státu po dlouhé době záborů. Zahájila rovněž v dějinách polského národa novou etapu. Odpór proti hitlerovským okupantům se změnil v celonárodní boj o národní a společenské osvobození. Ten-to boj během dlouhých let války díky strategii Polské dělnické strany dovezl k osvobození Polska Sovětskou armádou a po jejím boku bojující Polskou lidovou armádou a k obrození polského státu v nových

hranicích a s novým zřízením, odstraňujícím jednou pro vždy činitele, které vedly k zářijové porážce.

1.IX.1943. Ve dnech čtvrtého výročí německého útoku na Polsko vytáhla na frontu 1. pěchotní divize T. Kościuszka. Přešla asi 250 km a soustředila se 9.X. ve vzdálenosti 8—15 km od linie fronty v oblasti Ladišče — Zachvidovo. Odtud jako složka sovětské 33. armády Západního frontu zahájila vítěznou cestu od Lenina přes Varšavu a Odru do Berlina.

1.IX.1944. Vrcholný orgán národně osvobozeneceského boje na Slovensku, Slovenská národní rada, na svém prvním legálním zasedání v sídle SNP v Banské Bystrici vyhlásila obnovení Československé republiky a prevzala zákonodárnou a výkonnou moc na osvobozeném povstaleckém území.

1.IX.1981. Ve Varšavě zemřel Władysław Gomułka „Wiesław“, pracovník polského a mezinárodního dělnického hnutí, generální tajemník ÚV PDS v letech 1943—48, první tajemník ÚV PSDS v letech 1956—1970 (nar. 6.II.1905 v Krosně).

2.IX.1945. Toho dne byl na palubě amerického křižníku Missouri v Tokijském zálivu podepsán akt bezpodmínečné kapitulace Japonska. Generální štáb v Tokiu posílal všem podřízeným oddílům svůj poslední rozkaz: „slavnostně spálit“ prapory vojen-

ských jednotek a portréty císaře Hirohita. Takový byl epilog válečných operací na Dálném východě, zahájených 7. prosince 1941 neočekávaným útokem japonských vzdušných a námořních sil na americkou námořní základnu v Pearl Harbour na Havajích na Tichém oceáne. Japonské válečné ztráty činily 1 140 429 zabitých, 295 247 raněných a 240 000 nezvěstných. Po kapitulaci byly japonské ozbrojené sily odzbrojeny a demobilizovány. Tak skončila poslední kapitola druhé světové války, zahájené útokem fašistického Německa na Polsko. Díky rozdrcení militaristického Japonska vznikly příznivé podmínky pro rozvoj osvobozeneceského revolučního boje národů Číny, Koreje, Vietnamu, Indonésie a jiných asijských států.

3.IX.1939. Anglie a Francie vypověděly válku Německu.

3.IX.1939. Ve Varšavě byl vydán dekret o vytvoření Československé legie v Polsku. Byla to dobrovolnická vojenská formace Čechů a Slováků, většinou vojáků, kteří se po vzkročení Němců do Československa dostali do Polska. Legie sdružovala přes 2000 vojáků pod velením podplukovníka L. Svobody, do srpna v táboře v Bronowicích Malých u Krakova a koncem srpna v Lešně u Baranovic; v září se zúčastnila bojů po boku jednotek polské armády a po okupování Polska německou armádou překročila hranice Sovětského svazu.

Ďalším bodom sobotňajšieho programu mali byť staré zvyky vyhánania oviec a dobytka na pašu, žiaľ pre zlé počasie sa neuskutočnili. Večer sa konala literárna súťaž, kde sa hodnotila ľudová poézia a próza. Osem autorov predneslo 22 básne a 2 skladby prózy v oravskom nárečí. Sobotňajšie podujatie zakončila pri vatre „pastierska večera“ a ľudová veselica.

V nedeľu bola dejiskom oravského sviatku Jablonka. V Parku tisícročia na scéne amfiteátra sa konal koncert laureátov súťaže o Pastiersky cengáč a taktiež vystúpenia folklórnych súborov z Oravy a Žywca.

Po prvýkrát Gminné kultúrne stredisko v Jablonke zorganizovalo súťaž o plagát Pastierského sviatku '85. Na stene popri amfiteátri boli vystavované plagáty žiakov zo základných škôl na Orave a z gymnázia v Jablonke. Hlavným motívom plagátorov boli

pastierske zvyky, ako aj scénky z každodenného života Oravcov.

Taktiež na Pastiersky sviatok bola pripravená v Múzeu v Hornej Zubrici výstava ľudových rezieb a obrazov maľovaných na skle súčasných oravských tvorcov.

Medzi vystúpeniami laureátov, porota oznamovala výsledky sobotňajšej súťaže a odovzdala výhercom ceny. Aj účastníci našej Spoločnosti boli medzi víťazmi. Kapela Vengrinovcov z Privarovky získala tretie miesto a odmenu 5 tisíc zl a Pastiersky cengáč. Kapela z Harkabuza dostala vyznamenanie a odmenu 4 tisíc zl a Pastiersky cengáč. Taktiež ženy z Harkabuza boli vyznamenané a dostali jeden tisíc zl a Pastiersky cengáč.

Súťaže o najlepší plagát spojený s Pastierskym sviatkom sa zúčastnilo 140 prác. Zvíťazila Lídia Chmurová, žiačka 5. tr. zo

Základnej školy č. 1 v Hornej Zubrici. V literárnej súťaži mal najlepšie skladby Emil Kowalczyk a Bogusław Pieróg.

Dlh do večera diváci tleskali za pekné vystúpenia súborom, sólistom, inštrumentalistom a kapelám. Na scéne a v hľadisku bolo naozaj teplo, aj napriek tomu, že vonku bola strašná zima, ako na júnové počasie.

Malú pripomienku adresujem Gminnému kultúrnemu stredisku v Jablonke. Už viackrát na Pastierskom sviatku kapele Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku vystupujú anonymne. Organizátori stále „zabudajú“ uviesť názov našej Spoločnosti. Avšak neviem prečo? Dúfam, že na budúci Pastiersky sviatok na to nezabudnú.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Zeny z Harkabuza spievali pekne a s citom pastierske pesničky

Oravské melodie hrala kapela z Harkabuza pod vedením krajana Františka Harkabuza

4.IX.1890. V železniciarskej rodine v Krakově se narodil Michal Žymierski, ps. Rola, maršál Polska, účastník první světové války, v r. 1919 šéf expozitura Vrchního velitelství Polské armády pro otázky slezského povstání, člen KSP. Za druhé světové války velitel ilegální Lidové armády a po vytvoření Polské lidové armády její vrchní velitel, čestný předseda Svazu bojovníků za svobodu a demokracii.

5.IX.1980. V nočních hodinách z 5. na 6.IX. se sešel na plenárním zasedání ústřední výbor PSDS. Jednání předsedal člen politického byra ÚV PSDS, předseda státní rady Henryk Jabłoński. Ústřední výbor uvolnil Edvarda Gierka z funkce prvního tajemníka ÚV a člena politického byra ÚV PSDS; jednomyslně povolal do funkce prvního tajemníka ÚV PSDS Stanisława Kaniu.

6.IX.1944. Do osvobozených bojů o polské město Przemyśl byla nasazena 2. československá paradesantní brigáda v SSSR.

6.IX.1944. Na základě dekretu PKWN (PVNO) v Polsku začali provádět pozemkovou reformu; přes milión zemědělských rodin obdrželo půdu.

7.IX.1940. Jan Žižka dobyl Prachatic.

8.IX.1944. Vyhlášení kapitulace Itálie (podepsané 3.IX.). Mírová smlouva mezi spojenec a Itálií byla podepsána 10.II.1947 v Paříži.

8.IX.1905. Na svazích varšavské citadely byl popraven Marcin Kasprzak, funkcionář polského dělnického hnutí, člen II. proletařiáta a SDKPiL (nar. 2.XI.1860 v Czolowě).

8.IX. Mezinárodní den solidarity novinářů — výročí popravy Julia Fučíka v r. 1943.

13.IX.1940. Útokem na Egypt italská vojska zahájila válečné operace proti Velké Británii v Severní Africe.

13.IX.1944. Vojáci 1. československého samostatného sboru utvořeného v SSSR, jemuž velel gen. Ludvík Svoboda, prolomili německou linii na sever od Dukly a svedly nejtěžší bitvu v Karpatsko-dukelské operaci. Bojů se zúčastnila 2. paradesantní brigáda utvořená v SSSR, v které bojovali Slováci z Oravy a Spiše v Polsku.

14.IX.1944. Pravý břeh Visly ve Varšavě — Praga byla po pěti letech německé okupace osvobozena sovětskými a polskými vojsky.

15.IX.1765. Narodil se Alexius Jordánsky, bernolákovský spisovatel a první parlamentná obráncová požadavků Slováků v Uherském sněmu (zemřel 17.II.1840).

24.IX.1944. Byla uzavřena dohoda mezi Ukrajinským partyzánským štábem a I. ukrajinským frontem a moskevským vedením KSC, na jejímž základě byl vytvořen hlavní partyzánský štáb na Slovensku. Funk-

ci náčelníka plnil pluk. Asmolov a šéfem štábů se stal K. Smidk.

29.IX.1938. V Mnichově se po anšlusu Rakouska odehrálo daši jednání evropské tragedie. V nově vybudovaném führerově paláci šéfové vlád: Německa — A. Hitler, Itálie — B. Mussolini, Francie — E. Daladier a Velké Británie — A.N. Chamberlain podepsali dohodu, vlastně diktát, který umožnil třetí říši obsadit československé sudetské území. Tvořila je pětina státního území ČSR a asi čtvrtina jejich obyvatel. Tento diktát, podepsaný bez účasti a souhlasu Československa, nadobro rozhodl o ztrátě nezávislosti ČSR. Byl vyvrcholením politiky usmířování Hitlera — appeasement, již prosazovali západní spojenci Beneše — Francie a Velká Británie. Byl souhlasem s cynickým a agresivním jednáním hitlerovského Německa v období, které předcházelo vypuknutí druhé světové války. Výsledkem mnichovské dohody a pozdějiho obsazení českých zemí byla podstatná změna politické situace v Evropě a vojenského potenciálu ve prospěch Německa. Mnichovská tragedie umožnila Hitlerovi připravit se na válku.

30.IX.1941. U Moskvy byla zahájena velká bitva, zakončená 5.XII.1941 zhroucením generální ofenzívy německé armády a nastoupěním vítězné protiofenzívy Sovětské armády, která trvala do 7.I.1942 a odstranila německé ohrožení. Bitva o Moskvu byla jednou z největších bitev druhé světové války.

Námestie SNP v Banskej Bystrici

BANSKÁ BYSTRICA

Gotická konzola

Foto: archív

Vznik Banskej Bystrice spadá do 13. storočia. Po tatárskom vpáde sa príchodom pristáhovalcov začal obnovovať a postupne sa rozráža nový život v novozaloženej osade, ktorá už v roku 1255 získavá mestské výsady a práva. Skladba mestských priestorov a stavebný i výtvarný vývoj meštianskych domov poukazuje na sociálnu a spoločenskú diferenciáciu života obyvateľov v období feudalizmu. Centrum spoločenského a obchodného života tvorilo námestie, kde boli postavené domy bohatých podnikateľov banskej ťažby, obchodníkov a kupcov. V blízkosti námestia bol postavený mestský hrad s osobitným opevnením. Tu bolo aj sídlo kráľovského zástupcu ťažby, dva kostoly a mestská radnica. Drobni remeselnici bývali v uliciach mimo námestia a chudobný pracujúci ľud, baníci, nádenníci, tovariši v okrajových častiach mesta a pri mestskom opevnení.

Z meštierskej architektúry vynikajú predovšetkým veľkopestové domy sienňového typu s bohatou tvárovanými neskorogotickými a renesančnými klenbami, arkádami a pavlačami v dvorných častiach, s grafitmi a atikami na fasádach. Najvýznamnejšie z nich sú Thurzov dom, Benického dom, Bethlenov dom a ďalšie na terajšom námestí SNP, ale i mimo neho.

Do mestského pôdorysu je vstavaný hradný komplex so zbytkami samostatného opevnenia. V areáli hradu je tzv. Matejov dom, budova mestskej radnice z 15. storočia i farský kostol s románskymi základmi z 13. storočia, neskorogotický a barokovo postavený. Vzácnym je aj jeho interiér, predovšetkým gotický krídlový oltár sv. Barbory, ktorý vznikol v okruhu tvorby majstra Pavla z Levoče. K ďalším pamiatkam patrí Slovenský kostol z 15. storočia, bývalý Spitalský kostol zo 14. storočia, barokový kapitulský kostol, ako aj klasicistický evanjelický kostol.

K novšej histórii, najmä k historii robotníckeho a protifašistického odboja, ktorý vyvrcholil v Slovenskom národnom povstani, viažu sa viaceré historické pamiatky, najmä Robotnícky dom, ktorý Predsedníctvo SNR vyhlásilo za národnú kultúrnu pamiatku, a celý rad pamätných budov, v ktorých sídlila revolučná Slovenská národná rada, štáb SNP a partizánov.

FRANTIŠEK SOSKA

SÚRADNICE ÚSTUPU

BOHUŠ CHŇOUPEK

Zibritov, o ktorom bude reč, je obec, z ktorej vidieť Sitno, vrch diablov, a jazierko Piatich matiek, tých, co tam pred dávnymi časmi utopili svoje dcéry, aby ich Kumáni nemučili. Vidieť stade aj dym nad Banskou Štiavnicou a tečie tu potok dole k Almášu, kde sa kedysi ryžovalo zlato starými metlami ponorenými do vody, ako bol zaznamenaný Jaroslav Hašek.

Je to práve ten Zibritov, kde podľa neho vliči roztrhal farára, že z neho zostali iba topánky, pre čo do obce začali chodiť komisie zo Štiavnice i z Krupiny a hrešili Zibritovčanov, že sú psi slovenskí, a ich staresta, Ďuro Ogarko, že je kutya, kutya, legnagyobb kutya, najväčší, bledny pes, a hrozili mu pástami. A hoci ich Ďuro hostil výprázanými kureniami a najmladšieho syna Ondra poslal až do Krupiny po víno a tým činom oňho prišiel, lebo Ondro sa už nikdy nevrátil, pán kráľovský notár zo Štiavnice ustavične hrozil pásťou a kričal: „Si hlúpy pes, Ogarko, isten bizony, nechám ťa zatvoriť ako čiernu svíňu, pošlem po teba žandárov, ty psia duša, ale najskôr zoberiem tvoju dcéru Máriu. „Keď však žandári nechodili, tašiel Ďuro hľadať dcéru Máriu do Štiavnice, do domu kráľovského notára, a prišla mu otvoriť sama Mária. Povedala, že najskôr nariekala, ale potom že jej veľkomozný pán kráľovský notár kúpil náušnice, a dala otcovu dvadsať zlatých. Vtom sa však pán kráľovský notár vrátil a zhodil Ďura zo schodov. Išiel teda Ďuro domov, ale začastil sa v krémke u Samuela Nagya a vypil pol litra borovičky tri razy pálenej a vylieval si srdeč až dušu nad skrividlivosťou, že pre farára zožieraného vlnkami prišiel o syna aj o dcéru, že mu nahrešili do hlúpých psov a čiernych svín a ešte ho aj zhodili zo schodov a že nevie, či nemá teraz ist k žandárom sám a dať sa zatvoriť. „Pánov si nezmieriš,“ povedal mu Samuel Nagy, „ibaže by si sa stal Maďarom. Inak za toto všetko skončíš celkom isto v komárňanskej pevnosti.“ Samuel Nagy zavolal žandára, ten odvedol Ďura do šafavy, potom zase hore, kde Ďuro zaplatil zlatku, za čo mu dal okolovaný list, že od tej chvíle je Maďar pred bohom aj Tuďmi, a už sa nevolá Juraj Ogarko, ale Béla Aladár, a odvtedy, to je už pätnásť rokov, sa učí po maďarsky otčenáš, no dodnes sa ho nenaučil.

Nuž teda do tohto Zibritova, so zvonicou ešte z husitských čias, prišli koncom septembra roku 1944 dva sovietski dôstojníci po rozprávate s s Tuďmi.

Zaznamenali, že garde v obci pšenica nikdy nekvitla, že ju tak dlho zakladali, až im ju museli pŕist založiť z Krupiny, na cvičenie sa potom zišla iba raz, a tým aj celá vec zaspala.

Overili si, že tunajší farár Jahoda uvítal Povstanie v miestnom chráme a je mu bezvýhradne oddaný.

A napokon zistili, že na obec a jej občanov sa môžu spoľahnúť, a preto sa rozhodli usadiť tiekde nablízku. Spravili tak pri tiej osade Sváb s pol tuctom chalúp.

Prišlo ich okolo tisíc. Zväčša jazdeci.

Kozákmi ich volali tunajší.

Iba koní mali hám daždo.

Veliteľ sa ubytoval u Vojtecha Gregáňa.

Stáb po domoch v osade. Mužstvo v stanoch

po susedných horách, na Valachu, Jablonovej, Dolnom Kirštejne, Korpovke.

Strelivo a výbuštiny uskladnili v strážnych humnách: zásoby tam, kde býval veliteľ; ošetrovňa zriadili v dome Jána Jalošiara.

Mali vlastné vozatajstvo, podkováčov, obuvníkov, krajčírov i čriedu hovädzieho dobytku, z ktorej denne porážali dva-tri kusy.

Boli dobre vyzbrojení. Samopalmi, guľometmi, dosťažkom streľiva, ba aj tromi delami kalibru 70 mm, ktoré obsluhovali slovenskí delostrelec.

Svoje stanovištia pozorne strážili a nik do nich nesmel vstúpiť. Potraviny, seno, ovos a iný tovar dodávala Krupina: vozila ich nákladnými autami až po vrch Kuštrovku, tam všetko prekladali a stade už Švábčania náklad vyvážali vlastným záprahom.

K Švábčanom sa správali ako ku svojim, nezabúdali na nich ani s jedlom.

Chodili na rozviedku ďaleko do nemeckého tyla, často prestrojení do nemeckých rovnošiat.

Nazývali sa hrdo: partizánsky zväzok Alexandra Nevského. O ich poslani kolovali každejči chýry vrátane toho hlavného — že nepodlehajú nikomu, iba Moskve a že ich hlavnou úlohou je prieskum v hlbokom tyle nepriateľa.

Súdiac podľa ich rozprávania, zväzok vznikol už za bojov o Moskvu zo špeciálneho stiahacieho praporu ako oddiel s tromi rotami, z ktorých jedna pozostávala zo španielskych republikánov, čo ušli pred Francem. Operoval v priestore Serpuchova, jednu zo základní mal v lesoch pri tolstojskej Jasnej Poľane. Po tom, čo jeho príslušníci zložili partizánsku prisahu, dostal názov Ugodský. Jeho najväčšou akciou bol prepád štáb, ktorý bol súčasťou skupiny Stred. V nočnom boji zničili više sto protivníkov, taký istý počet áut, štyri tanky a zmocnili sa dokumentov. Sami mali osemnásť padlých a osem fažko ranených. Navyše pri prechode frontu Nemci zajali zástupcu veliteľa Michaila Gurianova a verejne ho popravili na námestí v Ugodsku.

Z veliteľov a desiatich príslušníkov sa do pol roka sformoval základ nového oddielu Olymp, povereného špeciálnymi spravodajskými úlohami. Operoval v oblasti Veľkých Lúk pri Západnej Dvine. Rýchlo manévroval, bol dobre vyzbrojený, mal kontrolu nad veľkým priestorom a bol schopný podnikať dĺžne bojové pochody. Jeden z najdlhších uskutočnil počas stalingradskej bitky. Tisícristo kilometrov z Veľkých Lúk do oblasti Kyjeva prešiel za mesiac. V oručskom okrese k nemu pričlenili ďalšie oddiely a operačné i organizátoriske skupiny, najmä oddiel Cyklón, a tie všetky vytvorili zväzok Alexandra Nevského.

Dalej viedla jeho trasa na západ, k polským hraniciam. Neustále napádaný Nemcami a bandami ukrajinských nacionalistov ich dosiahol začiatkom apríla a po bojoch s SS divíziou Galizien prekročil rieku Bug. V Poľsku už zväzok mal do sedemsto príslušníkov. Janovské lesy a Soľský prales pri Lubline im poskytli úkryt. Tu Nemci zväzok obkľúčili, no prebil sa a začal s presunom k hranici Slovenska. V posledných

júlových dňoch ju prekročil nedaleko Dukly pri obci Šarbov. Keď partizáni prechádzali obranným postavením slovenských jednotiek, vojaci im bežali v ústrety a mnohí sa k nim pripojili. Nočnými pochodmi po lesných cestach prekonali za tri dni vyše sto kilometrov do Čerhovského pohoria k obci Križe. Do zväzku sa hlásili miestni občania, začiatkom septembra prijali zväzok na dvesto päťdesať vojakov 1 slovenskej divízie, asi šesť delostreleckých batérií, dva jazdecké oddiely. Keď včerajší príslušníci slovenskej armády zložili partizánsku prisahu, začal sa ihned presun na povstalecké územie. Vzdialenosť Minčol, Levočské pohorie, Kvietnica, úpätie Kráľovej hole, Helfpa, Banská Bystrica prekonali za desať dní bez strát. Z Kordík, kde si zväzok vybudoval základňu, oddiely nasadzovali do bojov pri Handlovej a Prievidzi. O dva týždne sa presunul cez Starú Kremničku k Zibritovu, do osady Sváb. Vybudoval základňu a vyslal spravodajské skupiny do nepriateľského tyla. Frvú do Maďarska, druhú až na západné Slovensko, ďalšiu do oblasti hornej Nitry (...).

Zadržať ich za ústupu značilo do litery plní rozkaz.

Kapitán prikázal Peyrasovi stiahnuť sa z frontovej čiary.

Skúsený seržant nevydal ani piad zadarmo. Nezanecha v zákopoch ani jednu zbraň. Odvážal autami municiu, minomety, fažko ranených, ustupoval s vojskom k Prenčovu smerom na Nemce.

Teutónska vlna sa rozdelila. Hlavný prúd sa teraz vrhol proti vrchu, ktorým stúpala cesta cez Tomperg na Zibritov a Krupinu. Tanky sa šplhali do serpentína zastávali pri zásekoch. Z ocelových opáč zliczali automatičici a plazili sa k prekážkam. A boli by sa tam ruvali s kozákmi hádam do súdneho dňa, keby sa nebolo stalo, čo nik nečakal. Z pološvábskych Kolpách prenikol po ceste necestne, cez vrch a hustú horu, do tábora za chrbtom kozákov nemecký oddiel a nečakane, ako prízrak sa zjavil medzi stanmi tábora a domcami Svábu. Surovo prepadol tylá, stráže, voziarov, chorých, štáb, streľal po všetkom, čo sa pohlo, a v tom zmätku sa zachránil iba ti, čo chytrou ustúpili k zibritovskej ceste, ktorú kdesi ďaleko vpredu, pri Antole, bránili hlavné sily zväzku. Nemohlo byť pochyb. Ak neustúpia, padnú do klepacu. A v polovici cesty stalo delostrelectvo zastrielané dopredu, nie nazad. Jedine riešenie bol teda ústup. Ak sa nepodarí, ocitnú sa v kliešťach. Spredu tanky, v chrbte prepadový oddiel.

Preskupiť sa, premiestniť, stiahnuť sa, zaujať nepripravené pozicie, odsunúť hlavné sily zväzku, kone, materiál, ranených, bol to krvavý manéver. Nové a nové sily sa vrhali proti kozákom, panciere liezli na Tomperga a mierili k Zibritovu, od Kolpách cez lesy prichádzali ďalšie a ďalšie posily.

Keď vyšli tanky na Tomperg, začali palby. Cieľom bola zibritovská veža. Dostala niekoľko zásahov, odnesol si aj kostol. Za neustále palby prešli obcou a vnorili sa opäť do lesov.

Tam stáli naši delostrelec s horskými kanónikmi. V nerovnom boji padli aj s veliteľom. Vyvrátené delá mierili čiernymi hlavňami do mračien plných dažda. Pomliaždení delostrelec zomierali pri svojich zbranach.

Kozáci ustupovali. Jeden prúd po hradiske ku Krupine, druhý lesmi na Babinú.

Belešák videl prvých. Dokaličených, s krvavými obvázmi. V stiesnenom tichej ich viezli, niesli, čo ľahšie ranení krívali sami. Pocitil, ako ho zamrazilo. Hrdlo mu zovrelo od dojatia.

Teraz sme na rade my! pomysel si. Obzrel sa, akoby chcel účtovať s vlastným svedomím.

Úryvok Súradnice ústupu pochádza z knihy Bohuša Chňoupeka Lámanie pečati, ktorú už prekladajú do polštiny a ktorá sa onedlho dostane aj na knižné pulty.

Božena Němcová

BABIČKA

(2)

(POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA)

Babiččina sednička byla zařízena podle její chuti. U velikých kamen byla lavice, podél zdi babiččino lože; hned u kamen stála za ložem malovaná truhla a při druhé zdi lože Barunčino, která spávala s babičkou. Uprostřed stál lipový stůl s trnožemi a nad ním visela od stropu dolů holubička, na podobenství svatého ducha. V koutku u okna stál kolovrátek, přeslice s naditým kůželem, v kůželi zastrčené vřetánky; na hřebu bylo motovidlo. Na zdi viselo několik obrázků svatých, nad babiččiným ložem krucifix, okrášlen kvítím. Mezi oknem zelenal se v okrouhlíku muškát a bazalka a v plátených pytlíčcích viselo tam rozličné koření, lipový květ, rmen a podobně, babiččina to apatyka. Za dveřmi visela cínová kropenička. V šuplíku ve stolku bylo babiččino štíti, svazek nábožných písni, křížová cesta, svazek šňůr do zásoby na kolovrat, tříkrálová křida a hromničná svíčka, kterou babička vždy při ruce měla a v čas bouřky rozsvítila. Na kamnech stál troudník s kresáním. V počkoji sice užívali k rozžehnutí lahvičky fosforem naplněné, ale babička nechtěla s tím šlakovitým nástrojem nic mít. Jen jednou to zkoušela, a kdož jak se stalo, propála si fértoch, který měla už pětadvacet let, a ještě prý se div nezadusila. Od té doby nevzala lahvičky do rukou. Hned si zaopatřila troudník, děti přinesly hadrů na troub, dělaly sírky, omáčely špičky v siře, a babička měla svoje obvyklé křesaci nádobi na kamnech; s upokojenou myslí uléhala. Dětem to bylo také milejší a každý den se ptaly babičky, jestli nepotřebuje sírky, že jí jich nadělájí.

Co se dětem v babiččině sedničce nejlépe líbilo, byla malovaná její truhla. Rády si prohlížely na červené půdě namalované modré a zelené růže s hnědými listy, modré lili a červenožluté ptáčky mezi tím; ale větší radost měly, když babička truhlu otevřela. Bylo se však nač dívat! Spodní strana víka celička byla polepena obrázky a modlitbíčkami, samé to dárky z pouti. Pak tam byl přítruhliček a v něm jakých to věci! Rodinné spisy, listy od dcer z Vídni, malý sáček plátený, plný stříbrných peněz, poslaných to babičce na přilepšenou od dětí, jich ona ale nepoužívala pro radost si nechávala. Dřevěná škatulka, v ní pět šňurek granátů, na nich pak zavěšený stříbrný peníz, s podobiznou Josefa císaře a Marie Terezie. Když tu škatulku otevřela, a ona to vždy udělala, když ji děti žádaly, říkávala: „Vidíte, milé děti, ty granáty mi dal nebožtík váš dědeček k svatbě a ten tolar dostala jsem od císaře Josefa vlastnoručně. To byl hodný pán, Pánbůh mu dej věčnou slávu! No, až jednou umru, bude to vaše.“ doložila vždy, škatulku zavírajíc. — „Ale babičko, jakpak to bylo, když vám císař pán dal ten tolar, povězte nám to!“ ptala se jednou Barunka.

„Až jednou mi připomeňte, pak vám to povím,“ odpovíděla ji babička.

Dole v truhle leželo babiččino prádlo a šatstvo. A všecky ty mezulánky, fértochy, kabátky letní, šněrovačky i šátky ležely v nejlepším pořádku a navrchu byly dva naškrobené bílé čepce, vzadu s holubičkou. V tom se děti přebírat nesměly, když ale dobrou chvíli měla, zdvihla kousek po kousku říkajíc: „Vidíte, děti, tuhle kanafasku mám už padesát let, tenhle kabátek nosívala vaše prababička, tento fértoch je starý jako vaše matka, a všecko jako nové. A vy máte šaty hned zmýcené. Ale to je to, že neznáte, jak drahé jsou peníze! Vidíte, tenhle hedvábný šátek stál sto rýnských, ale tenkrát platily bankocetle,“ a tak pokračovala babička dále a děti poslouchaly tiše, jako by tomu rozměly.

Pani Prošková chtěla sice, aby babička se převlikla do jiného šatu, jak v dobrém úmyslu se domnívala, pohodlnějšího, ale babička nezměnila na sobě ani té nejmenší lemovky a vždy říkala: „Pánbůh by mne, starou ženu, trestal musel, kdybych se chtěla chytat světa. Pro mne takové novoty nejsou, starý můj rozum by se do toho nehnodil.“ Zůstalo tedy při starém. Brzy se v domě řídilo všecko dle babiččina slova, každý ji jmenoval „babičko“, a co babička řekla a udělala, bylo dobré.

V létě vstávala babička ve čtyři, v zimě v pět hodin. První její bylo požehnat se a políbit křížek, visící na klokočovém růženci, jež ona při sobě nosila, v noci pak pod hlavou měla. Pak s Pánem bohem vstala, a jsouc ustrojena, vzala vřetánko a předla. Ona sama, chudák stará, neměla už spaní, ale vědouc, jak je sladké, přála je jiným. Asi za hodinu, když vstala, bylo slyšet odmřené klapání pantofličků, vrzly jedny, druhé dveře, babička se objevila na zápraží. V tom samém okamžení zakejhly husy v chlivku, svině zachrochtyaly, kráva bučela, kury křídlama zatřepetaly, kočky odkudsi přiběhly a otraly se ji okolo nohou. Psi vyskočili z bud, protáhli se a jedním skokem byli u babičky; kdyby se byla nechránila, byli by ji zajisté porazili a ošatku se zrnem pro drůbež z rukou vyrazili. Babičku měly všecky ty zvířátka velmi rády, a ona je. Bůh chraň, aby viděla, že kdo týrá zbytečně, i kdyby to círvička bývalo. „Co je člověku ke škodě nebo k užitku a zabít se musí, no spánem bohem zabte to, jen ne mučit,“ říkávala. Děti ale nesměly se dívat, ani když se kuče zařezávalo, jen proto, že by se litovaly, a ono pak umřít nemohlo.

Jednou se ale na oba psy, Sultána a Tyrila, převelice rozhněvala: bylo se ale proč hněvat! Vždyť se podkopali do chlivku a roztrhali za jednu noc deset kačátek, pěkných žlutých, které se měly k světu až milo. Babičce ruce sklesly, když otevřela ráno chli-

vek a husa s třemi pozůstatými kačaty ven se vyhnala, zděšeně kejhajíc, jako by nazíkala pro svoje zavražděná mládáta, která vyseděla na místě jejich nestálé, toulavé rodítelky. Babička měla v domnění kunu škůdnici, ale přesvědčila se podle stopy, že to udělali psi. Psi, ti věrní hlídači! Babička ani svým očím nevěřila. A ještě přišli a lichotili se, jakoby nic, a to babičku nejvíce rozhněvalo! „Pryč ode mne, vy sloto! Co vám udělaly ty kačátka? Máte snad hlad? Nemáte; z pouhé svévolnosti jste to udělali! Pryč ode mne, ani vás vidět nechci!“ Psi schlipli ohony, loudali se do bud, babička ale zapomenouc, že je časně, šla do pokoje povědit deerei svoji žalost.

Pan Prošek myslil nejinak, než že zloději vykladili komoru, anebo že Barunka je mrtva, když viděl babičku usazenou, bledou do pokoje vcházet. Když ale vyslechl celý případ, musel se babičce usmát! Což jemu bylo o pár kačátek! On je nenasazoval, on neviděl, jak se z vajíček klovají, jak roztomilé jsou, když na vodě plynou, hlavičky pod vodu stří a nožkami nad vodou capají. Panu Janovi bylo jen o několik pečinek! Proto udělal ale právu a spravedlnosti zadost, vzal bejkovec a šel ven dát psům pamětného. Babička zastrčila si uši, když slyšela ten rámus venku, ale myslila: „Co je platno, musí to být, ať si to pamatuju!“ Když ale za hodinu ani za dvě psi z bud nevylizali, musela se jít podívat, zda se jim příliš neublížilo: „Co je tam, to je tam, a je to to přeje jen němá tvář!“ povídala si, nahlizejíc do bud. Psi začali skučet, žalostně na ni pohlíželi, skoro po břichu k jejím nohoum se plazice. „Je vám toho teď líto, vidíte? Vidíte, tak se stává nezdarníkum! Pamatuje si to!“ Psi si to pamatovali. Kdykoliv se housata neb kačata na dvoře batolily, obrátili raději své zraky na stranu nebo odešli, a tak nabyla zase úplně babiččiny náklonnosti.

Když babička obstarala drůbež, vzbudila, jestli už nevstaly, služky; po šesté hodině teprv přistoupila k loži Barunčinu, zatukala ji zlehka na čelo — to prý se duše nejdřív probudí — a řeptala: „Vstávej, děvčko, vstávej, je čas.“ pomohla jí ustrojit se, pak šla se podívat, je-li ta malá drůbež vzhůru; jestli se jeden neb druhý na loži povaloval, poplácala ho po zádečkách, pobízejíc: „Vzhůru, vzhůru, kohoutek už dvakrát smetiště obešel, a ty ještě spíš, což se nestydíš?“ Umýti se dětem pomohla, ale se strojením jí to necháelo chodit. Do těch knofličků, háčků a tretek na bundičkách a šatičkách nemohla se veznat, obyčejně, co patřilo vpřed, obrátila vzad. Když byly děti ustrojeny, pokleklala s nimi před obraz Krista Pána, žehnajícího malíčké, pomodlila se otčenášek, pak se šlo k snídani.

Když nebylo právě důležitého zaměstnání v domácnosti, seděla babička v zimě ve své světničce při kolovrátku, v létě ale s vřetánkem svým na dvoře pod lipou neb v sadě, aneb si vyšla s dětmi na procházku. Přitom sbírala bylinky, které pak doma sušila a schovala pro potřebu. Zvláště do sv. Jana Křtitele chodila na bylinky za rosy, to prý jsou nejlepší. Když byl někdo nemocen, to už babička měla hned některé koření přihotové, hořký jetel pro vytrávení, řepíček pro krk uolení a p.; lékaře ona jaktěživa neměla.

Mimo to přinášela léčivé koření do domu jakási baba z Krkonošských hor, a to babička ve zvláštní opatrnosti měla a množství ho odkoupila. Baba kořenářka přicházivala každý podzim v určitou dobu, a to byla na Starém bělidle hospodou, kdež ji vším dobrým častovali přes den i noc. Každý rok dostaly děti od babsy kornout čemerky pro kýchání, domácí paní rozličné vonné kouřidlo a mech, a mimo to povídávala baba celý večer dětem o Rybrcoulovi, jaký je to ferina a co on provádí na těch horách. Líčila dětem hrůzy, když se stěhuje Rybrcoul k své princezně Kačence, tam kdesi za Kačenčiny hory, kde ona přebývá. Ale ta jistá princezna, ona ho u sebe dlouho netrpí a zase ho za čas odhání, a to on prý tak přeukrutně pláče, až všechny potoky

v horách se rozvodní. Ale když ho k sobě volá, to se k ní stěhuje s takovým spěchem a s takovou radostí, že všechno, co na cestě mu leží, kácí, vyvracuje a odnáší. Lesy vyraci, kameny metá s vrchů, střechy snáší, slovem: Na cestě, kudy táhne, bývá všechno jako po božím dopustění vničené uvedeno.

Kořenářka přinášela každý rok stejně koření a stejně pohádky, ale dětem zdály se vždy nové být a vždy se na babu těšily. Jak se ukázaly na louce naháčky, to říkaly: „No, už brzy přijde baba z hor,” a jestli se několik dní opozdila, babička říkala: „Co pak se stalo babě, snad na ni Pánbůh nedopustil nemoc, nebo snad dokonce umřela?” A bylo povídání o ní, až se opět octla s košem na zádech ve dvoře.

Začasté chodila babička s dětmi na dešti procházky, třebas do myslivny, nebo do mlýna, nebo si zašly do lesa, kde ptáčkové líbezně zpívali, kde byly pod stromy nastlané

„A v noci také?” ptal se Vilím.

„I ovšemže také; vždyt ji slycháváte, že do noci u splavu zpívá, pak jde do jeskyně spát.”

„A nebojí se světýlek ani vodníka?” s velkým udivením ptaly se děti.

„I vždyt není žádný hastrman,” pravila Barunka; „tatínek to povídal.”

V létě přicházivala Viktorika málokdy ke stavění proslit, ale v zimě přicházela jako ta vrána, zatukala na dvéře neb na okno, a jen ruku natáhla, dostavši pak kus chleba neb cos jiného, mléčky odcházela. Děti vidouce na sněhu krvavou stopu její nohy, běžely za ní, volaly: „Viktorko, pojď k nám, maminka ti dá bačkory, můžeš u nás být!”, ale Viktorika se ani neohlídla, utikajíc k lesu.

Za letních krásných večerů, když nebe jasné, krásné bylo, hvězdy pozáry házely,

dobrých skutků vykonali, Pánaboha nikdy nehněvali,” odpověděla babička.

„Ale babičko,” ptala se Barunka opět, když zazněly od splavu žalostné zvuky neouvisele písň, „Viktorka má také svoji hvězdu?”

„Má, ale je zakalena; a nyní pojďte, ať vás uložím, je čas k spaní,” dokládala, když se už hodně setmělo. Pomodila se s nimi „Anděle boží, strážce můj”, pokropila je svěcenou vodou a uložila na hnízdečko. Ty malé spaly hned, ale Barunka mnohdy ještě přivolala babičku k loži a prosila: „Sedněte si ke mně, babičko, já nemohu usnout,” a babička vzala ruku vnučku do své ruky a začala se s děvčátkem modlit a modlila se, až oči zavřela.

Babička chodila spat v deset, to byla její hodina, tu ona cítila na očích. Do té doby měla úkol, který si ráno dala, udělaný. Než

Kresba: Adolf Kašpar

měkounké podušky a tolik vonných konvalinek rostlo, petrkličů, podlések, kohoutků, celé kříčky lýkovce a ten pěkný zlatohlávek. Ten jim přinášela bledá Viktorika, když viděla, že sbírají květiny a v kytice vážou. Viktorika bývala vždy bledá, oči jí svítily jako dva uhlý, černé vlasy měla vždy rozuchány, nikdy neměla pěkné šaty a nikdy nepromluvila. U paty lesa byl veliký dub, tam stávala Viktorika celé hodiny, upřeně divajíc se dolů k splavu. Za soumraku sešla až k samému splavu, sedla na omšelý pařez, dívala se do vody a zpívala až dlouho, dlouho do noci. „Ale babičko,” ptaly se děti babičky, „pročpak nemá Viktorika nikdy pěkné šaty, ani v neděli? A pročpak nikdy nemluví?”

„Když je bláznivá!”

„A jakpak je to, babičko, když je bláznivý?” ptaly se děti.

„Inu, když nemá člověk dobrý rozum.”

„A co to dělá, když nemá dobrý rozum?”

„Ku příkladu, Viktorika na nikoho nemluví, chodí otrhaná, zůstává v lese v jeskynce v lete v zimě.”

sedla si babička ráda s dětmi ven pod lípu. Dokud byla Adelka malíčká, posadila si ji na klín, Barunka s chlapci stál u kolenou. To ani jinak být nemohlo; jak babička cosi vypravovala začala, musely se jí dívat všecky přímo do tvář, aby jim ani slůvka neušlo.

Babička jim povídala o světlých andělích, již tam nahoře přebývají a ty světla lidem rozřehují. O andělích strážcích, kteří střehou dítka na všechn cestách života, se radujou, když hodnými jsou, pláčou, když neposlouchají. Děti obracely zraky své k jasným nebesům, kde se třpytěly tisíce tisíc světel, malých mihavých i velikých lesknoucích se v barvách nejkrásnějších. „Kterápak z těch hvězdiček je asi moje?” ptal se jednoho večera Jan.

„To jen Pábůh ví. Ale pomysli si jen, bylo-li by možno mezi těmi miliony hvězdiček ji nalézt?” odpověděla babička.

„Komupak asi patří ty krásné hvězdy, které se tak lesknou?” povídala si Barunka.

„To jsou onech lidí, jež si Bůh zvlášť zamiloval, vysolených to božích, kteří mnoho

šla spat, nahlídla, zdali je všechno uzavřeno, svolala kočky a zavřela pídu, aby na děti se do pokoje nedostaly a je nedusily, ulila v kamnech každou jiskřičku, uchystala si na stůl troudník a lout. Byl-li strach před bouřkou, uchystala si hromněnou svíčku, do bílého šatu zaobalila bochník chleba, a kladouc jej na stůl, říkala služebným: „To si pamatujte, v čas ohně má být nejprvnější, co člověk k sobě vzít má, chléb, pak se nezmáte.”

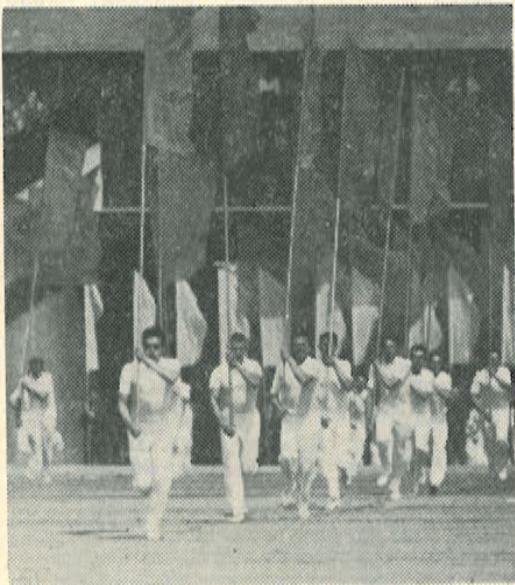
„Ale babičko, vždyt neuhodí,” říkaly služebné; ale to jí nepříšly vhod.

„Jen Pánbůh je všemohoucí, co vy můžete vědět. Opatrnosti nikdy nezbývá, to si pamatujte.”

Když bylo vše v pořádku, klekla před krucifix, pomodila se, pokropila sebe a Barunku ještě jednou svěcenou vodou, klokočový růženec položila si pod hlavu a s Pánembohem usnula.

POKRAČOVÁNÍ V PRISTÍM ČÍSLÉ

ČESKOSLOVENSKÁ SPARTAKIÁDA '85

Záběr ze slavnostního zahájení

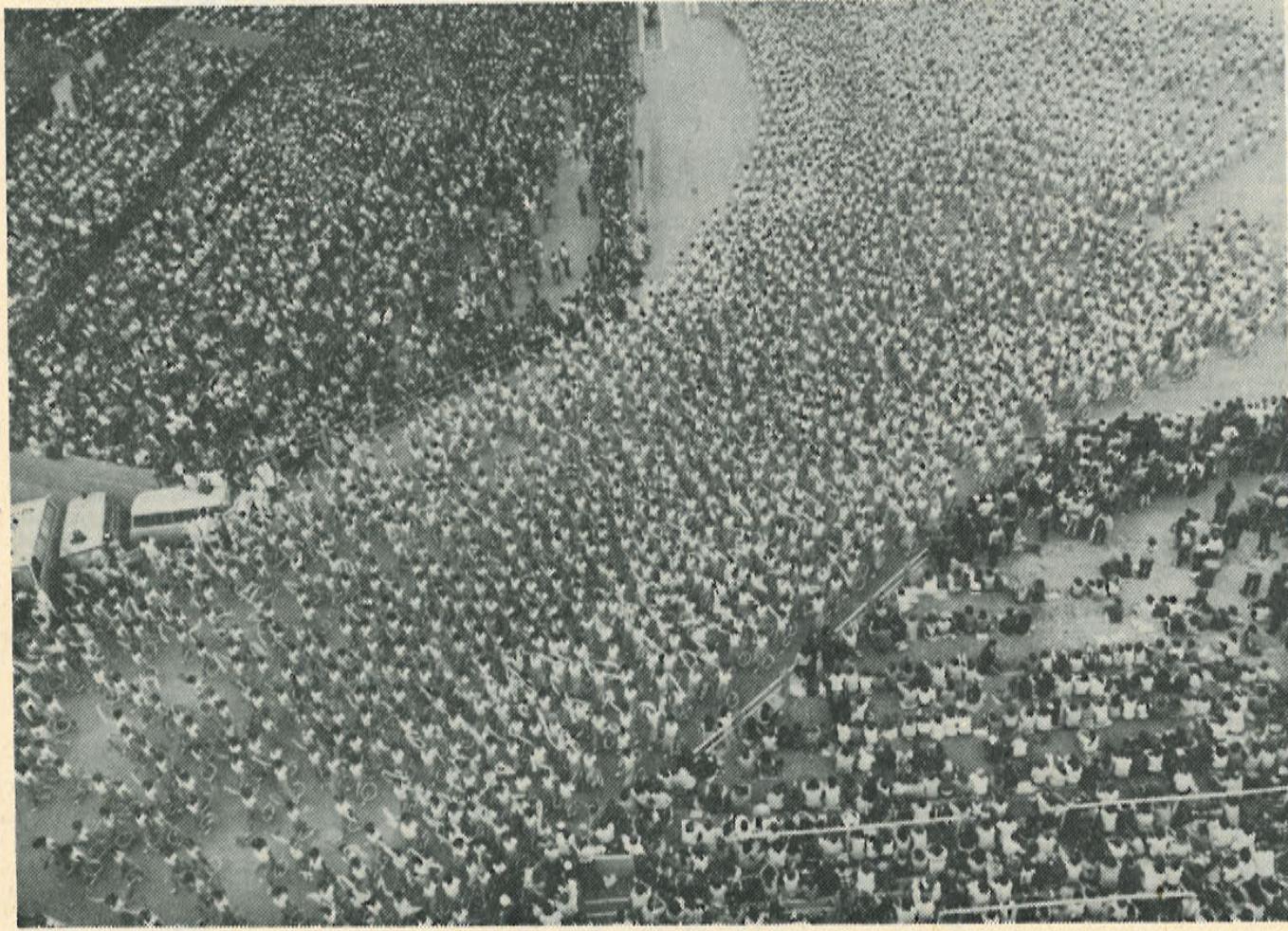
Z vystoupení žen II

Záběr z cvičení

ZA SOCIALISMUS — ZA MÍR

Z vystoupení žen I

Celo průvodu s československými

Hromadnými vystoupeními na Strahovském stadionu v Praze vyvrcholila v posledním červnovém týdnu letošního roku Československá spartakiáda 1985 — celostátní tělovýchovná slavnost, mohutná přehlídka československé masové tělovýchovy, pořádaná od roku 1955 každých pět let. Během čtyř hlavních programových odpolední, jimž tleskovalo na 800 000 diváků, vystoupilo na ploše stadionu 180 000 nejlepších cvičenců ve všech věkových kategoriích v 15 hromadných tělovýchovných skladbách. Toto číslo představuje však sotva 12 procent z celkového počtu lidí, nacvičujících ve svém volném čase spartakiádní skladby. Celkem jich bylo na milión a výsledek jejich snažení shledáno v celém Československu na místních, okrskových a okresních spartakiádách během června 3,5 milionu diváků.

Obrázek vstupní výrobců
Tento u dnešní ziskává a ročně K mít cvičec (13 8 jednotky kyně né v mi m 3. slavnosti tribut

oduků

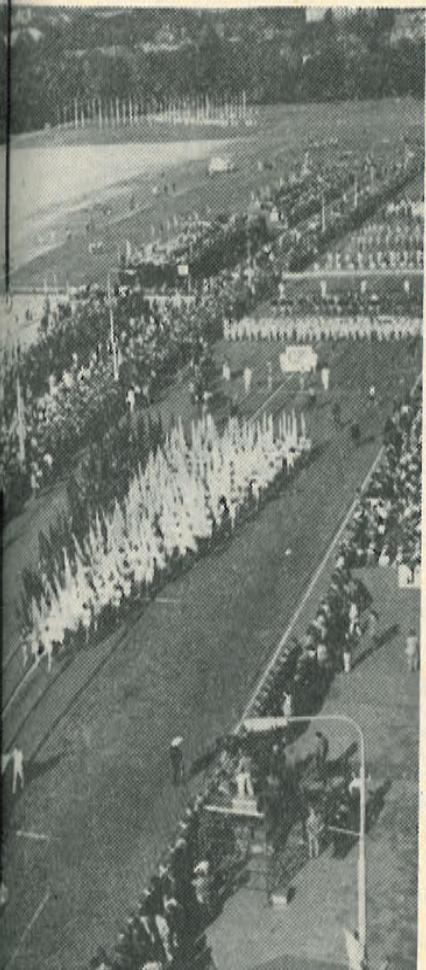

Z vystoupení žen

mládová vystoupení na Strahově byl velký zájem. Ti, na které se nedostaly vstupy, shlédli alespoň nácvíky jednotlivých skladeb nebo dvě generální zkoušky. Řekl ríci, která z patnácti skladeb měla vůbec největší úspěch. Všechny byly při svém vystoupení nadšením. Srdece diváků si učinily rodiče s 3–5 lety dětmi zemřili „dráčel“ — nejmladší žactvo. Zapomenutelným zážitkům patřilo i vystoupení žen na Dvořákovy Slovanské tance a v číšenek, největší možný počet pro skladbu. Půvabem okouzly starší ženy dorostenky se stuhami. Obdivuhodnou podali vojáci v gymnastické velké skladbě.

V květnu se konal na Letenské pláni mezinárodní průvod 170 000 cvičenců. Z čestného průvodu mu přihlíželi nejvyšší stranictví a

českou státní vlajkou

Záběr z vystoupení dorostenek

státní představitelé ČSSR. Součástí spartakiády byl i bohatý kulturní program — vystoupení na Staroměstském náměstí, Večery družby, gala koncerty v Paláci kultury.

Mezi diváky bylo i na 550 oficiálních hostů s předsedou Mezinárodního olympijského výboru Juanem Antonem Samaranchem a jedenáct tisíc návštěvníků ze zahraničí, mezi nimi i krajané z mnoha zemí. Mezi členy krajanských spolků Čechů a Slováků, kteří byli hosty Československého ústavu zahraničního, byli i naši krajané z Polska.

Spartakiáda skončila, stovky hodin dřiny a potu všech těch, kteří se o její zdárny průběh zasloužili, už zůstaly zapomenuty. Počit krásna, vědomí sounáležitosti s velkým kolektivem, vědomí oprávněnosti hrasti však zůstává. A to jsou hodnoty, které přesahují rámec tělovýchovy a sportu. Spartakiádní bilance potvrdila, že Československá spartakiáda 1985 se vlastně dotýkala každé rodiny v 15-milionovém Československu. A i již jako cvičenců, či jako organizátorek tohoto velkolepého svátku pohybu. Svátku, kterým Československo chce přispět nejen k letosnímu Mezinárodnímu roku mládeže, ale i k mirovému úsilí lidstva ve shodě s ideály zakladatele novodobých olympijských her Pierra de Coubertina.

Text a foto: Orbis

Děti s Cvičkem, maskotem letošní spartakiády

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ

VČELA

(26)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Advokáti Valent Pichanda a Ján Slabič, ktorí narukovali ani nie pred mesiacom a pracovali v Ružomberku pri vojenskom súde, vkočili vo večerných hodinách do vojenského klubu. V rozlahlých klubových miestnostiach vyčíňala opitá mužská spoločnosť. Valent a Jano zostali zarazene stát pri dverách. Uprostred miestnosti sedel na stoličke vyplášnený koncipient Miroslav Lauko, rodák z Likavky. Okolo neho ziapali a s načatými flaškami a pohárikmi v rukách krúžili vlasteneckí kupci, profesori a advokáti, teraz rakúsko-uhorskí dostojuńici.

— Ty kujon! — zreval jeden z advokátov koncipientov do tváre. — Ty kuješ tajnú zradu! Priznaj sa!

— Nie! — skrikol koncipient Lauko a bojazivo vystríľil pred seba ruky.

Jeden z profesorov mu zrazil ruky k telu, obišiel ho a zo zadu na neho zasyčal:

— Nezapieraj, videl som ťa na stanici demonštrovať! Ráhal si vlaky s našimi ranenými a do notesa si si značil vlaky s výjakmi, ktoré odchádzali na frontu!

— Nie! — skrikol opäť koncipient Lauko.

— Pre koho robiš špióna? — priskočil k nemu opitý kupec, zatriasol koncipientom a skoro mu odtrhol golier na vojenskom kabáte.

— Nerobím — popíeral koncipient Lauko.

— Ja viem, pre koho robiš špióna? — reval kupec. — Ja viem, komu si sa zapredal! Srácom Francúzom, Rusom a Srhom! Preto sa od radosti smeješ do rukáva, keď vidiš vlaky s našimi ranenými! Preto dávaš tajné znamenia ruským aeroplánom, ktoré lietajú ponad Ružomberok! Aj ty patríš k tej zradcovskej slavianofílskej čvare!

— Nie! Nie! Nie! — modlikal sa zopäť rukami koncipient Lauko a skoro sa rozpial.

Valent Pichanda sa naklonil k Jánovi Slabičovi a chcel mu niečo povedať, ale o krok za sebou uvidel usmiateho špicela, ktorý sa mu úlisne uklonil.

— Parádna zábava! — povedal špicel.

— Veľmi sa nesmejem, — ozval sa Pichanda.

— Ja naopak, ja naopak! — zasmial sa špicel.

Slabič chytil Pichandu za ruku a varovne na neho žmurlkol. Obidvaja sa opäť zahľadeli do miestnosti. Ku koncipientovi Laukovi pristúpil so slávnostným výrazom v tvári vlastenecký advokát a rozkročil sa nad ním.

— Vidím a počujem, že popieraš všetko, z čoho ťa tu obviňujeme, — povedal advokát. — Neuvierime ti však skôr, kym sa neosvedčíš a kym neodprisaháš! Klakni si a prisahaj!

Koncipient Miroslav Lauko sa najprv poslavil, zmätene pozrel na prísné tváre okolo seba a potom si klakol.

— Opakuj po mne! — vyzval ho advokát.

— Prisahám, — opakoval koncipient Lauko po advokátovi, — že nie som a nebudem

ruským, srbským ani francúzskym špiónom! Prisahám, že nenávidím slavianofílsku čvargu a že ju budem vždy a všade biť a ničiť! Prisahám, že milujem uhorskú vlast, a keď bude treba, položím za ňu aj život! Prisahám, že nebudem nikdy zradcom! Nech žije naša spravodlivá vojna!

— Krstím ťa za vlastenca! — povedal slávostne advokát a začal polievať koncipienta Lauku vychladeným vinom.

Iba teraz sa všetci okolo kľačiaceho Lauku bujaro rozosmiali. Mnohí sa zhľdli okolo neho a polievali ho šampanským, vínom, koňakmi i pálenkou. Liali mu pálenku na vlasys, na tvár, za goller i na šaty. Koncipient Lauko v hysterickom smiechu doširoka otváral ústa, chlípal alkoholy, ale vydesený a vystrašený výraz mu ešte vždy z tváre nezmizol.

Valent Pichanda a Ján Slabič pozreli na seba, nenápadne kývali hlavami, dorozumeli sa očami a začali sa poberať.

— Kamže, kam? — osloivil ich rozosmiaty špicel, ktorý sa od srdca zabával na vynáčenom koncipientovi Laukovi.

— Na vzduch! — odvrkol príkro Pichanda.

Vyšli pred klub a zhlboka sa nadýchli.

— Svine! — precedil pomedzi zuby Pichanda a skrčil hnevivo slinu pred seba.

— Kebi len svine! — vyprskol Slabič. — Hovädá šovinistické sú to, barani, somári, zvrátení, surovci! Ja by som ich...!

— Možno sa dočkáš, — povedal Pichanda.

— A keď sa naozaj dočkáš, aj tak nič neurobiš. Taki sme my! Ešte sa im podľažeme, že nebodaj k nám Slovákom neboli horší!

— A to zasa nie! — vzoprel sa Slabič. — Kebi nie táto posratá vojna, uvidel by si...!

— Kebi, keby...!

— To naše keby sa raz pominie a pridu činy! Prekvapujúce činy! Ale najprv musíme, a to hned po vojne, oboznámiť so slovenskými problémami v Uhorsku celú Európu. Už sa len niekto nájde, kto nám pomôže!

— Rusi by mohli najskôr, ale s tými teraz bojujeme, — vzdyhol si Valent Pichanda.

— Vojna nepotrívá naveky, aj tá sa pominie, — povedal Ján Slabič.

Vrzli dvere a obidvaja muži sa pohli. Po niekoľkých krokoch sa Pichanda obzrel a uvidel spomedzi dverí vykukovať špicela. Natihal k nemu ruku a pohybom prstov ho pozval k sebe. Špicel mu však len pohrozil vztýčeným ukazovákom a zavrel dvere.

— Pod ťu mne na pohárik! — pozval Pichanda piateľa.

Hermína so synom neboli doma. Pichanda nalial do pohárikov, obidvaja vypili.

— Nech sa táto skaza čím skôr pominie! — zaželal si Ján Slabič.

— Len aby sme sa s vojnou nepominuli aj my, — povedal Valent Pichanda. — Zákapová vojna požiera vojakov ako rozprávkový drak. Všetci to taja, ale iba pri Przemysle, ktorý sme chceli vyrať Rusom a vv-

Ludia sa vyťakali vojny a začali chodiť za notárom Karolom Ernestom aby zachránil ich synov pred vojenskou povinnosťou. Ten však neveľa mohol. Petra Pichandu a Vavra Masného obvinili, že chceli zraditi Rakúsko-Uhorsko a dva týždne ich vypočúvali. Nakoniec ich obliekli do vojenských uniform a poslali na front. Plánovaná svadba Petra s Máriou Radkou sa teda nekonala. Bratia Ondro Villiš a Fero Villiš narukovali spolu k husárskemu pluku do Lučenca. Neskôr ich odvelili na ruský front, kde po dvoch týždňoch padli do zajatia. Ján Vicen nenařukoval na front, ale ako vyučený zámočník točil vo fabrike v Debrecíne delové gule. Peter Pichanda a Vavro Masný vela bojovali a boli ranení. Peter sa však rozhadol prebehnut k Rusom. A keďže Vavro nesúhlasil, ušiel sám počas bitky a dostal sa do zajatia. Karola Pichandu vytiahli na vojnu priamo zo školských lavíc. Narukoval do Košíc, kde stretol dvoch krajanov. A nebyt ich opatery bol by určite zahynul. Čoskoro ich všetkých odvelili na ruský front do Besarabie.

tlačiť ich z Karpát, prišli sme o vyše pol milióna vojakov... Ešte niekoľko takých bittlek a budú rukovať deti aj starci...

Vošla Hermína so synom a Valent naznačil Jánovi, aby nič nehovoril. Hermína však pribehla k obidvom mužom celá vyťakaná.

— Idem od vás, — obrátila sa k Slabičovi, — a skoro som sa pominula od strachu... Tvoja žena aj ostatné, čo boli u vás, svätošťové tvrdili, že nás tí sfanatizovaní ružomberskí vlastenci vyzvávajú všetkých na Maďary, lebo sme vraj špióni a zradcovia!

— Hlúposti! — ozval sa Pichanda! — Upokoj sa! My sa odtiaľto nepohneme!

— To by som chcel vidieť, aby sme sa pohli! — skríkol Ján Slabič. — Ja naozaj niekomu krk vykrútim! — tresol hnevivo do stola a skoro preválil fľašku s pálenkom.

Pri dverách sa ozval zvonec. Hermína ticho zhľdla a kŕčovite sa chytila Valentovej ruke. Valent pozrel skúmavo na Jána Slabiča, usmial sa na ženu aj syna a vyšiel k vchodovým dverám. Pred nimi stála Mária Radková.

— Vy, Mária? — potešil sa Valent nevďaka.

Mária vošla v rozpako do domu, zastala v hale a ďalej ist nechcela. Hermína, jej syn Marián i Ján Slabič nakukli zvedavo do hal.

Neposedite si s nami? — osloivila Hermína vľudne Máriu, usmiala sa na ňu a zlahka sa jej dotkla.

— Nie, nie dákujem, — odmietla Mária.

— Možno inokedy, dnes nemám ani čas... Išla som okolo, nuž sa reku spýtam na Petera... Možno sa vám ozval, — obrátila sa na Valentu Pichandu. — Možno vy o ňom niečo viete...

— Žiaľbohu, ja neviem o ňom nič, — povedal Valent Pichanda. — Podľa mňa však nemusíte mať o neho strach, lebo medzi mňvmi sa nenachádza... Asi ho zajali Rusi.

— Myslite? — potešila sa Mária Radková.

— To bude najpravdepodobnejšie!

— Takže teraz už nebojuje?

— Nie! Pravdepodobne nie!

— Ďakujem vám! — povedala Mária Radková a začala sa poberať.

— Naozaj nezostanete? — vyprevádzala ju Hermína. — Ani na chvíľu?

— Dnes naozaj nemám čas.

Hermína sa vrátila a s úľavou si vzdychnula.

— Pôjdem aj ja! — povedal Ján Slabič. Žena ma už iste netrpezlivu čaká...

Rozlúčil sa a odišiel. Len teraz sa Hermína zavesila do muža a rozplakala. Valent Pichanda stál, počúval ženinu pláč, pozeral na syna, ale slova nepovedal.

Benedikt Villiš zreval nepríčetne na notára Karola Ernesta: „Boha ti durím! Dvoch synov si mi poslal pod guľky, a teraz chceš nechať skántriť aj mňa?!” Vytiahol nož a

bol by iste pichol, keby ho niekoľki chlapi zo starých rukujúcich ročníkov neboli za-držali. Notár cívol, zbledol, a keď sa mu znova vrátila farba do tváre, zrúkol na Benedikta Viliša v stichnej miestnosti: „Nedám ťa zavrieť, chlape, pôjdeš si ty len pekne zabojovať!“ A tak Benedikt Viliš narukoval. A spolu s ním ďalší murár Juraj Greben, železníčiar Biro Tolky, rolníci Ján Drevák a Julo Mitron, bývalý kostolník Mrázik a Peter a Pavol a Fero a Jožo a mnohí iní... Za srdcervúceho pláču žien a detí sa chlapi rozliezli do kasárni v Prešove, v Užhorode, vo Viedni i v Košiciach... Narukovali vojaci i nevojaci. Vojaci šli na front takmer ihned, nevojaci sa najprv podrobili štvortyždňovému tvrdému výcviku. Benedikt Viliš a Juraj Greben narukovali do Košíc. Po troch týždňoch ich obidvoch navštívili manželky. Niesli im v batôžkoch po päť rožkov, slaninu, chlieb, kúsok salámy a fľaštičku pálenky. Keď sa Vilišova žena opýtala muža: „Ako sa máš?“, odpovedal jej smutne: „Chýba mi starý lajblik, vnom hodinky na remienku, nožik, papieriky, švábelky a mechur na tabak.“ Jeho žena mu so sľzami v očiach odpovedala: „Mechur som ti priniesla!“ Zalovila rukou vo veľkom vrecku na sukni a vytiahla z neho krásny mechur na tabak, vyrobený z baranieho vajca, odstáty v otrubách, dlho mäčaný a spracovaný tak, že bol jemný ako zamiat. Benedikt Viliš doširoka roztvoril oči od prekvapenia a zobrajal mechur do rúk. Ohmatal ho, stisol v dlaniach a potom odvrátil tvár, aby žena nezbadala slzy, ktoré sa mu zaleskli v očiach. Keď opäť na ňu pozrel, schytal jej hlavu do dlani, oprel si ju o hrud' a tichým hlasom živo zanôtil:

Potlekeň som bou, aj budem,
pokial v ohni nezáhyňem,
radšej v ohni než v spítali,
bodaj sme ho nepoznali.

Chlapi, ktorí mali to šťastie, že nenarukovali, po večeroch sa naďalej schádzali vo vyni u Ondra Mitrona. Mudre Melchior Vicien a Samo Pichanda, ktorí mali po dvoch synoch na rakúsko-uhorských bojiskách, sa zblížili väčšmi, ako keď chodili po mürani. Vzdy zastali oproti sebe, pozreli sa skúmavo jeden na druhého a obyčajne jeden alebo druhý sa spýtal: „Ozval sa ti niektorý?“ — „Nie! A tvoji?“ — „Ani jeden!“ Ponúkli sa

tabakom, zapálili si cigarety a Melchior Vicen prednesol svoju už takmer obligátnu vetu: „Pľuhavá vojna! Pre niekoho smrť, pre iného milodar, pre všetkých zlo, hrôza a zmar!“ Priskočil k nemu Ján Anosta a rozhorčene skríkol: „Keď si taký mudre, poviedz mi, prečo je táto vojna? A prečo delá strieľaj tam, kde strieľajú?“ Melchior Vicien stál a neodpovedal. „A kam by mali kanóny biť? spýtal sa kováč Ondre Mitron a prestal udierať na nákovu. Ján Anosta zreval: „Do Viedne, priamo do cisárovho bordel!“ Peter Zufanko sa ozval: „Aj tam je naša robota! Dva domy som vo Viedni postavil!“ — „Vysrat sa ti na ne.“ odpadol si Ján Anosta, nie sú ani tvoje, ani moje! Ani by som ich nechcel...! Aj keď mi nesstačí, čo mám, na cudzie nesiahnem. To len monarchia je nanásytná. Je veľká a chce byť väčšia. Zachcelo sa jej urvať kus Ruska či Srbska a kvôli tomu vyhluší polovicu svojich chlapov. Ktože bude potom polia obrábať? Koho budú vlaky vozit? Bohupri-sahám, chlapi, toto sa neskončí dobre! Toto sa ani nesmie skončiť dobre! Celé národy nestoja za nič, ale dlho to tak nebude! Jedného dňa sa zobudíme so sekrami v rukách!“ Ondre Mitron udrel dva razy na nákovu, potom prestal, pokýval začudované hlavou a pozrel ľútostivo na priateľa: „Anosta, Anosta, teba raz tak zavŕu, že budeš maličký ako mrkva... Tri dni sa budem potom kovať na nákode, aby si bol väčší, ale už nikdy nič poriadneho z teba nebudé!“

Samo Pichanda sa vracal domov neskoro večer, ustaný a nervózny. Nechutilo mu piť ani fajčiť, nechcelo sa mu robiť. Mletia bolo čoraz menej, a keď sa vo voľnom čase pustil do rúbania dreva alebo opravy plota, po hodine ho všetko omrzelo. Nenachádzal miesta, kde by dlhšie obstál. Keď bol doma, hnalo ho voľačo do poľa a do hory, a keď bol v hore, utekal čoskoro domov do mlyna. So ženou Máriou a jedenástročným synom Markom neprehovoril niekedy celý deň, ba niekedy ich celý deň ani nevidel. Keď sa večer ukáza doma, vystrašená žena sa mu s placom vrhla do náručia a jednostaj beďakala: „Co je s našimi deťmi, prečo sa neozývajú, prečo nepišu?“ Samo odtisol ženu od seba a ustato si sadol za stôl. Zobol si kúsok jedla, ale po chvíliku sa mu sproti-vilo aj to. „Radšej mohli byť obaja šplóni a zradcovia,“ buchol zlostne pásliu do stola a nazrel mrzko na podobizne obidvoch synov vojakov, ktoré matka opatroyala na polici, „radšej sa mohli dať zavrieť a hniť hoci

voľakde v špinavej a zatuchnutej diere, radšej sa mohli dať obhrýzať potkanmi ako takto! Somári sme boli, že sme na to neprišli, veď dnes ta stréčia do háreštu za babku! Už, sme mi len hovädá!“

Začiatkom decembra prišiel z Ameriky balík a v ňom list.

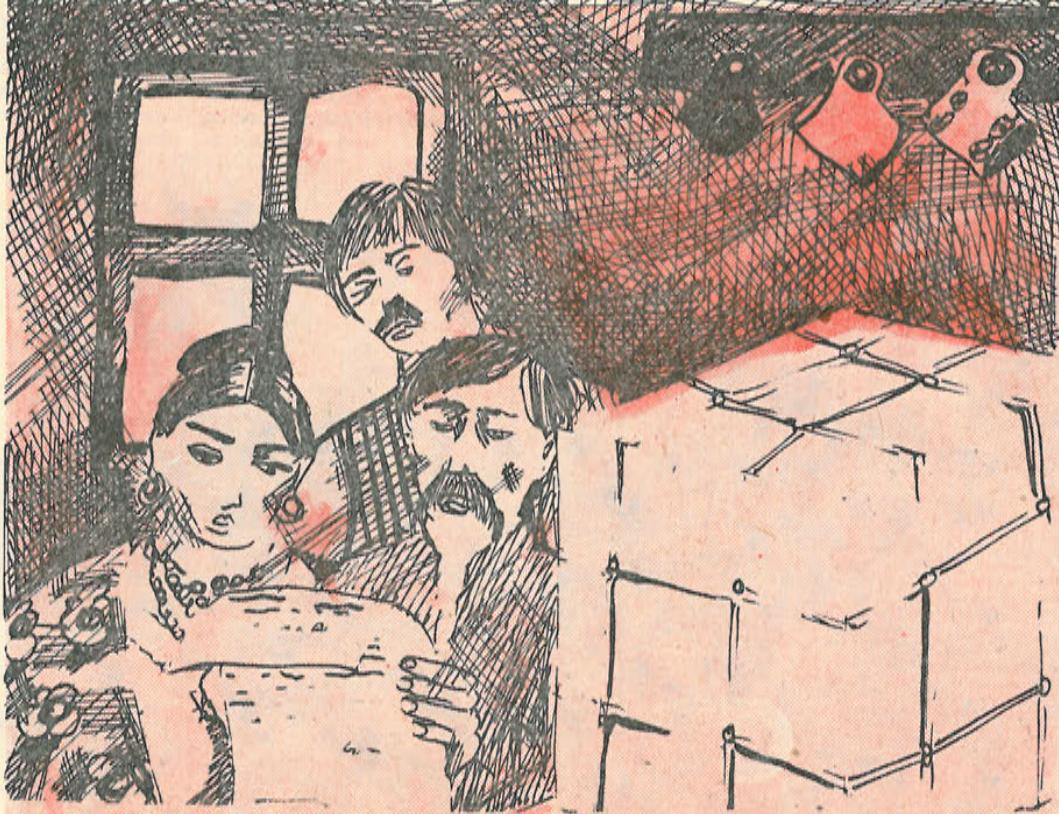
Samo Pichanda, jeho žena a syn Marek sa nad nimi najprv rozplakali a potom sa od šťastia vyobjímali. „Nás Samko žije!“ opakovala radosne Mária. „Ozvali sa deti naše, nezabudli na nás!“ Marek sa vrhol k balíku a checl ho silou-mocu otvoriť, ale otec mu zadržal ruku. So slávnostným výrazom v tvári zodvihol z vyšívaneho obrusa najprv list, otvoril ho a začal čítať: „Drahí moji rodičia, drahá mama, drahý otec, bratia moji Peter, Karol a Marek! Co najsrdce-nejšie Vás pozdravujem z ďalekého sveta a rovnako Vás pozdravuje moja žena Eva, svokor Matej Švanda, ako aj Pavol Švoda a Štefan Pirčík. Ako sa máte a či ste živí a zdraví? My sme, chvalabohu, na tento čas zdravi, aj keď nám je smutne za Vami. Len nevieme, či Vás balík a list zastihnu všetkých doma. Co sa to porobil u nás odvtedy, ako sme odišli? Co sa to porobil v celej Európe? Tu v Amerike nás strašia, že v celej Európe je strašná vojna, a my sa o Vás všetkých veľmi bojíme. Vari otec narukoval? A bratia Peter a Karol tiež bojujú? Moja žena Eva sa každý večer modlí a prosí boha, aby sa Vám ani jej rodine nič nestalo. Ako vratíme, sme zdravi, žijeme v Chicagu, kde sme si prenajali malú izbičku. Eva pracuje ako upratovačka v jednej škole a ja s ostatnými chlapmi v chicagských bitúnkoch. Robota je to ľažká, ale hlavne, že máme z čoho žiť. Slovákov je tu veľa, ale aj Čechov, Maďarov, Nemcov, Rusov, Ukrajincov, Poliakov, Srbov, Chorvátov, Talianov a ostatného národa z celej Európy a sveta... Stretávame sa s krajanmi po večeroch a len dumáme o domove, o vás doma, spievame si pesničky, ale sa aj o vás strachujeme a veľmi si všetci želáme, aby sa Vám už len uľahčilo, aby sa vojna skončila a aby vám všetkým bolo ľahšie... Veríme s Vami, že sa toho čoskoro dočkáte! Ak môžete napište nám o všetkom lebo pre nás je každá zvest z domova potešením a radosťou...“

Balík a list dostala z Ameriky aj Gita Švandová. Ozval sa muž Matej a dcéra Eva. Poplakali si s dcérou Hanou od radosti, aj sa zasmiali, keď čítali: „Mama a sestra moja Hanka, pamäťte sa, ako sme sa voľakedy nasmiali, keď si ty, Hanka, išla na Královú hladinu poklady a vrátila si sa domov s košikom plným trávy?!“

Svandovci a Pichandovci si podeliли skromné darčeky. Rozbaľovali ich opatrne, obzerali a tešili sa z nich, akoby to boli kúsky tela do duše ich najbližších. A keď Samo Pichanda vyballi z novinového papiera fajku zapekačku a hrdo si ju strčil medzi zuby, všimol si úchytkom aj text v slovenských amerických novinách a skoro zdúpnel od prekvapenia, keď číral, ako sa americkí Česi a Slováci 25. októbra v Clevelande dohodli na tom, že po prípadnej porážke Rakúsko-Uhorska žiadajú samostatnosť českých zemí a Slovenska, spojenie českého a slovenského národa vo federatívnom zväzku štátov s úplnou národnou autonómiou Slovenska, vlastným snemom, s vlastnou štátnej správou, úplnou kultúrnou slobodou, teda i s úplným užívaním jazyka slovenského, vlastnou správou finančnou i politickou, s volebným právom všeobecným, tajným a priamy, s demokratickým zriadením štátu... Samo Pichanda bol odrazu akoby na nožoch a vybehol z mlyna. Sám sa tomu chvíliku čudoval. Akoby mu boli narastli krídla. Keď dobehol do Mitronovej vyni, neboli ani zadržaní. Pritomní chlapi hľtavo čítali text clevelandskej dohody, podávali si ho z rúk do rúk a železníčiar Ján Anosta nakoniec slávnostne vyhlásil: „Chlapi, boha vášho, ani my tu doma nesmieme zostať v hanbe!“

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Kresba: Areta Fedaková

VÍTANÝ NÁVRAT JELŠOVÝCH MÁJOV

Dievčatko sokolie
vyzri na pole
Ako sa ti zelení,
ako sa ti zelení
m'jek pri sieni.

Tento pésničkou hasiči miestneho zboru začali ohrávať máje. Po štvorročnej prestávke v Novej Belej opäť zaznala hudba a piesne spojené s touto slávnosťou.

Už deň vopred, v sobotu večer naši hasiči stavali pred každým domom jelšové máje. Zasa mladenci stavali pred oknami svojich dievčat a snúbenic smrekové stromčeky.

V turičnom nedeľu pestrofarebný sprievod hasičov, a dievčat a mladencov z folklórneho súboru ohrával máje. V čele tohto sprievodu kráčal starejší — Michal Kalata ktorý zdravil a „vinšoval“ všetkým miestnym gázdom. Zasa na tradičnom kresle pre pána grófa vysedaval krajan Vojtech Kalata. Hajdúchom, ktorí museli vytancovať každú gázdu a jej dcéru, vyhľávala kapela pod takto krovou primáša Severína Kurnáta. Gázda sprievodu sa tiež nemal zle, s ním museli tančovať dievčenice zo súboru. Avšak najviac radosti divákom a najmä detom spôsobili „cigá-

ni“, ktorí vystrájali a šantili po celej obci. V tento deň mohli totiž urobiť všetko, vyviesť každý kúsok. Mohli napríklad vyprevadiť koňa z maštale, ukradnúť z ovčina jahniatko a pod. Trest ich však neminul, mierne ich trestal zhovievavý v tento deň pán gróf.

Ohrávanie májov sa skončilo celoobecnenou ľudovou veselicou. Stavanie a ohrávanie májov je pekným zvykom, na ktorý by sa predsa nemalo zabúdať. Lenže starší krajania už nevládzia a zasa mladým sa nechce. Ale pri dobrej vôle všetkých môžno, pri návratí staré zvyky pre spomienku starým a na pamiatku mladým a spoločne zaspievať, ako sa na záver ohravania májov u nás spievalo:

A tie staré časy
treba obnoviť.
Komu sa nep'či,
komu sa nep'či
ten nech prepáči.

Text a foto:
JOZEF BEDNARČÍK

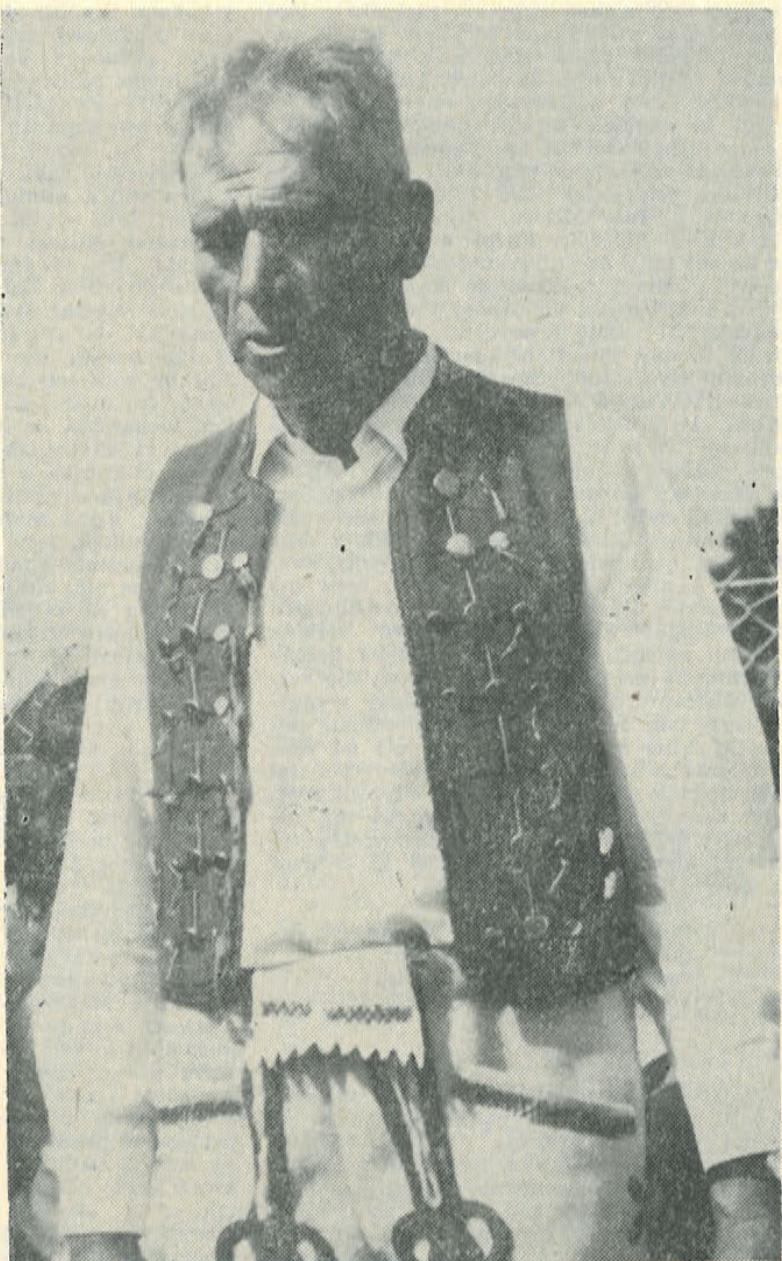
Vydarený debut mladého autora na strankách Života. Čakáme na ďalšie materiály.

REDAKCIA

Pamiatková snímka ohrávania májov

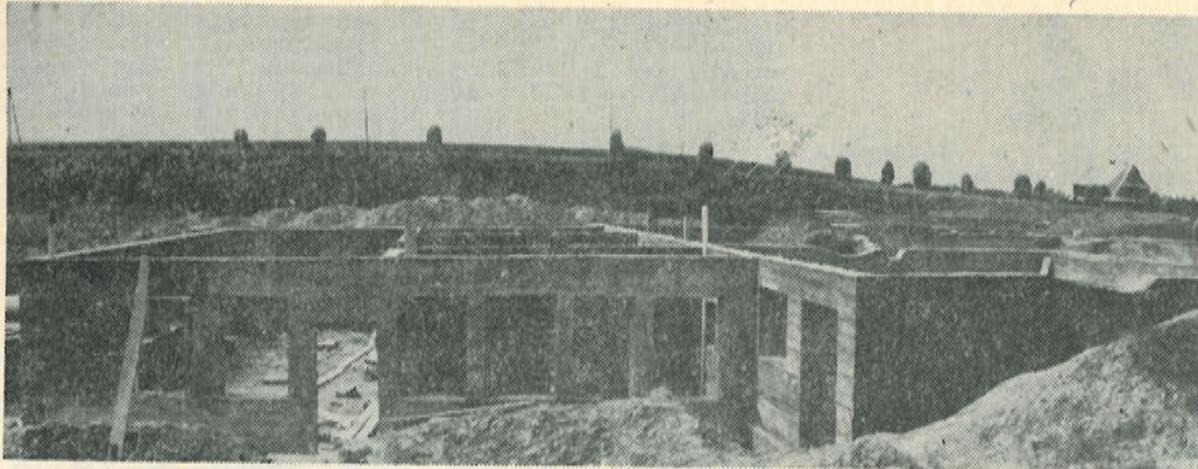

V Novej Belej „cigáni“ ukradli aj koňa

Krajan Michal Kalata starostom

KREMPACHY

Coskoro budú Krempašania jest čerstvá a chrumkavé rožky. Pýtate sa prečo? Pretože Gminné družstvo „Roľnícka svojpomoc“ v Krempachoch stavia novú pekáreň, v ktorej sa zároveň bude nechádzat sôdovkáreň. Pečivom z novej pekárne bude Gminné družstvo „RS“ v Krem-

pachoch zásobovať svoje okolité obchody.

Dopisal Gminné družstvo „Roľnícka svojpomoc“ v Krempachoch dováža pečivo a minerálky zo susedných gminných družstiev z Nového Targu, Nižných Lapšov a minerálku aj z Jablonky. Občania Krempach nestáli bokom. Na novostavbu svojpomocne dovážali štrk, piesok a kamene. Pekáreň plánujú odovzdať do užívania o dva roky. Na snímke: základy pekárne v Krempachoch koncom júna tohto roku. Foto: AMK

PRIVAROVKA

O potrebe výstavby hasičskej remízy s príslušenstvom tzn. so spoločenskými miestnosťami níkoho v Pravarovke nebolo treba presvedčať.

Osada Privarovka je súčasťou Veľkej Lipnice, jednou z najdlhších obcí v Poľsku. V Privarovke býva ok. 800 obyvateľov a len samotnú základnú školu č. 4 navštievia ok. 200 žiakov. Je skoro samostatnou správou jednotkou. Ale k najblížejšej hasičskej remíze je skoro 8 km a z protipožiarnejch dôvodov je to však príliš ďaleko. V tomto sídlisku nejestvuje taktiež žiadnen spoločenský dom, ani kultúrne stredisko, v ktorom by sa mohla konáť akokoľvek spoločenská a kultúrna činnosť. A predsa možnosti kultivovania miestnych lu-

dových tradícií sú tu ohromné. Napr. pri základnej škole pôsobí známy detský folklórny súbor Herodky. Z obehovanej tohto súboru, ktorí skončia základnú školu by bolo možné vytvoriť ďalší súbor. Nie je taktiež miesto na premetanie filmov, na obecné schôdze a pod. Dokonca aj pre obchod s potravinami musí jablonské gminné družstvo prenajímať miestnosť u súkromníka. Všetky tieto dôvody a hlavne nevýhody zrodili iniciatívu výstavby remízy. Preto povolali spoločenský výbor pre jej výstavbu, do ktorého zvolili skúsených a osvedčených činiteľov — riaditeľa školy E. Kovalčíka — za predsedu, Jana Slabého, Viktora Kramára a nášho kr. Andreja Vengrina. Privarovčania zasa zo svojej strany prísľubili pomoc a tak sa mohlo pomaly začať s realizáciou návrhu. Do výstavby sa zapojil oblastný hasičský zbor a gminný úrad, ktoré poskytli predovetkým finan-

svojpomoc" v Krempachoch sa rozhodlo pre výstavbu tak potrebnej pekárne, minulého roka. V jeseni 1984 vykopali základy a na jar 1985 výbudovali prízemné múry. Občania Krempach nestáli bokom. Na novostavbu svojpomocne dovážali štrk, piesok a kamene. Pekáreň plánujú odovzdať do užívania o dva roky. Na snímke: základy pekárne v Krempachoch koncom júna tohto roku. Foto: AMK

né prostriedky. Okrem toho gminný úrad poslal aj stavebnú brigádu. Po organizačných prípravach sa mohlo v r. 1979 začať s výstavbou. Vďaka ohromnej angažovanosti miestnych obyvateľov, lebo nielen spod každého čísla spoločensky odpracovali na budove 3 dni, to ešte dali aj drevo na ostrešenie, mohla v priebehu roku vzniknúť 23 m dlhá a 9 m široká stavba samozrejme v surovom stave. Odvtedy sa na budove, aspoň pre nezasväteného do tajov stavebnictva neveľa zmienilo, hoci tam pracuje gminná brigada.

Podľa stavebného rozpočtu remíza mala stáť 2,8 mil. zl. Doteraz už využili vyše 1,5 mil. Na tento rok gminný úrad pridelil na budovu ok. 1 mil. zl. Je to však stále málo. Vď v priebehu 5 rokov náklady sa výrazne zvýšili. Na dokončenie stavby by potrebovali prinajmenšom ešte 1 mil. zl. dodatočne. Potrebný je teda bohatý mecenáš. Zatiaľ sa však tiahne výstavba päť rokov. Vď ešte v r. 1982 náčelník jablonskej gminy v interviere pre nás časopisov povedal, že remízu v Privarovke dokončia na budúci rok, teda v r. 1983.

Chápem, že v gmine sú aj iné obce, ktoré majú tiež svoje dôležité potreby. Treba teda umne hospodáriť s neveľkými prostriedkami. Ale myslím si, že práve kvôli tomu treba čo najskôr dokončiť remízu. Predĺžovanie výstavby to sú nielen finančné, ale predovšetkým morálne škody ľudí, ktorí do tohto angažovali svoju prácu, a ľudí ktorí na remízu čakajú. A že je na čo čakať, uvediem, čo sa má v nej nachádzať. Na prízemí bude hasičská zbrojnice s garážou a veda obchod. Zasa na prvom poschodi sála, 2 menšie miestnosti, šatňa a miestnosť pre klubovňu. Zatiaľ však naďalej je aktuálna otázka: kto pomôže dokončiť výstavbu remízy v Privarovke?

D.S.

GRATULUJEME

Na Prirodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislavе bola 29. júna 1985 slávnostne promovaná MÁRIA HEBANOVÁ rod. BEDNARCÍKOVÁ z Novej Belej.

Pri tejto príležitosti srdečne blahoželáme krajanke Márii Hebanovej a do budúcnosti prajeme veľa pracovných a osobných úspechov.

REDAKCIЯ ŽIVOT

ODPOVÍDÁME

Náš čtenář F.P. ze Zelova se ptá, jaké budou nové ceny zemědělských strojů. Odpovídáme:

Podnik pro obchod zemědělským zařízením Agroma od 1. července tr. změnil ceny mnoha zemědělských strojů. Byla přijata zásada, že zvýšení cen nepřesahne 20 procent. Pouze výrobky s jakostní značkou budou zdraženy o 25 procent. Nezvýší se nebo stoupnou jen nepatrně mjeny koňských a traktorových pluhů, bran, kultivátorů, obraceců a shrnovačů, drtičů a pářáků.

Jako příklad nové ceny některých zemědělských strojů: rozmetadlo hnojiv Kos — 44 750 zl (dosud 40 850 zl), obilní seči stroj Poznaniak 5 — 86 600 zl (78 100 zl), obilní kombajn Bizon-Super — 2 455 000 zl (1 964 000 zl), sklizeči řezačka Orkan — 169 000 zl (152 000 zl), rotační žací stroj 7-070 — 103 000 zl (86 000 zl), dvoukoncový dojíciej stroj — 50 100 zl (45 150 zl), traktorový vazač Warka — 233 000 zl (199 000 zl).

Nové ceníky jsou přístupné ve všech podnicích Agromy a skladech zemědělských strojů.

Krajanke VIKTORII SMREČÁKOVEJ z Malej Lipnice úprimnú sústrast v súvislosti s umrťom

SYNA STANISLAVA

vyjadruje

ÚV KSSCaS
a Redakcia ŽIVOT

Krajanovi EUGENOVÍ KOTTOVI z Dolnej Zubriče úprimnú sústrast v súvislosti s umrťom

SYNA JÁNA

vyjadruje

ÚV KSSCaS
a Redakcia ŽIVOT

Kedy budú také priemery u nás?

V Československu vytvorili do r. 1960 spolu 10 816 jednotných rolnických družstiev, ktoré zoskupujú 994 tis. členov. Kolektivizačný proces v podstate ukončili. Dosiahli uspokojivý stupeň koncentrácie výroby, v jednotných rolnických družstvách vytvorili podmienky pre vysokotovarovú produkciu a špecializáciu.

V terajšej etape nasleduje dobrovoľné spájanie JRD do väčších výrobných komplexov. V r. 1984 bolo v Československu už iba 1 697 výrobných družstiev, pri čom sa počet členov znížil o 5 tis. približne o 250 tis. zárobko-vocinných pracovníkov.

O dobrých výsledkoch a prednostiach prijatého hospodárskeho systému nasvedčuje fakt, že za uplynulých 35 rokov sa dvojnásobne zvýšila hodnota poľnohospodárskej produkcie a to aj napriek tomu, že sa pôdný fond znížil o 10 percent a počet pracovníkov pracujúcich priamo vo vý-

robe sa znížil viac ako o 50 percent. Produktivita práce sa zvýšila pätnásobne a výroba pre trh štvrnásobne.

Keď sa v roku 1950 úroda štyroch obilín (spolu s kukuricou) pohybovala v rozmedzí 4,5 mil. ton, už v r. 1984 dosiahla vyše 12 mil. ton. (bez kukurice). Priemerne hektárový výnos predstavoval v minulom roku 47 q obilia. O zvýšenie produkcie obilia sa príčinilo široké využitie nových odrôd: o.i. československých a sovietskych odrôd pšenice a jarného jačmena, a taktiež zväčšenie plochy pozemkov na pestovanie kukurice, ktorá v podmienkach ČSSR dáva zo všetkých obilín najvyššie výnosy.

V produkciu okopanín nie sú dosahované ešte upokojivé výsledky. Napríklad v r. 1982 celkove vyrobili 8,2 mil. ton cukrovej repy. V r. 1984 — iba 7,6 mil. ton pri priemernej úrode na dobrev pôde — 36,1 ton z hektára. Výnosy okopanín taktiež nepatria

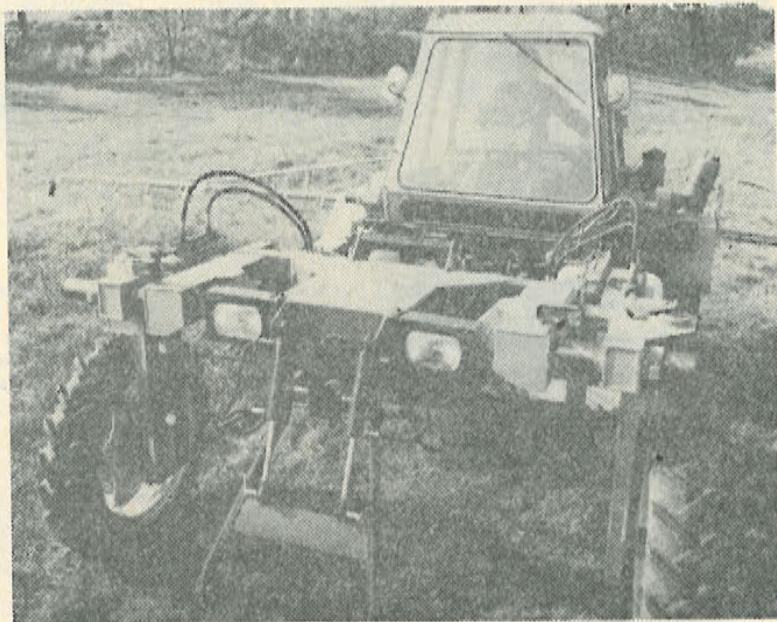
k najlepším. V r. 1982 dosiahli 17,6 ton z hektára a v r. 1984 do konca 19 ton z ha, ale ich celková produkcia sa znížila z 3,6 na 3,4 mil. ton.

Pre zaujímavosť treba uviesť, že priemerná ročná spotreba mäsa na jedného obyvateľa je 83 kg, tukov a jedlých olejov — 26 kg.

A čím disponuje československé

poľnohospodárstvo? Má 134 tis. traktorov, 45 tis. nákladných aut, 18 tis. kombajnov. Zasa v spotrebe umelých hnojiv dosiahli v minulom roku 260 kg na jeden hektár.

A na záver sa natíska otázka: kedy sa budeme môcť u nás pochváliť takými priemernými výnosmi?

VYŠIE VÝKUPNÉ CENY OBILIA A JATOČNÉHO DOBYTKA

Cenový úrad po dohode s Ministerstvom poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami zaviedol nové výkupné ceny obilia a jatočného dobytka o 1. júla 1985.

Nové ceny kontraktovaných produktov budú priemerne nasledovne: raž ovos a obilné miešanky 1900 zl za 1 q, jačmen — 2300 zl, sladový jačmeň — 2700 zl, kukurica na zrno — 2700 zl, pšenica priemernej kvality — 2450 zl, cukrová repa — 410 zl. Jatočné ošípané 168 zl za 1 kilogram živej váhy, jatočny hovädzí dobytok — 135 zl za 1 kg živej váhy, jatočné teľatá — 141 zl, kurčatá — 140 zl, mlieko — 22,90 zl za jeden liter, vlna — 1000 zl za 1 kilogram.

Tieto ceny vyplývajú z nevyhnutnosti vyrovnania rastúcich výrobných nákladov, nezávislých od rolníkov udržania rentability poľnohospodárstva, ale aj upvenenia rysujúcich sa rozvojových procesov v poľnohospodárstve.

Celková suma zvýšených úradných výkupných cien v ročnom priemere vychádza oproti spineniu základného postulátu Celostátnego zväzu rolníkov, krúžkov a rolnických organizácií, Celostátnych správ a zdržínení chovateľov a poľnohospodárskych výrobcov, ako aj Celostátného združenia ŠM (PGR) a Ústredného zväzu JRD (RSP) — prenesenia následkov rastu nákladov nezávislých od poľnohospodárstva na nové výkupné ceny. Návrh, týkajúci sa vyrovnania rastu životných nákladov vidieckeho obyvateľstva bude častočne splnený.

Prijmy rolníkov, čo potvrdzuje minulodená prax, majú šancu stvárvovať sa výhodnejšie, ak výrobné výsledky budú vyššie ako predpoklady obsiahnuté v Ústrednom ročnom pláne.

V posledných rokoch stvárnené a rolníkmi v praxi uznané terajšie cenové relácie medzi živočíšnymi a rastlinnými výrobkami by mali mať spolu s inými kromi priaznivý vplyv na štruktúru a zvýšenie úrovne tovarovosti poľnohospodárskej produkcie. Tak teda, zvýšenie výkupných cien obilia zahrnuje všetky druhy s tým, že relatívne vyššie budú výkupné ceny pšenice (250 zl), jačmeňa (300 zl), sladového jačmeňa (400 zl) a kukurice (1000 zl). Nižšie zasa raži (150 zl), na výrobu ktorej sú potrebné relativne nižšie náklady. Zvýšený výkup pšenice a jačmeňa by mal prispieť k systematickému znižovaniu dovozu týchto druhov obilia.

Po prvýkrát zaviedli do cenníka nový druh krmovinového obilia — pšenito, ktorého cena je 2300 zl za q. Vysoké zvýšenie ceny kukuričného zrna by malo vzbudíť záujem rolníkov, najmä z malých gazdovstiev o jej pestovanie a predávanie. Terajšia produkcia kukurice je malá, čo nútí kryť krmovinové požiadavky skoro veľkou z dovozu.

Zvýšené ceny cukrovej repy sú diktované nevyhnutnosťou zistenia rentability ich produkcie, keďže zaznamenali výrazný pokles záujmu rolníkov o jej rozvoj. Zaisťenie predpokla-

danej úrovni produkcie cukru si preto vyžadovalo ustálenie takej ceny cukrovej repy, aby sa nezhoršovala terajšia relácia cien v pomere k obiliu ako aj zaistil možnosť zrušenia listkov na cukor.

V návrhu zvýšenia cien živočíšnych výrobkov prijali zlepšenie relácie v pomere k cenám obilia, najmä, čo sa týka hovädzieho a teľacieho jatočného dobytka, ale aj ošípaných. V chove hovädzieho dobytka zaznamenali stagnáciu, napriek dostatočnému množstvu krmív. Chov dobytka môže byť zásadne opretý o domáce krmoviny, a najmä o trvalé lúky a pasienky, ktorých má naša krajina veľké zásoby.

Pokles počtu kráv, ktorý zaznamenali v prvom štvrtroku tohto roku poukazuje, že je potrebné zvýšenie záujmu výrobcov o produkciu mlieka. Aby sa udržala táto produkcia, ako aj rovnomernejšie ju stvárvovať behom celého roku, zaviedli v zimnom období vyššiu cenu (o 3 zl za liter) pri priemernom zvýšení ceny o 2,2 zl za 1 liter a 1,50 zl za liter v letnom období.

V rámci zvýšených výkupných cien sa zavádzajú tiež ceny výhodnejšie ako doteraz na najkvalitnejšie vykupované produkty. Má to za cieľ pôsobenie na žiadanej zmenu štruktúry produkcie a jej lepšie obhospodárenie, zlepšenie efektivity, ako aj v dôsledku zvýšenie prijmov rolníkov. Napríklad doterajší rozdiel medzi I. a II. triedou jatočných mäsovo-slaninových ošípaných bol 6 zl za kilogram. V novom cenníku sa tento rozdiel zvýšil na 11 zl za kg. V cenníku jatočného hovädzieho dobytka medzi triedou A a triedou I je 15 zl a v novom cenníku sa zvyšuje na 17 zl za kg. Aj v cenníku výkupu teliat vo

vyššej miere rastie cena za najvyššiu triedu — čiže E.

Nikoho asi netreba presvedčať, že všetky zavedené zmeny smerujú k rastu efektivity hospodárenia a zvýšenia produkcie vo všetkých gazdovstvach.

ZELENÁ KRONIKA

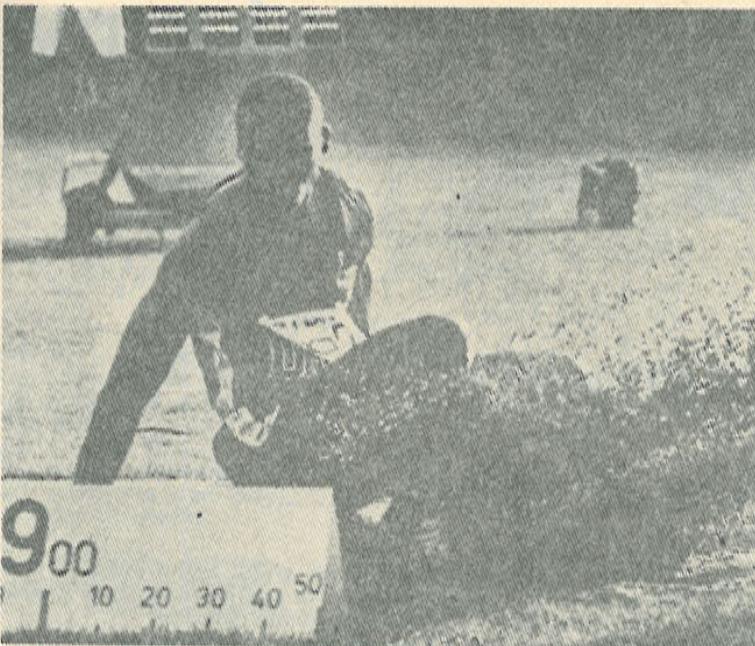
DVE TELATA Z JEDNÉHO ZÁRODKU

Skupina vedcov z univerzity Colorado (USA) vypracovala zaujímavú metódu ziskania dvoch teliat z jedného zárodku. Pod mikroskopom umiestnené embryo sa rozširuje pomocou mikroostria na dve rovné časti. Na každú z nich čaká patrične prípravená matka-krava. Experiment sa vydaril hned na prvýkrát. Dva takto ziskané býčky slúžili pre vedecké výskumy nad dosahovaním pohlavnnej zrelosti dobytka.

152 MILIÁRD NA DOVOZ

Tento rok určili na nákup poľnohospodársko-potravnárskej tovarov v cudzine 152 miliárd zlatých, pričom tovary v hodnote 135 mld. zl. sa musia kúpiť v dolárovej oblasti. Okrem iného kúpime 3 mil. ton obilia, 1,2 mil. ton šrotu, 50 000 ton rybacej múčky. Na chemické pridavky do krmív sa určilo okolo 36 mil. dolárov. Plánuje sa tiež okolo 60 000 ton jedlých olejov, ako aj 150 000 ton sóje. Menši ako pred rokom má byť dovoz mäsa a tabaku. Dovoz týchto tovarov je nevyhnutný pre udržanie a rozvoj chovu.

Stránku pripravuje
ZBIGNIEW RUTA

SKOKY na hranici snov

Svetovy rekord v skoku do diaľky čierneho Američana Boba Beamonu prežil aj vlaňajšiu sezónu. Je tomu už vyše šestnásť rokov, keď v 2000-metrovej nadmorskej výške hlavného mesta Mexika „skočil do budúceho storočia.“ Táto veta po mnoho rokov pôsobila na skokanov do diaľky ako zaklínadlo.

Zdalo sa, že v skoku do diaľky mužov ostal stáť čas. Skoky za hranicu osem metrov, registrované už v tridsiatych rokoch, boli známkou najvyšej kvality. Specialisti sa usilovali dosiahnuť záračnú métu 8,90 metra, ktorú vytýčil Bob Beamon, ale märne. Súkujúci účinok tejto diaľky však pomaly slabol a až teraz, keď sa najlepší zavili nervovej zátaže, začalo sa im darí. Uroveň skokov do diaľky rástla.

Rok 1984 bol pre svetových diaľkarov dobrým rokom. Nikdy predtým nebolo tak veľa skokov za hranicu 8 metrov. Vzdialenosť 8,30 metra vlni prekonali nie menej ako 21-krát, o čo sa zaslúžilo osem skokanov. Nakopila sa kvantita, čo je dobrým predpokladom pre vzrast kvality.

Zaslúžil sa o to nielen Carl Lewis (USA), ktorý je najväčnejším kandidátom na prekonanie svetového rekordu, k čomu mu chýba už len 12 centimetrov. Jeho krajan a stály konkurent Larry Myricks sa už tiež dostal až k 8,59 m, čo je tretie miesto vo večnej tabuľke najlepších svetových výkonov. Aj pre vynikajúceho atléta NRD Lutza Dombrowského bola sezóna 1984 veľmi priaznivá. Išodák z Karl-Marx-Stadtu mal vlni dva vrcholy: Olympijský deň v Berline a potom Pohár národov v Tokiu. Na oboch pretekoch bravúrne obstál. Na dobre obsadenom zápolení v dusnom Tokiu dokonca zvíťazil s výkonom 8,25 m nad Larrym Myricksom (8,23 m). Vítazstvo iste posilnilo jeho sebavedomie. Pre Olympijský deň si vlaňajší najlepší skokan Európy predsa vzal nemálo. Skočil 8,36 m za poveternostných podmienok, ktoré vôbec neboli pre atletiku priaznivé. Svoj najlepší výkon sezóny potom podal Lutz Dombrowski neskôr v Drážďanoch. Po skoku dĺhom 8,54 m v Moskve v roku 1980 to bol jeho druhý najlepší výkon.

Pripomeňme, že do „osemmetrového klubu“ sa vlni dostali aj traja československí skokani: Čado — 8,09 m, Leitner — 8,05 m a Haňáček — 8,02 m.

Zdá sa však, že Beamonov rekord sa jednako neudrží dlho. Totiž najlepší skokani sveta nasadili v tohoročnej sezóne vysoké tempo a skáču čoraz častejšie a coraz ďalej za osemmetrovú hranicu. Opäť medzi najlepšími viedie Carl Lewis, ktorý počas majstrovstiev USA prekročil vzdialenosť 8,70 m. A je to predsa len prvá časť sezóny. Nie je preto vylúčené, že už čoskoro sa najlepší priblížia k deviatim metrom, čo by bolo hľadom „vesmírnym skokom“. Ostatne, ľudské možnosti sú nevyspytateľné.

J.S.

Volejbalový turnaj v Krempachoch

Krempachy sú v júli už tradične dejiskom pekného športového podujatia, akým je medzinárodný volejbalový turnaj o Pohár Spiša, organizovaný pri príležitosti sviatku obrodenia Poľska.

Tohtoročný, šestnasty ročník turnaja sa uskutočnil v nedeľu 21. júla a zúčastnili sa ho štyri družstvá: TJ Slavoj Spišská Bela, s ktorou Krempašania už roky udržujú spoluprácu a športovú výmenu, harcerský celok z Ležajska, ako aj dve mužstvá z Krempach.

Turnaj sa začal presne o 11.00 hod., hoci počasie nepripravilo jeho organizátorom a od rána padal hustý dážď. Neodradil však nie len volejbalistov, ale ani divákov, ktorých niekoľko desiatok prišlo povzbudzovať zápoliaci celky. Už prvý zápas, v ktorom domáce A mužstvo vyhralo 2:0 s harcermi z Ležajska ukázal, že Krempašania budú patriť k favoritom. Potom TJ Slavoj Spišská Bela zdolal taktiež 2:0 krempašské bečko a postúpil do finá-

le, v ktorom si zmeral sily s prvým družstvom Krempach.

Finálový zápas bol tvrdý a vyrovnaný, hoci nemal najvyššiu úroveň, na čo mal vplyv silný dážď, ktorý urobil z ihriska jednú veľkú kaluž. Napriek tomu oba bojujúce celky vložili do hry všetky svoje schopnosti a pevnú vôľu vyhrať. Napokon po viacero hodinovom boji sa šťastie usmialo na TJ Slavoj, ktorý vyhral 2:1, podobne, ako počas vlaňajšieho ročníka.

Vítazom turnaja sa teda stalo družstvo Spišskej Belej, ktoré získalo pekný Pohár Spiša. Druhé miesto obsadil LZS Krempachy A, tretie krempašské bečko a štvrté Ležajsk. Morálnymi víťazmi boli však všetci účastníci turnaja, ktorí napriek nepriaznivým, tažkým podmienkam dokázali pripraviť početným divákom s predsedom MS KSSČa v Krempachoch Františkom Kováčikom pekný športový zážitok.

J.S.

Hviezdy svetovej estrády

UDO JÜRGENS

Je to jeden z najznanejších rakúskejch spevákov, ktorý na estrádach vystupuje už 30 rokov.

Pretfkal sa na stovkách pódií, v tisícach programov, kym vďaka skusenosťiam, sfomovanému talentu a overeným skladateľským schopnosťiam sa mu po mnohých pokusoch podarilo vyhral prvú veľkú súťaž — Grand Prix Eurovision. Piešie Merci, Chérie znamenala roku 1960 nástup na úspešnú medzinárodnú kariéru. Nasledujúce desaťročie potom zaznamenával úspech za úspechom ako spevák, skladateľ, hudobník-pianista aj ako prieľitostný textár. Register piesní z tohto obdobia by zahŕňal napríklad skladby Matilda, Verím na ľásku, Blíži sa noc, senorita, Prosím so šľahačkou a mnohé iné. V týchto rokoch píše aj muzikál „Hrdinovia, hrdinovia“, vela rokov konferoval a spieval vo svojom televíznom programe a často podnikal veľké turné po celom svete.

Nezabudniteľne bolo jeho vystúpenie v estrádnej hale Friedrichstadt palastu. Ako interpret priam fascinoval divakov a jeho pieseň Drahá domovina obstála

všetkým kritériám. Neskôr sme počuli aj mnohé zaujímavé piesne v Jürgensovom podaní. Veľký úspech dosiahol aj na americkej scéne populárnej hudby.

A predpovede pre jeho ďalšiu tvorbu? Tažko predvídať. Jedno je však isté — Udo Jürgens je plný nápadov a elánu do ďalšej práce, takže by nikto neuveril, že vstupuje do päťdesiateho roku svojho života a do 30-ročného speváckej dráhy. Klobúk dole, zostáva nám tešiť sa na nové piesničky a koncerty tohto významného predstaviteľa rakúskej populárnej hudby, s ktorým sme sa mohli stretnúť aj na koncertných pódiach v Poľsku.

Pozor mladí čitatelia!

KRESLIARSKA SÚŤAŽ ŽIVOTA '85

Redakcia v spolupráci s Kuratóriom osvety a výchovy v Novom Sáčku a so školami na Spiši a Orave vypisuje pre našich mladých čitateľov novú súťaž na tému:

TRADÍCIE MOJE OBCE V PODANÍ RODIČOV A STARÝCH RODIČOV

Pre uľahčenie vášej práce a lepšie pochopenie témy súťaže podávame niekoľko konkretnnejších námetov:

- dávny spôsob života
- zvyky a obyčaje
- pamiatky minulosti
- kultivovanie starých tradícii v súčasnosti

Súťaže sa môžu zúčastniť všetci mladí čitatelia, ktorí sú žiakmi základných škôl a pošlu nám aspoň jednu prácu na uvedenú tému.

Do účasti v našej súťaži pozývame aj žiakov zo škôl v českých strediskách.

Svoje práce môžete vykonať lubovoľnou technikou, na-kresliť alebo namaľovať vodovými farbami buď pastelkami.

Každá práca by mala NA OPAČNEJ STRANE obsahovať nasledujúce údaje: titul, meno a priezvisko, vek, triedu, školu a meno učiteľky výtvarnej výchovy.

Obrázky posielajte na adresu našej redakcie do

30. NOVEMBERA 1985.

Najlepšie práce uverejníme v Živote a ich autori obdržia vecné odmeny.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho polského divadelného a filmového herca. Čitatelia ho akuste poznajú ako tvorca mnohých znamenitých postav v televíznych filmoch, seriáloch a divadle senzácie. Z filmov sú to: Posledný výstrel, Doktor Judy, Epitafium pre Barbaru Radziwiłłowú a zo seriálov najmä Bábika (Lalka). Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi čitateľov vyžrebujeme knižné odmeny.

V Živote č. 325/85 sme uviedli snímku Beaty Tyszkiewiczovej. Knihy vyžrebovali:

Jozef Vavrošek a Mária Galovičová z Kacviny, František Klukovský a Monika Bizub z Krempech, Margita Grobarčík z Hornej Zubrice a Mária Gronská z Nedece.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Dajte mi štanglu salámy, čo máte vo výklade.
— To je, prosím, atrapa.
— Všetko jedno. Ja mám dosť peňazí!

Zuzka je prvý raz na dedine a vidí pred kraviarňou vidly. Začudovane osloví mamu:
— Pozri, už aj kravy jedia pri-boram.

* * *

— Babička, zatvor oči.
— Prečo, vnúčik môj?
— Mamička povedala, že keď zatvoríš oči, budeme mať veľa peňazí.

JANOVE PRÍHODY

Jednému pánovi bola dlhá chvíľa, nuž slúbil holbu dukátov tomu, kto by tak cigánil, až mu povie, že je to lož. Poschodoval sa k nemu veľa ľudstva, a čo kto ako cigánil, každému povedal:

— To môže byť pravda.

Naostatok, keď si nikto peniaze nevyslúžil, káza svojmu sluhovi Janovi zanesť dukaty na tanieroch nakopene do izby. Ale Jano sa osmelil a prosil ho, či aj on môže voľačo porozprávať.

— Synak môj, len vrav, čo vieš, — pristal pán.

A Ján začal:

— Bol som raz v nebi a bolo mi tam veľmi dobre.

Pán mu na to:

— Ej, veď ti ja to verím, synak môj.

— Ale nemal som tam čo robiť, — vravel Jano, — tak som sa poberal naspäť na zem.

— Ej, veď ti ja to verím, synak môj.

Potom Jano rozprával ďalej:

— Ale som z toho neba raz nevedel, ako dolu zísť. Povrazov tam nebolo, nuž som si nasúkal žinku z otrúb, a tak som sa spúšťal dolu.

— Ej, to môže byť pravda, synku, — prikývol pán na Janovú reč.

— Ale tá žinka mi nedošla po samú zem. Nuž čože som mal robiť? Dobre lebo nebárs, zoskočil som tristo siah nad zemou a po uši som vhupol do blata, — rozkľadal Jano.

A pán povedal len toľko:

— Aj to môže byť, synku.

Potom som tam kričal, lebo som sa nijako nevedel vyškriabat. Napokon prišiel jeden pastier sviň a ten ma vytiahol. A keby ste vedeli, pán môj, kto to bol!

Zvedavý pán čaká, čo Jano povie.

— To bol váš otec, — vyhľkol Jano.

Pán sa nahneval a skríkol:

— Ej, ty cigániš, ty huncút!

— Cigánim? — spýtal sa Jano a vtom už uchytil milé dukaty aj s taniermi a podľah vnohy!

Pán sa veru aj hneval, ale čože mal robiť?

A Jano od tých čias neslúžil viac, ale si pekne gazdoval a gazduje hádam aj podnes.

(Slovenské rozprávky, hédanky a rečňovanky, Mladé letá 1985)

Medveďku, daj labku ... — vystupuje medvedie trio pre navštěvníkov zoologickej zahrady. Foto: CAF

Pieseň o rodnej zemi

Kde je tá krásna krajina,
kam chodi vietor viat,
kde vonia dážď a palina,
kam chodi slnko spať?
Kde vtáci krúžia vo veire,
kde zemou vonia zem,
kde zlatne čas a povetrie
od lístia na jeseň?

Kde je tá tichá dolina
so spevom žln a lodíh,
dym, vypustený z komína,
háj, nukajúci oddych?
Kde je to mäkké pažderie,
vystlané pre mačiatko,
ružová rybka v jazere
a mašla pre dievčatko?

Kde je tá tichá krajina
so slzou v kútke oka?
V oku sa mäckko prelina
a krvou nezamoká.
Spia mestá, driemu dediny,
len ona nesmie spať.
V jej očiach striehnu dejiny,
požiare, vojny, hlad.

Už kvitne háj a kalina,
máj vabi haluzami.
A medzi hrobmi Slavína
sivejú biele mamy.
Už ani objat nevládzu
tie suché hrudky zeme,
vietor tam zasial nevádzu
na srdcia prestreléné.

Povstalecká

Žltú pieseň o jesení
zaspievali Tatry —
keď vysoko na hrebeni
zahoreli vatry.

Hor sa, chlapci, spoza pece —
vy zbojnícke deti —
kým sa rosa zatrbleice
na Poľane v kvietí —

berete pušky, samopaly
a do kapsy chleba,
Dosi sme sa už načakali,
päštou udriet treba!

Fašisti nám hrdoš rania
viac, ako sa patrí:
Pod'me, chlapci, do Povstania —
zapáľujme vatry!

ALOJZ ČOBEJ

Každý sa vráti rád

Text a hudba: ALOJZ ČOBEJ

Prešiel čas prázdnin slnečných
a babím letom vonia vzduch.
Pod nízkym nebom divé husi
letia na teplý juh.

Dosť bolo v júli modrých dní
i týždňov bezstarostných hier.
Leto je preč a do dverí nám
zaklopal september.

Dávno už patrí spomienkam
more i lesné ticho chát.
Keď prejde leto, k svojej škole
každý sa vráti rád.

Refren:
Vraciame sa späť
do starých, známych tried.
Vraciame sa z hôr
na svoj školský dvor.
V knižkách nuka nám
nový školský rok
plno krásnych rozprávok.

vochodon

Pieseň o rodnej zemi

Prešiel čas prázdnin vec nyc
babim letom vonia vzduch
týždňov bezstarostných hier
Leto je preč a do dverí nám zaklopal september.

Dávno už patrí spomienkam more i lesné ticho chát
Keď prejde leto, k svojej škole každý sa vráti rád.

Vraciame sa späť do starých, známych tried.
Vraciame sa z hôr na svoj školský dvor.
V knižkách nuka nám nový školský rok plno krásnych rozprávok.

KRESBA PRE VÁS

Jeseň je tu a v lesoch
vo vašom okoli určite
rastie veľa hub. Domnievame sa, že ich radi
zbierate. Náš obrázok,
ktorý sme pre vás k
tejto téme vybrali, pekne
vymaľujte a pošlite
do redakcie. Za najkrajšie
obrázky vám pošleme
slovenské knihy.
Nezabudnite však uviesť
koľko máte rokov a
do ktorej triedy chodíte.

RADKA FLANDEROVÁ

Pěšino, počkej...

Pěšino, počkej,
poběžíme spolu:
Schválně, kdo dříve
doběhne až dolů.

S tebou je ale
těžké honění,
jsi samý dolík,
všude kamení.

A ted' mi ještě
nastavily nohu
kořeny hlohu.

Letí motýl maľovaný
z ruže na ružu,
z nezábudky na zvončeky,
od nich k záružliu

Všetky kvietky vybozkáva,
celý šťastný je,
z kalíškov ich maľovaných
šťavu vypije

A kým ďalej poberie sa,
povie: „Dakujem
tebe, za tú sladkosť sladkú,
dobrá matka zem“

TAKÝ JE ŽIVOT

BARNARD JE PROTI. Nikdy by som si nedovolil vzbudovať umelé srdce — povedal Christian Barnard, slávny chirurg, ktorý pred 18. rokmi vykonal prvú transplantáciu srdca. Chirurg je kritický voči výsledkom americkej kolektívnej lekárskej s De Vriesom na čele, ktorý vzbudoval pacientom umelé srdce. „Takýto pacient je závislý vtedy od stroja, a on predsa vždy môže zlyhať“ — hovorí Barnard. Mám mnohých pacientov, ktorí po transplantácii srdca žijú dlhšie ako 10 rokov. Normálne pracujú a nemusia celé mesiace ležať v nemocnici, stačí 3–4 týždne. Čielen medecínou nie je predsa predĺžovanie života, ale jeho skvalitňovanie...

SETRENIE. Policijti v severozápadnom Anglicku sa stali obeťou nariadení o štrení palivom. Jedna z cestných hliadok, prenasledujúca zlodejov, ktorí utekali ukradnutým autom, musela skončiť stíhanie pre nedostatok paliva v nádrži. Samozrejme, ukradnuté auto našli o niekoľko hodín, ale zlodeji zmizli bez stopy.

PRÍBĚH dvojročného Michaela Troche z Milwaukee je — ako konštatuju vedeči — ukážkou, ktorá robí realnejšimi výzvy ľudu človeku do kozmického vzmrazenia v stave. A začalo to celkom

jednoducho: Michaelova mama vyšla, otec zaspal a staršia sestrička pozerala televíziu a nepozorovala, že chlapček vyšiel z postieľky a oblečený iba do tenkej nočnej košielky vyšiel z domu. Vonku bolo — 30°C! Našli ho po polodruhej hodine. V nemocnici konštatovali, že teplota tela diela klesla na 15,5 stupňa — v žilách sa dalo vycítiť zľadovateľú krv. Lekári konštatovali, že Michael je v stave klinickej smrti, ale naprieck tomu chlapca zapojili na umelé plúco-srdce. A prekvapení lekári zistili, že chlapček začal ožívať. Po troch dňoch sa už chcel hrať a volal na mamu. Daj mi žuvačku!

Je to prvý na svete prípad zachránenia človeka, ktorého teplota tela poklesla o viac ako polovicu.

V PARIŽI pôsobia šiesti významní odborníci na... tetovanie. Na svojich výstavach predvádzajú vzory, ktoré si možno tetovať na pokožke. Zákazníkov majú stále veľa, 25 percent sú to ženy. Najmódnejším tetovaním je materské znamienko á la madame Pompadour, alebo malíčké farebné ruže...

NASLEDNICKA švédskeho trónu, princezna Viktória, prežíva svoju prvú veľkú lásku! O ničom

inom nehovorí, iba o Travoltovi, dokonca keď spí opakuje meno, každú voľnú chvíľu by chcela tráviť s Travoltom. Stáva sa, že je neposlúšna, keď kráľovná jej pripomína, že musí robiť domáce úlohy (princezná chodi do prvej triedy) a vole: Chcem k Travoltovi!

Princeznin miláčik nie je ale americkým hercom, ktorý sa takto volá, ale ... poníkom, ktorého Viktória dostala prednedávnom. Princezná je príliš malá, aby si mohla pozrieť film Horúčka sobotnej noci, ale videla videokazety s tančujúcim a spievajúcim Johnom Travoltom. Veli mi sa jej páčiť a preto pomenovala poníka jeho menom. Či spravidly Travolta je tým potenciálny — nevedno.

vat ve studiu, aby mohli udeľať kariéru v cirkusech.

OD ROKU 1977 v USA dvojnásobne klesol počet ľudí, ktorých pohryzli psy, ale zato sa zdvojnásobil počet ľudí, ktorí pohryli iných ľudí.

ZE ŠIRÉHO SVĚTA

NEJSCHOPNÉJŠÍ NA STUDIO! Indonéská vláda vydala nedávno rozhotodnutí o stavbe dvou škol na Sumatre... pro slony. Bylo již zaměstnáno 20 pedagogů, kteří budou učit slony. „Starosty“ kursu bude 20 ochotených slonů dovezených z Thajska a Birmy. Budou dávat záčatečníkům dobrý příklad. Po skončení školy budou průměrní žáci zaměstnáni v dřevařství a ti nejschopnější budou pokračo-

SPORIVÍ ŠVÉDI Švédi sú známi svojou sporivostou. Týka sa to aj elektrickej energie, ktorou je vykurovaná veľká väčšina švédskych bytov. Ohrevacie zariadenia sú všade vo veľmi dobrom stave, dokonca sa dajú vypnúť, ak nikto nie je doma. Ide však o to, aby sa ľudia nevracali domov z práce do studených bytov, a preto sa do nich začalo inštalovať špeciálne zariadenia, ktoré umožňuje zapnutie vykurovacieho zariadenia cez telefón. Pred odchodom z práce majiteľ bytu povykrúti svojho telefónneho čísla vykrúti ešte číslo špeciálneho kódu, čo má za následok zapnutie ohrevacieho zariadenia.

MYŠLIENKY

- * Každá láska je iná.
- * Prvá láska ako zmlja, ničí ľudí a zabija (Ľudová riečanka).
- * Ak sa žena háda pred zrakom, musí sa hádať s jedným naviac. (Ramon Comez de la Sena)

Bylo moře vždy slané?

Mořská voda se liší od sladké svou slaností. Tu charakteristickou hořkoslanou chutí mořské vody dobре napodobíme, když do pitné vody přidáme hrst obyčejné kuchyňské soli a ještě špetku soli hořčíku. Chut bude již podobná, ale do pravé mořské vody by takový roztok měl ještě daleko. To bychom potřebovali přimíchat ještě nepatrné množství 82 dalších prvků a trochu organických láttek. Mořská voda je opravdu složitý roztok, za její slanost jsou však odpovědný pouze čtyři prvky. Jsou to chlór a sodík, vázané spolu v kuchyňské soli, pak hořčík a síra.

Vědecký název pro obsah rozpuštěných solí v mořské vodě je salinita. Cím je salinita vyšší, tím je moře slanější a naopak. Průměrná salinita mořské vody je 3,5 proc. Znamená to, že 1 kg mořské vody obsahuje 35 gramů pevných solí. Není však ve všech mořích stejná. Např. Černé moře má něco mezi 1,6 a 1,8 proc. a Baltské moře dokonce pouze 0,8 proc. Naproti tomu vody Středozemního moře mají salinitu vyšší, v průměru 3,8 proc. Salinita kolísá podle toho, jak rychle se vody odpařují a kolik sladké vody do moře řeky přinášejí.

Nás však spíše zajímá, jak se vlastně všechny ty soli do mořské vody dostaly a byly-li oceány v geologickej historii stejně slané ako dnes.

Zná to skoro neuvěřitelně, když budeme tvrdit, že většina solí se do moře dostala z pevniny. Historie oceánů je totiž nesmírně dlouhá a po troškách přinášené minerální látky z pevniny se v moři hromadily tak, až dosáhly dnešní koncentrace. I říční voda obsahuje soli, i když je jich méně než ve vodě mořské. Dešťové vody vyluhují z pevninských hornin soli a řekami je snášejí do

oceánů. Soli se v oceánoch hromadí, část se jich usazuje na dně, ale větší část zůstává ve vodě. Existují přesné výpočty. Bylo změřeno, že za jediný rok přinesou řeky do moře přes 200 miliónů tun sodíku, 240 miliónů tun chlérku, 130 miliónů tun hořčíku a skoro 500 miliónů tun vápníku. Řeky přinášejí tyto soli do moře stále, rok za rokem, sto let, tisíce let i stamilióny let.

Pevniny však nejsou jediným zdrojem mořských solí. Na oceánském dně probíhá velmi silná sopečná činnost. Vylévající se láva je doprovázena velkým množstvím plynnů, obsahujících mj. chlór a síru. To jsou prvky, které zvyšují salinitu mořské vody.

Známe ještě třetí zdroj solí. Když Země před 4,5 miliardami let vychladla, kondenzovaly se vodní páry, obklopující zemské těleso, a vytvořily praoceán. Z plynného obalu Země se do praoceánu dostaly i kyseliny — solná a sírová. Taková voda měla charakter slabé kyselin. Vyluhovala všechny možné horniny a vstřebávala do sebe další a další soli. Je možné, že z těchto solí se část zachovala i v oceánoch dnešních.

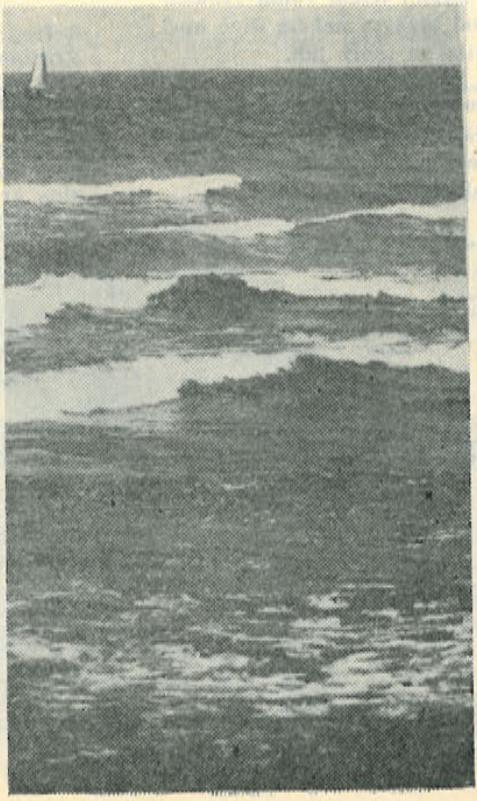
Ted již můžeme odpovědět na dvě zásadní otázky: Bylo moře vždy slané? Klesá nebo roste obsah solí v oceánoch? Na první otázku je odpověď snadná: Moře bylo slané již od svého vzniku. Odpověď na druhou otázku již tak jednoduchá není. Víme, že za posledních 100 let se složení mořské vody nezměnilo. 100 let je ovšem nepatrny časový úsek. Na základě výsledků složitých výzkumů a analýz můžeme usoudit, že obsah solí ve vodách starých oceánů byl nižší než v oceánu dnešním. Průměrná salinita předkambriického, miliardu let starého oceánu byla asi poloviční proti současnemu. Růst obsahu solí od nejstarších geologických ob-

dobí nebyl přímočarý, docházelo k značným výkyvům.

Tak složitá je historie soli v mořské vodě, že již horkosladkou chut již bereme jako samozřejmost.

Samozřejmost, která nám ale může v budoucnu pomoci řešit třeba surovinový problém. Vždyť sůl a ostatně nejen ta, čekajíci zatím v mořské vodě na své hospodářské využití, představuje velké bohatství.

RNDr. ZDENĚK KUKAL

A

B

C

D

Tieto slušivé šaty, na našom obrázku sú z ružovej ľanovej látky s krátkymi rukávmi, asymetrickým zapínaním na dva veľké gombíky. Všimnite si dve veľké našité vrecká — na pravej strane pod vreckom je niekoľko záhybov. Modelka na obrázku má perlový náhrdelník.

B

Tento rok je ľan veľmi módnym. Aj tieto šaty, na obrázku marhuľovej farby, sú ušité z ľanovej látky. Ako vidíte, sú celkom jednoduché, ale môžete ich využiť aj na menšie spoločenské príležitosti.

C

Zasa tieto šaty sú pre slávnostné príležitosti a sú ušité z jemného žoržetu. Živôtik je voľný s kimonovými rukávmi a jemne skladaná sukňa je kruhová. Všimnite si sieťové rukavičky, tento rok opäť môdne a široký biely opasok.

D

Model na našom obrázku je z poľskej Telimeny a je to safari look. Sú to košeľové, veľmi široké šaty zapinané po celej dĺžke s veľmi širokými rukávmi a veľkými vreckami prišitými iba vo vrehnej časti. Všimnite si látku na vrecku na sukni, je to naposledy veľmi módnna „pokrčená“ látka. K šatám patria krátke šortky, čiapka a sieťovinová šála.

CHOROBY PRZEWODU POKARMOWEGO OWIEC

BIEGUNKA I ZAPARCIE — schorzenia te są wynikiem nie właściwego żywienia. Przyczyną biegunki jest najczęściej skarmlanie zgniezionej, zmarzniętej paszy, dawanie zbyt dużej ilości kiszonek i kiełkującego ziarna. Wśród objawów spotyka się najczęściej posmutnienie, niechęć do jadła, ustanie przeżuwania oraz zapadnięte boki. Kal jest bardziej rzadki, a czasem nawet wodnisty. Zwierzę szybko chudnie, jest osowiale i ospale. Zdarza się nawet wypadki śmierci. Chory zwierzę nie podaje się przez 1–2 dni nic do jedzenia. Robi się lewatwy z cieplą wodą oraz podaje środki przeszczyszające — 5–6 dkg soli gorzkiej rozpuszczonej w 1–2 litrach wody, lub 2–3 łyżki stołowej oleju rycynowego lub 5–6 dkg soli gorzkiej roz-

puszczonej w 1–2 litrach wody. Jeśli bieunka w dalszym ciągu nie ustaje, dajemy środki wstrzymujące — łyżeczkę od herbaty 3 razy dziennie odwaru z kory dębowej (korę dębową należy zalać taką ilością gorącej wody, aby po zagotowaniu i przedecedniu uzyskać płyn koloru brązowego) lub 1–2 łyżeczki węgla leczniczego. Przyczyną za zaparcia jest podawanie nadmiaru pasz suchych, tręciwych, ciężko strawnnych albo zapiszczonych. W czasie tego schorzenia jest zwierzę niespokojne, ma zmniejszony apetyt, przestaje przeżuwać, postępuje. Kal albo nie jest wydalany, albo wydalany w malej ilości — suchy i spieczony. Chorym zwierzętom nie podaje się przez 1–2 dni nic do jedzenia. Robi się lewatwy z cieplą wodą oraz podaje środki przeszczyszające — 5–6 dkg soli gorzkiej rozpuszczonej w 1–2 litrach wody, lub 2–3 łyżki stołowej oleju rycynowego.

NIESTRAWNOŚĆ czyli przeladowanie zwacza. Zdarza się ta przypadłość u owiec stosunkowo dość często. Zwierzęta niedostatecznie karmione w okresie zimy po wypędzeniu na pastwisko jedzą lapczywie i wskutek tego chorują. Może to również nastąpić po zbyt obfitym nakarmnieniu i napojeniu po podaniu karmy pęcznijającej, jak wyka, groch itp. Zwierzę przestaje przeżuwać i jeść, garbi się, stęka, oddycha z trudnością. Brzuch jest powiększony, szczególnie po lewej stro-

nie, w okolicy dolu głodowego. Sciana brzucha przy przeladowaniu zwacza nie jest napięta, lecz ciastowata — po naciśnięciu dolu głodowego powstaje zazwyczaj wolno wypełniający się dolek i według tego właśnie objawu odróżnia się wzdecie od przeladowania zwacza. Zwierzę nie oddaje kalu. Niewielkie przeladowanie zwacza po 2–3 dniach kończy się wyzdrowieniem, natomiast silne przeladowanie może spowodować śmierć. W leczeniu koniecznym jest powstrzymanie się przez 1–2 dni, od karmienia zwierzęcia, a podawanie tylko czystej wody do picia. Co 1–2 godziny należy ostrożnie masować zwacz i równomiernie go ugniatać. Na przeczeszczanie daje się zwierzęciu sól gorzką w ilości jak wyżej. Przy braku poprawy należy jednak zwrócić się do lekarza.

TRUDNOŚCI PORODOWE

Kilku czytelników pisalo o pewnych trudnościach przy odbieraniu porodu, które to trudności polegały na fakcie, że plód był bardzo duży. Pomiędzy wielkością plodu a wielkością matki zachodzi zawsze pewien związek — małe matki rodzą zwykle małe płody i odwrotnie. Niektóre jednak zdarza się, że plód lub jego część są za duże w stosunku do obszerności dróg rodnych. W tych warunkach plód lub jego części są za duże w stosunku do obszerności dróg rodnych. W tych warunkach plód

nie może zostać wyparty przy pomocy sił matki, mimo — że ułożenie i postawa plodu są zupełnie prawidłowe. Za duża objętość plodu może być następstwem przylugiego rozwoju, wtedy, gdy ciąża przedłuża się poza normalny termin. Wchodzi tu w grę, albo nadmierny wzrost niektórych części plodu, albo wyobrzmienie plodu całego. Także tam, gdzie sztuki młodociane, niezupełnie rozwinięte zostaną zapłodnione, przychodzi niekiedy do trudnych porodów wskutek za ciasnych, bo nie rozwiniętych dróg rodnych matki. Takie przypadki zapłodniania zwacza u bydła pastwiskowego nie należą do rzadkości, na szczęście dzięki elastyczności tkanek młodego ustroju porody kończą się zazwyczaj pomyslnie. Naczęściej jednak mamy do czynienia z za szerokimi guzami biodrowymi plodu, które zapierają się o miednicę matki i nie pozwalają na dalsze jego wypieranie. Jak powinna wyglądać pomoc przy takim porodzie? — Matkę umocowuje się odpowiednio, układa tylem wyżej, drogi rodne zaś natłuszcza się często i obficie. Gdy poród już ciągnie się od dłuższego czasu, wlewając do macicy większą ilość jadalnego płynu (przegotowanej ciepłej wody) aby nie dopuścić do przystawania ścian macicy do plodu. Najważniejszą wszakże rzeczą jest umiejętnie wyciąganie. Regułą jest, że przy wyciąganiu plodu zachować trzeba możliwie dokładnie kierunek miednicy,

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

HRACHOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 250 g vylúškaného zeleného hrachu, viazanica zeleného petržlenu, 1 polievková lyžica oleja, soľ, 3/4 lit. vody.

Na olej dám posekaný petržlen a umyty odkvapkaný hrach, ktorý dusíme asi 5 minút pod pokrievkou. Potom prilejeme vodu a varíme asi 10–15 minút. Nakoniec polievku osolíme. Namiesto vody môžeme hrach zaliat vývarom, ktorý získejeme prevarením dobre umýtých mladých šupiek hrachu.

Ked' začne polievka vrieť, môžeme do nej zavaríť maslové halušky, ktoré si pripravíme z 1 vajca, 1 kávovej lyžičky oleja a 5 až 6 kávových lyžičiek hladkej mýky. Halušky majú byť len o trochu väčšie ako hrach.

KURČA SO SYROM. Rozpočet: 1 kurča, 2 polievkové lyžice oleja, 1–2 strúčiky cesnaku, 8 tvrdých paradajok, 50 g strúhaného žltého syra, soľ.

Kurča umyjeme, rozporciujeme a natrieme zmesou roztačeného cesnaku so soľou. Mäso na oleji prudko opečíme, pridáme paradajky, ktoré sme najprv obarili a ošípali a pod pokrievkou dusíme asi 30 min. Mäkké mäso posypeme strúhaným syrom a v ho-

rúcnej rúre zapecíme (syr sa musí roztopiť, ale nesmie zhnednúť).

Podávame s ryžou alebo zemiakovým pyré.

TALIANSKA FAZULA. Rozpočet: 1 kg fazuľových strukov, 0,1 lit. oleja, 4 paradajky, 1 cibuľa, 2–3 strúčiky cesnaku, 1 kávová lyžička zeleného petržlenu, 200 g klobasy, 50 g strúhaného žltého syra.

Fazuľu očistíme, umyjeme, pokrájame na 20 mm kúsky a dáme do hrnce. Pridáme olej, pokrájanú cibuľu, cesnak, rozštvrtené paradajky, soľ, korenia a trošku vody a dusíme. Ked' je fazuľa mäkká pridáme klobásu pokrájanú na rezance, posypeme strúhaným syrom a zeleným petržlenom.

Podávame s čiernym chlebom.

ŠALÁT

KARFILOVÝ SALÁT. Karfiol dobré umyjeme a vo vriacej slanej vode uvaríme. Potom ho rozoberieme na ružičky, pokvapíme olejom a zmiešame so studenou prevarenou octovou vodou, do ktorej sme pridali aj trochu cukru, mletého čierneho korenia a strúhaného muškátového orecha.

Karfiolový šalát môžeme prípraviť aj s majonézou.

KAPUSTOVÝ SALÁT. Vodu so soľou, octom, rascou a čiernym korením povaríme, pridáme umytú, na rezance pokrájanú kapustu, necháme asi 10 minút vriť, potom odložíme, primiešame na kolieska pokrájanú cibulku, olej a prikryté necháme vyhľadnúť.

Do kapustového šalátu môžeme pred podávaním pridať aj 1/2 papriky pokrájané na kolieska.

MLADÝM GAZDINÁM

Príprava bešamelu zo zvareného alebo kyslého mlieka: Do kastrólika dám 1 lyžicu masti a 2 kopcovité lyžice hladkej mýky. Múku s mastou trochu oprážime (nerobíme zápražku), prilejeme asi šálku studeneho zvareného alebo kyslého mlieka a dôbre vymiešame na hustú hladkú kašu. Ked' je kaša veľmi hustá, môžeme ju rozriediť tým istým mliekom, ktoré za stáleho miešania postupne prilievame.

Pri príprave zeleniny a ovocia musíme dbať na to, aby sme v nich uchovali čo najviac vitamínu C. Zeleninu a ovocie čistíme a krájame tesne pred jedením alebo varením. Očistenú a pokrájanú zeleninu nenecháme dlho stáť na vzduchu, pretože vzdušný kyslík ničí vitamín C. Nesmíme ju ani dlho mäčať, aby sa

vitamín C nevyluhovať. Zeleninu a ovocie krájame alebo strúhameme len nehrdzavujúcimi nožmi a strúhadlami (nerez). Nikdy ich nedávajme do otlčených alebo medených nádob, lebo med a žezezo rozrušujú vitamín C.

Aby sa vitamín C nestrácal varením, skracujeme čas varenia čo možno najviac. Zeleninu a ovocie vkladáme do vriacej osolennej vody, aby sme zabránili vylúhovaniu minerálnych látok a stratám vitamínu C, a varíme ju vždy prikryté.

OSLAVENCÚM

SVESTKOVÉ PYRÉ. Rozpočet: 500 g švestiek, 100 g cukru, 2 lyžice citronové štavy nebo kyselina citronová.

Svestky vhazujeme po časťach do vroucí vody, za chvíli je vyjmeme, ostrým nožem sloupneme a odpeckujeme. V mixériu je s cukrem a citronovou štavou našleħáme na hladkou pěnu. Rozložíme na talířky a doplníme piškoty.

JEMNÝ SVESTKOVÝ KOLÁC. Rozpočet: 200 g hladké mouky, 100 g másla nebo rostlinného tuku, sůl, 100 g moučkového cuk-

tymczasem tutaj trzeba zrobić odstępstwo i ciągnąć w różnych kierunkach. Po uwiązaniu więc kończyn przednich i główk, próbujemy pociągnąć za jedną nogę i głowę, następnie robimy to samo z nogą przeciwną i głowką. A gdy to nie pomoże, trzeba próbować pociągać tak, aby płód zbaczał na prawo lub lewo względnie ku górze lub dolowi od kierunku niedźwiedzicy. Przy takim manewrowaniu, płód dostaje się do niedźwiedzicy nie całą swoją szerokością od razu, lecz częściami. Płód przesuwa się wtedy przez wąskie drogi rodne na podobieństwo czolgania się węża. Podobnie postępujemy przy położeniu pośladkowym. Oczywiście, że w każdym wypadku wolno nam pociągać tylko w momencie parcia przez matkę, oraz pamiętając, że obfite i częste natłuszczanie dróg rodnych jest skuteczniejsze i pewniejsze, niż używanie do wyciągania większej ilości ludzi. Także i obracanie płodu za dużego dookoła jego osi długiej bardzo często prowadzi do celu. Polega ono na tym, że występująca część płodu, po związaniu sznurem, skręca się na przemian na lewo i prawo, pomagając sobie przy tym drażkiem, który zakłada się pomiędzy spłaszczone kończyny płodu. Ten sposób wyciągania jest wykonalny, gdy tyl matki podniesie się bardzo wydatnie do góry, przez odpowiednie jej ułożenie.

H. MĄCZKA

PRAWNIK

W SPRAWIE WYNAGRODZENIA EMERYTÓW

Przejście na emeryturę lub rentę nie wyklucza podjęcia zatrudnienia lub osiągnięcia innych dochodów przez emeryta lub rencistę — sytuacja tych osób jest jednak różna w zależności od wymiaru czasu pracy w jakim podejmują zatrudnienie oraz warunków, na jakich prowadzą działalność przynoszącą dochód.

JAKIE SKUTKI RODZI PODJĘCIE ZATRUDNIENIA W PEŁNYM WYMIARZE CZASU PRACY?

Podjęcie takiego zatrudnienia powoduje zawieszenie prawa do emerytury, renty inwalidzkiej lub rodzinnej, bez względu na wysokość osiąganego wynagrodzenia. W razie zatrudnienia równocześnie w więcej niż w jednym zakładzie pracy, bierze się pod uwagę łączny wymiar czasu pracy.

KIEDY PODJĘCIE ZATRUDNIENIA NIE POWODUJE ZAWIESZENIA PRAWA DO EMERYTURY LUB RENTY?

Dzieje się tak w wypadku osiągania przez emeryta lub rencistę wynagrodzenia z tytułu zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy albo zatrudnienia sezonowego lub dorywczego, jeżeli wynagrodzenie to nie przekroczy w okresie roku kalendarzowego kwoty 120.000 zł. Zatrudnienie takie nie powoduje również zmniejszenia emerytury lub renty.

CZY W KAŻDYM PRZYPADKU PRZEKRÓCZENIE KWOTY 120.000 ZŁ POWODUJE ZAWIESZENIE PRAWA DO EMERYTURY LUB RENTY?

Istnieją dwa wyjątki od wyżej przedstawionej zasady:

1) nie powoduje zawieszenia prawa do emerytury lub renty ani zmniejszenia jej wysokości osiąganie wynagrodzenia przewyższającego w okresie roku kalendarzowego 120 000 zł, jeżeli jest ono pobierane za pracę w zawodzie deficytowym w uspołecznionym zakładzie pracy z tytułu:

- zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy albo zatrudnienia sezonowego lub dorywczego,
- pracy na podstawie umowy o pracę nakładczą.

Wynagrodzenie w takiej sytuacji nie może przekroczyć kwoty

144.000 zł w okresie roku kalendarzowego. Wykaz zawodów deficytowych określały województwie na wniosek uspołecznionych zakładów pracy.

2) nie powoduje również zawieszenia prawa do emerytury lub renty ani zmniejszenia ich wysokości osiąganie wynagrodzenia z tytułu zatrudnienia w przedsiębiorstwach państwowych w niepełnym wymiarze czasu pracy w deficytowych zawodach robotniczych — przez osobę pobierającą emeryturę lub rentę przyznawaną na wniosek o toświadczenie, złożone przed 1 kwietnia 1985 r.

Wysokość pobieranego wynagrodzenia nie jest w tym przypadku ograniczona kwotą maksymalną.

Deficytowe zawody robotnicze określa Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych na wniosek organów założycielskich przedsiębiorstw.

JAKIE SKUTKI POWODUJE PRZEKRÓCZENIE PRZED UPŁYWEM ROKU KALENDARZOWEGO DOPUSZCZALNEJ KWOTY WYNAGRODZENIA?

Skutki są następujące:

1) zmniejszenie wysokości emerytury lub renty o kwotę tego przekroczenia, jeżeli wynagrodzenie miesięczne jest niższe od wysokości emerytury lub renty albo

2) zawieszenie prawa do emerytury lub renty, jeżeli wynagrodzenie miesięczne jest co najmniej równe wysokości emerytury lub renty.

Przy porównywaniu wynagrodzenia miesięcznego z wysokością emerytury lub renty nie uwzględnia się dodatków rodzinnych, dodatku pielęgnacyjnego oraz dodatku dla sierot zupełnych. Zmniejszenie wysokości emerytury lub renty albo zawieszenie prawa do tych świadczeń z wyżej wymienionych powodów — następuje na okres nie dłuższy niż do końca roku kalendarzowego.

KIEDY NASTĘPUJE ZAWIESZENIE PRAWA DO EMERYTURY LUB RENTY W WYPADKU PROWADZENIA INDYWIDUALNEGO GOSPODARSTWA ROLNEGO LUB DZIAŁÓW SPECJALNYCH PRODUKCJI ROLNEJ?

Prawo to zawieszone zostaje wówczas, gdy emeryt lub rencista osiąga dochód z gospodarstwa rolnego, którego obszar, rolnego, przekracza 3 ha przeliczeniowe, albo gdy osiąga dochód ustalony dla potrzeby podatku z działań specjalnych produkcji rolnej, podlegających opodatkowaniu podatkiem rolnym według stopy procentowej wyższej od najbliższej. Jeżeli emeryt lub rencista osiąga dochód z prowadzenia indywidualnego gospodarstwa przyjmując się połowę obszaru gospodarstwa rolnego, ustalonego dla celów podatku rolnego.

NA JAKICH WARUNKACH EMERYT LUB RENCISTA MOŻE PROWADZIĆ DZIAŁALNOŚĆ

PODLEGAJĄCA OPODATKOWANIU PODATKIEM DOCHODOWYM BEZ ZAWIESZENIA PRAWA DO EMERYTURY LUB RENTY?

Osiąganie przez emeryta lub rencistę dochodu z tytułu działalności podlegającej opodatkowaniu podatkiem dochodowym powoduje zawieszenie prawa do emerytury lub renty. Sytuacja taka zachodzi gdy:

- dochód został zwolniony od podatku dochodowego, albo
- działalność podlegająca opodatkowaniu tym podatkiem jest wykonywana osobisto przez emeryta lub rencistę bądź przy pomocy jednego lub dwóch uczniów zawodu, bez zatrudnienia innych pracowników.

Zasada ta ma również zastosowanie od dochodu od którego zamiast podatku obrotowego i dochodowego pobiera się opłate skarbową.

JAKIE OBOWIĄZKI CIĄŻĄ NA EMERYCIE LUB RENCISTĘ Z TYTUŁU OSIĄGANIA WYNAGRODZENIA LUB INNYCH DOCHODÓW?

Emeryt lub rencista zobowiązany jest zawiadomić organ rentowy o:

- podjęciu zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy,
- podjęciu działalności polegającej na prowadzeniu indywidualnego gospodarstwa rolnego lub działań specjalnych produkcji rolnej albo podlegającej opodatkowaniu podatkiem dochodowym,
- przekroczeniu w danym roku kalendarzowym dopuszczalnej kwoty wynagrodzenia,
- wyjeździe za granicę, odbywaniu kary pozbawienia wolności,
- korzystania ze świadczeń z funduszy publicznych.

Emeryt lub rencista pobierający emeryturę lub rentę za określony, w których prawo do emerytury lub renty podlegało zawieszeniu albo gdy wysokość emerytury lub renty podlegała zmniejszeniu jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych kwot, jeżeli był pouczony o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do emerytury lub renty lub zmniejszenie tych świadczeń. Przedstawioną problematykę regulują przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 marca 1983 r. w sprawie osiągania wynagrodzenia lub innych dochodów przez osoby uprawnione do emerytury lub renty (Dz. U. z 1983 r. Nr. 17, poz. 80, z 1984 r. Nr. 3, poz. 14 i z 1985 r. Nr. 21, poz. 95).

WIESŁAWA MOLITORIS

ODPOWEĐ:

CIRKUS: 1H, 2F, 3E, 4D, 5A, 6C, 7G, 8B, 9I.

HLAVOLAM: 4-27, 8-23, 15-36.

HVĚZDY O NÁS

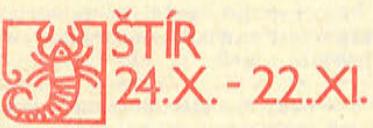
PANNA
24.VIII.-23.IX.

Znovu máš období přecitlivělosti a na malichernosti reaguješ výbuchem špatné nálady. Potom tě to trochu mrzí, ale co se stane, přijde-li jednou tvoje lítost pozdě? Raději si to rozmysli. Zprávy z dalekých krajů ti zlepší náladu.

VÁHY
24.IX.-23.X.

Po jedné příznivě vyřešené záležitosti přijdou další. Neboj se rizika, ale jednej rychle a rozhodně, bez váhání. Jednotvárnost všedních dní ti alespoň na chvíli zpestří něčí příjemná návštěva. Dostaneš také neočekávaný dárek.

ŠTÍR
24.X.-22.XI.

To, že máš rád poklony a pochlebování, je pochopitelně a lidské. Ale pamatuj, že se nic nemá přehánět. V citovém živo-

tě dojde k náhlému obratu. Může se vytvořit situace, která bude pro tebe příjemná a slabná. Snad ji dokážeš dobré využít.

STŘELEC
23.XI.-21.XII.

Tvoje obavy jsou neodůvodněné, nejsi tak slabý, jak se ti zdá. Stěsti māš na dosah ruky, jen ji natáhnout a podělit se jím se svými nejbližšími. Budeš-li mít možnost odpočinku a odtržení od každodenní práce, využij ji.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

V hloubi tvé duše spolu neučastné bojují city a rozvaha. Zdá se, že příliš velkou pozornost věnuješ tomu, co ti říká rozum. Dej se také jednou strhnout citům. A snad je ten celý zápas zbytečný a bezvýznamný?

VODNÁŘ
21.I.-18.II.

Dávej si pozor, ještě je před tebou mnoho těžkých situací, i když se ti zdá, že už se všechno

povedlo. Zdá se, že budeš muset věnovat pozornost věcem, které tě dosud vůbec nezajímaly. Vyplatí se ti to.

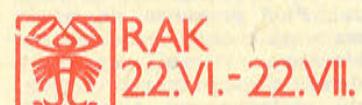
RYBY
19.II.-20.III.

Máš dobré perspektivy na realizaci davných rozhodnutí a plánů, které jsi dosud odkládal „na zítřek“. Nedokážeš však udělat všechno, musíš si to dobré rozmyslit, pro něco se rozhodnout a něčeho se vzdát.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Obyčejně tě odstrkuji stranou lidé, kteří jsou odvážní a sebejistí. Nyní budeš mít možnost ukázat se v nejlepším světle. Nejdůležitější je však to, že si tě všimne někdo, na němž ti velmi záleží. Využij toho!

RAK
22.VI.-22.VII.

Už na začátku měsíce bude jasné, že nadcházející dny přinесou napjatou situaci. Potom přijde klidnější období, kdy se ti podaří vyřídit několik záležitostí, které jsou pro tebe dost důležité. Vyhýbej se jednání zbabělého taktu a srdečnosti vůči tvému okolí. Koncem měsíce milé ovzduší v kruhu nejbližších osob. Budeš mít čas na své osobní problémy.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Škoda, že neumíš být větším optimistou. V zásadě vlastně nemáš proč se trápit. V nejbližších týdnech se před tebou objeví nové, zajímavé finanční možnosti. Jen se nechovej tak, jako bys byl ze všech nejmoudřejší, lidé to nemají rádi.

NÁŠ TEST

AKÚ MÁTE PAMÄŤ?

Máte pred sebou obrázky 30 predmetov, ktoré ste už iste niekedy videli alebo ich symboly sú vám známe. Pozerajte sa na ne presne jednu minútu. Potom časopis zavrite a na kus papiera napište, ktoré predmety ste si zapamäťali. Na poradi nezáleží, ale nemalo by vám to trvať viac ako päť minút.

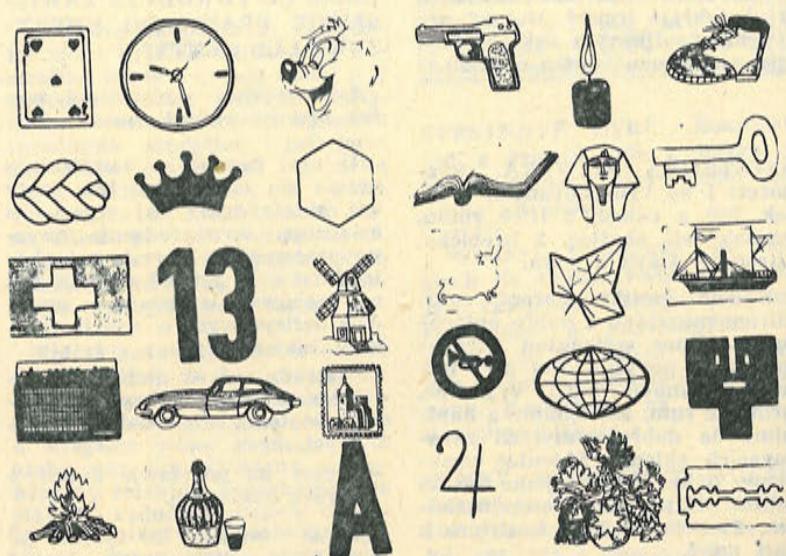
15 ZAPAMÄTANÝCH PREDMETOV A VIAC: S vašou pamäťou je to výborné, ste nad priemerom, a keď máte viac ako tridsať rokov, je to pamäť priam fenomenálna, lebo po tridsiatke začína už trochu slabnúť. Pretože si človek pamäť skôr to, k čomu má nejaký vzťah (dobrý alebo zlý) zistíte si, aké predmety vám utkveli v hlave. Či sú to predmety dennej potreby, technické alebo umelecké, abstraktné znaky a pod. Všeličo vám to povie o vašej povahе. Prečítajte si aj iné výsledky. Veľa bude platíť aj pre vás.

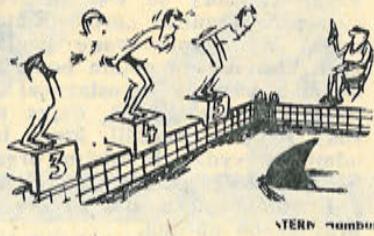
9-14 ZAPAMÄTANÝCH PREDMETOV: Je to priemer, ale ešte stále dobrý. Ak máte okolo päťdesiatky, dokonca veľmi dobrý. Ale ak máte okolo dvadsiatky, mali by ste si pamäť cvičiť. Mohla by byť totiž lepšia. Možnože nie ste vizuálny typ a zapamäťate si skôr to, čo počujete, ako to čo vidite. Skuste to s nejakými podobnými predmetmi — malo by ich byť tiež tridsať — a požiadajte niekoho, aby vám ich názvy pomaly (počas jednej minúty) prečítał. Potom napište, čo ste si zapamäťali.

8 A MENEJ ZAPAMÄTANÝCH PREDMETOV: Je to dosť zlé. Bud nemáte vizuálnu pamäť, alebo máte okolo deväťdesiatky. Robte s tým niečo a rýchlo si prečítajte, čo sa hovorí o iných, možno pridete na nejaký nápad.

Dobrý psychologický test sa neobide bez presne prepočítaných noriem. Takými podrobnosťami sa nemôžeme zaoberať a to čo sme vám predložili, je iba orientačný.

Test platí pre dospelých vo veku 20-30 rokov. Môžete si ho však vyskúšať medzi kamarátkami v takom istom veku a posudzovať len podľa toho, koľko predmetov si kto zapamäta (počet kamarákov s najlepšou a najhoršou pamäťou). Ak si niekto zapamäta všetkých 30 predmetov, má skutočne mimoriadnu pamäť. Počet zapamätných predmetov závisí tiež od vzdelenia, celkovej inteligencie, druhu zamestania (možno niekto je nútene cvičiť si pamäť) a pod. Ako sme už upozornili, ide hlavne o vizuálnu pamäť. Ak si chce niekto vyskúšať sluchovú pamäť, môže si urobiť test podľa vzoru popísaného pri druhom výsledku.

* myslíš vzdávky len na hľadost?

— Keď došlo na tanečnom parkete k poruche osvetlenia, môj spoločník to využil...
— Bozkával fa?
— Nie. Ale utiekol a ja som musela vyrovnať účet!

* * *

— Pán doktor, čo mám robiť proti nespavosti?
— Rátajte...
— Do kočka?
— O kolkej ráno vstávate?
— O siedmej.
— Tak teda do siedmej!

* * *

— Ty a tvoj futbal, to je všetko. O mná nejavíš nijaký záujem. Stavím sa, že sa ani ne pamätaš, kedy sme sa vzali...
— Ale áno, vtedy sme porazili FC Juventus.

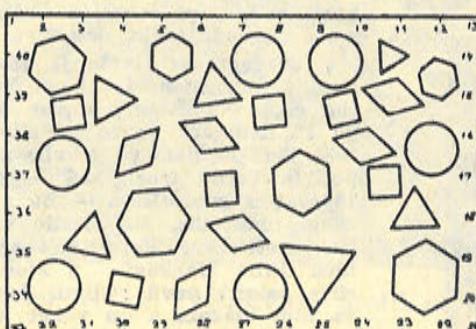

DOKÁŽEŠ TO?

CIRKUS Uróte, ktoré rekvizity používajú postavičky na obrázku...

HLAVOLAM Rozdélte obrazec třemi přímkami na 6 částí tak, aby každá z nich obsahovala 5 obrazců — kruh, šestiúhelník, čtverec, trojúhelník a kosočtverec...

(Odpoveď na str. 29)

MENO VEŠTÍ

ROMAN: meno živé, pohyblivé, domyselné a tvrdé.
Má obvykle vysokú postavu, vlasy plavé, gaštanové alebo červené, niekedy kučeravé, ale vždy riedké, ktoré neskôr vypadávajú. Oči sú ďedé alebo čierne. Veľký nos a judášovský úsmev. Pochádza z veľkej a zámožnej rodiny. Je mälo nadaný a len s ľažkosťami končí základnú a strednú školu. Má však smysel pre technické povolania a je zručný. Môže byť dobrým automechanikom, vodičom, operátorom. Žení sa veľmi neskoro s oveľa mladšou ženou, ktorá ho bezhranične miluje, on ju však podceňuje. Často zostáva starým mládencom, ktorého ženy hykajú. Alkoholik, sukničkár a kartár. Jeho manželstvo je nevýdarené.

Najšťastnejší je vo veku od 20 do 35 rokov, potom nasleduje kríza v manželstve, prichádza nemoc a rad neštastí. V zamestnaní nie je obľúbený: podľukom a pätolitíciestvom sa dostáva do funkcie, v ktorej sa chce udržať za každú cenu. Je prehnane lakomý a šetrný a pred 40 rokmi života už žije v blahobute. Keď aktívne pestuje šport, nedosahuje veľké výsledky, býva na 4.-6. mieste a to napriek optimistickým prognózam trénerov. Je nekamarátsky, sebecký a namyslený. Trpi na choroby ladvín, srdca a pečene. Rodičia mávajú s ním veľa starostí.

Romanova manželka je dobrá, vzorná gádzina a poddajná žena. Tlačí ju manželovo skupánskvo a jedovatosť.

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodí podívat se občas do snáše? Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo

SNÁŘ

se vám o:
Bídě vlastní — tvé nesnáze brzy pomíňou; jiných — pocítíš litost. Blázinci — bude ti velmi ublíženo. Bludiče — velkého zklamání se dožiješ. Bradavici — máš nepřátele, kteří chtějí podkopat tvoji existenci. Bránen otevřené — štastně zakončíš svoji životní pout; zavřené — tvůj návrh bude odmítnut. Bříze — musíš si vytrpět trest. Pečení buchet — obdržíš návštěvu. Cestě nerovné — nalezněš překážky; s mnoha zákruty — úspěch tvé námahy dostaví se později; velmi úzké — máš jen jedinou možnost, jak dosáhnout cíle; s křížovatkou — bude ti těžkou volba mezi dobrem a zlem. Cylindru — nalezněš přístup do vznesených kruhů. Cápovi — štastný sňatek, požehnání na dětech. Dětské školce — laskota bude tvojí zkázou. Dobrodružství ve snu — jsi nebo přijdeš do nebezpečí. Číslo devět (9) — dobrá předzvěst výhry. Herci nebo herečce — budeš mít velká vydání. Hluchotě — uslyšíš něco nepříjemného. Holohlavosti — ztratíš přátele či příbuzné. Houpacím koni — budeš mít radost ze svých dětí. Hořčičném zrnu — s radostí konáš svoje povinnosti.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofek, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (ilustrator), Alžbeta Stojsowska (ilustrator), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 22-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galliak, Jozef Grigák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkowá, Bronisław Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáč, Lídia Mšálová, František Paciga, Severin Vaksmanýk, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 kwietnia na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 482.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 8.VIII.1985, podpisano do druku 2.IX.1985.

STÁVA SA ■ STALO SE...

NOVÝ „PRINC“. Hviezdou súčasnej filmovej sezóny je mladý čersnošský rockový spevák Prince. Tmavý „princ“ začína byť vážnym konkurentom slávneho Michaela Jacksона, ktorý naposledy vystupuje zriedkavo — vraj si urobil „dovolenku“.

Z takú popularitu vďačí Prince filmu Purple Rain, v ktorom spieva, tančuje, skrúca sa a vála po scéne, zvádzajú jedno krásne dievča po druhom, ktoré kľačia pred ním v nadšení, aby konečne našiel tú pravú a zdolal konkurenta. Hudobné filmy mali vždy veľký úspech napriek tomu, že pointa vždy bývala mierná a bola iba zámenkou pre predvádzanie spevákov a tanečníkov. Purple Rain nie je výnimkou — pointa filmu je hľupučka a málo originálna — je to ešte jedna historka o chudobnom, ale talentovanom chlapcovi z provincie, ktorý nakoniec urobí veľkú umeleckú kariéru. Režisér filmu nie je známy a okrem Prince vo filme nehrájú žiadne hviezdy. A napriek tomu Purple Rain zarobil v USA a Kanade čistých 100 miliónov dolarov a platne a videokazety z tohto filmu predávajú ako čerstvé žemličky. Na snímke: Prince s partnerkou v Purple Rain.

MARTY RANDALL je novým „zázračným dítetom“ klavíristky. Nedávno o svých pátich narodeninách malý Angličan vystúpil na koncerte v súťaži Londýnske Royal Festival Hall. Na programu koncertu bol hlavný Mozart, geniálni hudebník a skladatel, ktorý bol v stejném veku ako Marty, když začal koncertovať a skladat.

Bude Marty Mozartom 20. storočia? To se ještě neví, ale je skutečně velmi nadaný. Byly mu tři roky, když rodilce docela náhodou objevili nadání svého syna. Koupili příležitostně starý klavír, aby si na něm ve volných chvílích mohli zahrát, ačkoliv nejsou profesionálními hudebníky. Malého Martynho klavír okamžitě zaujal a bez přípravy na něm začal hrát známé melodie. Začal se učit a už za rok jako čtyřletý vystoupil na koncertě uspořádaném pro dobročinné účely. Malý virtuóz ještě nedosáhne nožkami na pedály, ale to nevadí, protože tatinek sestrojil zařízení, díky němuž Martynův může pedál přitisknout...

60-ROČNÝ Telly Savalas je opäť otcem. Matkou trojmesačného Christiana je Julia Holland, mladšia od „Kojáka“ o celých 32 rokov. Herec sa s ňou chce oženiť predovšetkým preto, že zbožňuje malého synčeka a má oň panický strach...

Od určitého času má Savalas tajomné telefonáty. „Hovorí Rita“ — počul hlas v slúchadle a keď sa Savalas pýtal o čo ide, slúchadlo odkladali. Konečne sa „Rita“ objavila. Na verejnom mieste napadla herca a kričala, že to práve ona je matkou malého Christiana a že zanedbano dieta unesie, potom zmizla bez stopy. Predpokladá sa, že nie je normálna.

Ale Kojak sa začal väzne obávať o synčeka. Aj keď sa tejto šialenej žene nepodarí uniesť chlapčeka, najdu sa následovníci, ktorí budú chcieť výkupné? Vila v Palm Springs, v ktorej býva Telly Savalas s rodinou bola preto vybavená najnovšími poplašnými zariadeniami a v záhrade inštalovali zvláštne snímače, ktoré znemožňujú, aby vošiel niekto cudzí. Keďže Savalas nedôveruje technike, do dotočne zamestnal odbornú „gorilu“, ktorá neustále chráni malého Christiana.

Na snímke: Telly Savalas s malým synčekom.

ROGER MOORE, je našim dobrým známym spred rokov — pamätáme sa naň ako na Simina Templera zo seriálu Svätý. Teraz sa Moore znova vtuluje do postavy superagenta Jamesa Bonda, hrdinu obrovského počtu senzačných filmov. V skutočnosti hrdinský Svätý a dobrodružný James Bond je pokojným, jemným človekom, ideálnym manželom a otcom. Každú voľnú chvíľu trávi vo svojom dome v švajčiarskom Gstaad s manželkou, Talianskou Luisou a deťmi. Najstaršia, 21-ročná Deborah, študuje a doma býva zriedkavo, zanedbalo z neho vyletí 18-ročný Geoffrey. Moore je veľmi správny so svojimi dospelými deťmi, diskutuje s nimi dokonca o svojom povolani, ale jeho miláčkom je najmladší, 11-ročný Christian. Chlapec zbožňuje otca a hovorí mu o všetkom, o stastiah s matematikou, nedozumeniaciach so spolužiacimi a plánoch do budúcnosti. Na snímke: 57-ročný Roger Moore so synčekom.

JEAN PAUL BELMONDO sa rozvedol pred 19 rokmi a hoci odvtedy v jeho živote bolo niekoľko žien, nechcel sa ženiti. Avšak už tri roky „Babel“ ako ho nežne menujú Francúzi, má priateľku, Máriu Carlosovú, povolaním speváčku. Tmavovlasá exotická kráska Mária však nespieva, svoj čas venuje výlučne Belmondovi. Je stále v ateliéroch, keď Jean natláča, sprečáva ho na cestách. „Mária má obrovský vplyv na Belmonda, úplne zmenila jeho život — hovoria hercovia priatelia — tí dva sa zoberú celkom iste ešte tento rok.“

Belmondo prestal fajčiť, nepije — hoci ani doteraz nepil vodu. Vo svojej vile si zariadil televíciu, v ktorej denne solidne trénuje. „Jre moju Máriu, ktorá je o 14 rokov mladšia ako ja, musím byť v dobrej forme. Preňu a pre film. Keď budem potrebovať kaskadérov, aby ma zastupovali v ľahkých scénach — nechám film“ — povedal 51-ročný Belmondo. Na snímke: Mária Carlosová.

RONALD BIGGS, anglický gangster, ktorý sa v roku 1963 zúčastnil slávneho „prepadu storočia“ na prepravované peniaze a ktorému sa potom podarilo utiecť z väzenia — oslavoval 20. výročie tohto úteku. Biggs už roky býva v Brazílii, ktorá ho odmietla vydat britským orgánom, pretože gangster sa oženil s Brazílčankou a stal sa otcem brazílskeho občana.

55-ročný Biggs, ktorý sa rád vysmievá britskej polícii, pozval na toto 20. výročie svojich dávnych kamarátov, ktorí si už svoje tresty odsedeli, ako aj svoju bývalú manželku a dospeli synov bývajúcich v Austrálii. Z okrúhlej sumy pol milióna dolárov, ktorú dostal po delbe koristi a ktorú vyviedol do Brazílie, Biggs vraj už nemá ani cent. Avšak žije si dobre vďaka svojmu brazílskemu synčekovi, 10 ročnému Michaelovi. Chlapec je „zázračným dieťatom“ a zarába veľké peniaze ako spevák — jeho platne majú veľký úspech.

URSULA ANDRESSOVÁ, filmová hviezda prosulá svou krásou, i když jej lesk v poslední době trochu zhasl, dostala novou roli. Ztělesní švédskou princeznu v americkém filmu o Petru Velikém. Tento film se natáčí v Sovětském svazu; mezi herci je mnoho světových hvězd. Ursula, které je už 59 let, bere svůj nový úkol velmi vážně. Dosud nikdy nehrála roli princezny, nikdy nebyla na královském dvoře, kde jsou zcela jiné zvyky než ve filmovém světě. Ursula je dcerou zahradníka z malého švýcarského městečka, kde se rovněž nemohla naučit aristokratickému chování. Herečka proto požádala italského šlechtice, knížete Alessandra Ruspoliho, jehož rod pochází z raného středověku, o několik lekcí. Pod jeho dohledem se učila, jak má kráčet a ne obyčejně chodit, jak vypadá knížecí pokyn hlavou, jak se má poklonit před knížetem a jak před samotným monarchou. „Signora Andressová má v tomto směru velké nadání,“ řekl kníže Ruspoli, spokojený se svou žákyní. Na snímku: Ursula Andressová.

CLARK GABLE osemdesiatych rokov. Veľký americký obrázkový magazín People na základe ankety vypísanej medzi čitateľmi (alebo čitateľkami) udelil Tomovi Selleckovi titul „najdriečnejšieho muža roku“. Nazývajú ho Clarkom Gablom osemdesiatych rokov a samotný Burt Reynolds, doposiaľ uznávaný za najdriečnejšieho a najumieňšieho hollywoodského herca, mal po vedať: Teraz je jeho rad... Mladé Američanky bozkávajú na uliciach reklamné plagáty, na ktorých je krásny fúzaty Tom.

Selleck pochádza z Detroitu, z solidnej, bohatej rodiny. Otec chcel aby bol bankárom, ale Tom začal študovať divadelnú vedu. Neštudoval dlho. Odišiel do Hollywoodu, aby tam urobil hereckú kariéru. Najprv ho čakali mnohé sklamania: nikto mu nenavrhol žiadnu úlohu, musej zarábať na živobytie ako model pre reklamy. Selleck zo zásady nepije a nefajčí. Ale fotografovali ho práve s cigaretou alebo pohárikom — jeho typ bol priam ideálny pre reklamy tohto druhu. Meno mu urobilo seriál Magnum, v ktorom zahral nebojáneho, dobrodružného detektíva.

V súkromnom živote je jemným a pokojným človekom. Nechá chodiť na hostiny, hovorí, že po 12 hodinách práce na filme túži iba po domove a vlastnej posteli. Veľmi trpel, keď — po 10 rokoch manželstva — ho nechala manželka. Na štastie nášiel utešiteľku, 25-ročnú tanecnicu Jillie Mackovú, s ktorou chce založiť novú rodinu. Žený za ním bláznia a on všbec nene je sukničkár. Na snímke: Tom Selleck.